

مشہور ابواب صرف کی گردانوں کو آسان کرنے والا رسالہ

نیشہ لاءِ خول

تالیف

حضرت مولانا خیر محمد رحمۃ اللہ علیہ

مکتبہ النبی

کراچی - پاکستان

مشہور ابواب صرف کی گردانوں کو آسان کرنے والا رسالہ

نسیۃ الاول

تالیف

حضرت مولانا خیر محمد رحمۃ علیہ

بانی مدرسہ خیر المدارس - ملتان

ناشر

کتاب کا نام :	نِسَبُ الْأَجَلِ
مؤلف :	حضرت مولانا خیر محمد صاحب رحمۃ اللہ علیہ
تعداد صفحات :	۱۱۲
قیمت برائے قارئین :	=/۳۵ روپے
سن اشاعت :	۱۴۳۲ھ/۲۰۱۱ء
ناشر :	مکتبۃ البشرى
	چودھری محمد علی چیرٹیل ٹرسٹ (رجسٹرڈ)
	Z-3، اوور سیز بنگلوں، گلستان جوہر، کراچی۔ پاکستان
فون نمبر :	+92-21-34541739, +92-21-37740738
فیکس نمبر :	+92-21-34023113
ویب سائٹ :	www.maktaba-tul-bushra.com.pk
	www.ibnabbasaisha.edu.pk
ای میل :	al-bushra@cyber.net.pk
ملنے کا پتہ :	مکتبۃ البشرى، کراچی۔ پاکستان +92-321-2196170
	مکتبۃ الحرمين، اردو بازار، لاہور۔ پاکستان +92-321-4399313
	المصباح، ۱۶- اردو بازار، لاہور۔ 7223210، +92-42-7124656
	بلک لینڈ، سٹی پلازہ کالج روڈ، راولپنڈی۔ +92-51-5773341، 5557926
	دارالخلاص، نزد قصبہ خوانی بازار، پشاور۔ پاکستان +92-91-2567539

اور تمام مشہور کتب خانوں میں دستیاب ہے۔

فہرست

صفحہ	عنوان	صفحہ	عنوان
۴۰	باب اِنْفَعَال		اصطلاحات
۴۴	باب اِفْعَال	۵	ثلاثی مجرد کے مشہور چھ باب ہیں
۴۸	باب اِفْعِلَال	۶	ثلاثی مزید فیہ کے مشہور چودہ باب ہیں
۵۲	باب اِفْعِيعَال	۶	رباعی مجرد
۵۳	باب اِفْعِوَال	۶	رباعی مزید فیہ کے تین باب ہیں
۵۴	باب اِفَاعُل	۶	سہ اقسام، شش اقسام
۵۵	باب اِفْعُل	۷	ہفت اقسام
	صرف صغیر فعل ثلاثی مزید فیہ بے ہمزہ وصل		صرف صغیر فعل ثلاثی مجرد صحیح
۵۶	باب اِفْعَال	۹	باب فَعْلَ یَفْعُلُ
۶۱	باب تَفْعِیل	۱۵	باب فَعْلَ یَفْعِیلُ
۶۶	باب تَفْعُل	۲۱	باب فَعْلَ یَفْعُلُ
۷۱	باب مُفَاعَلَة	۲۷	باب فَعْلَ یَفْعُلُ
۷۶	باب تَفَاعُل	۲۸	باب فَعْلَ یَفْعُلُ
	صرف صغیر فعل رباعی مجرد صحیح	۲۹	باب فَعْلَ یَفْعِیلُ
۸۱	باب فَعْلَلَة		صرف صغیر فعل ثلاثی مزید فیہ صحیح باہمزہ وصل
	صرف صغیر فعل رباعی مزید فیہ صحیح	۳۰	باب اِفْتِيعَال
۸۶	باب تَفْعُل	۳۵	باب اِسْتِفْعَال

صفحه	عنوان	صفحه	عنوان
۱۰۵	مصادر صحیحه باب افعلال	۹۰	باب اِفْعِنَال
۱۰۵	مصادر صحیحه باب افعیلال	۹۴	باب اِفْعِلَال
۱۰۵	مصادر صحیحه باب افعیعال		ذخیره الفاظ
۱۰۵	مصادر صحیحه باب افاعل	۹۹	مصادر صحیحه باب نصر ينصر
۱۰۵	مصادر صحیحه باب افعال	۱۰۰	مصادر صحیحه باب ضرب يضرب
۱۰۵	مصادر صحیحه باب افعال	۱۰۱	مصادر صحیحه باب سمع يسمع
۱۰۶	مصادر صحیحه باب تفعیل	۱۰۱	مصادر صحیحه باب فتح يفتح
۱۰۸	مصادر صحیحه باب تفعال	۱۰۲	مصادر صحیحه باب كرم يكرم
۱۰۹	مصادر صحیحه باب مفاعلة	۱۰۲	مصادر صحیحه باب حسب يحسب
۱۱۰	مصادر صحیحه باب تفاعل	۱۰۲	مصادر صحیحه باب افتعال
۱۱۰	مصادر صحیحه باب فعللة	۱۰۳	مصادر صحیحه باب استفعال
		۱۰۴	مصادر صحیحه باب انفعال

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
 الْحَمْدُ لِلّٰهِ نَحْمَدُهُ وَنُصَلِّیْ عَلٰی رَسُوْلِهِ الْکَرِیْمِ وَعَلٰی آلِهِ
 وَاصْحَابِهِ أَجْمَعِیْنَ.

اما بعد! واضح ہو کہ حرفِ اصلی وہ ہے جو ف، ع، ل کے مقابل ہو، اور جوان کے مقابل نہ ہو اس کو زائد کہتے ہیں۔

حروفِ اصلی کے اعتبار سے تمام فعل اور اسم گردانوں والے دو قسم پر ہیں:

۱۔ ثلاثی ۲۔ رباعی

ثلاثی اُس کو کہتے ہیں جس میں تین حرفِ اصلی ہوں، جیسے: نَصَرَ، ضَرَبَ، رَجُلٌ.

رباعی اس کو کہتے ہیں جس میں چار حرفِ اصلی ہوں، جیسے: بَعَثَ، دَخَرَ، جَعَفَرٌ.

پھر ثلاثی اور رباعی میں سے ہر ایک کی دو دو قسمیں ہیں: ۱۔ مجرد ۲۔ مزید فیہ

مجرد: اس کو کہتے ہیں جس کی ماضی کے صیغہ واحد غائب میں تمام حروفِ اصلی ہوں اور کوئی حرف زائد نہ ہو، جیسے: نَصَرَ، بَعَثَ.

مزید فیہ: وہ ہے کہ جس کی ماضی کے صیغہ واحد غائب میں کوئی حرف زائد بھی ہو، جیسے: اِجْتَنَبَ، تَدَخَّرَ.

اس اعتبار سے فعل اور اسم گردانوں والے چار قسم پر ہوئے:

۱۔ ثلاثی مجرد ۲۔ ثلاثی مزید فیہ ۳۔ رباعی مجرد ۴۔ رباعی مزید فیہ

ثلاثی مجرد کے مشہور چھ باب ہیں

۱. فَعَلَ یَفْعُلُ ۲. فَعَلَ یَفْعُلُ ۳. فَعَلَ یَفْعُلُ ان تین بابوں میں مضارع کے عین کلمہ

کی حرکت ماضی کے عین کلمہ کی حرکت کے مخالف ہے۔ ان تین بابوں کو اصول کہتے ہیں۔
 ۴. فَعْلَ يَفْعُلُ ۵. فَعْلَ يَفْعُلُ ۶. فَعْلَ يَفْعُلُ۔ ان تین بابوں میں مضارع کے عین کلمہ
 کی حرکت ماضی کے عین کلمہ کی حرکت کے موافق ہے۔ ان تین بابوں کو فروع کہتے ہیں۔

ثلاثی مزید فیہ کے مشہور چودہ باب ہیں

نو باب باہمزہ وصل یہ ہیں:

۱. باب اِفْتَعَالَ ۲. باب اِسْتَفْعَالَ ۳. باب اِنْفَعَالَ ۴. باب اِفْعَلَالَ
۵. باب اِفْعِيلَالَ ۶. باب اِفْعِيْعَالَ ۷. باب اِفْعُوْاَل ۸. باب اِفْأَاعُل
۹. باب اِفْقُعُل۔

اور پانچ باب بے ہمزہ وصل یہ ہیں:

۱. باب اِفْعَالَ ۲. باب تَفْعِيْل ۳. باب مُفَاعَلَة ۴. باب تَفْعُل ۵. باب تَفَاعُل۔

رباعی مجرد

رباعی مجرد کا ایک باب یہ ہے: باب فَعْلَلَة۔

رباعی مزید فیہ کے تین باب ہیں

ایک باب بے ہمزہ وصل یہ ہے: باب تَفْعُل۔

اور دو باب باہمزہ وصل یہ ہیں: ۱. باب اِفْعَلَالَ ۲. باب اِفْعَلَالَ۔

سہ اقسام: ۱۔ اسم ۲۔ فعل ۳۔ حرف کو کہتے ہیں۔

شش اقسام: ۱۔ ثلاثی مجرد ۲۔ ثلاثی مزید فیہ ۳۔ رباعی مجرد ۴۔ رباعی مزید فیہ

۵۔ خماسی مجرد ۶۔ خماسی مزید فیہ کو کہتے ہیں۔

ہفت اقسام: ۱۔ صحیح ۲۔ مہموز ۳۔ مضاعف ۴۔ مثال ۵۔ اجوف ۶۔ ناقص ۷۔ لفیف کو کہتے ہیں۔

صحیح است و مثال است و مضاعف

لفیف و ناقص و مہموز و اجوف

۱۔ صحیح: اس کو کہتے ہیں کہ اس کے حرفِ اصلی کے مقابل ہمزہ اور حرفِ علت نہ ہو۔ اور اس کے اندر دو حرفِ اصلی ہم جنس بھی نہ ہوں، جیسے: ضَرَبَ، رَجُلٌ۔

۲۔ مہموز: اس کو کہتے ہیں کہ اسکے کسی حرفِ اصلی کی جگہ ہمزہ ہو۔ اسکی تین قسمیں ہیں:

۱۔ مہموز الفاء: جس کے فاکلمہ میں ہمزہ ہو، جیسے: أَمْرٌ، أَمْرٌ۔

۲۔ مہموز العین: جس کے عین کلمہ میں ہمزہ ہو، جیسے: سَأَلَ، رَأْسٌ۔

۳۔ مہموز اللام: جس کے لام کلمہ میں ہمزہ ہو، جیسے: قَرَأَ، جُزْءٌ۔

۳۔ مضاعف: وہ ہے جس میں دو حرفِ اصلی ایک جنس کے ہوں، جیسے: مَدَدٌ کہ اصل میں مَدَدٌ تھا۔ اور سَبَّ کہ اصل میں سَبَبٌ تھا۔

۴۔ مثال: وہ ہے جس کے فاکلمہ میں حرفِ علت ہو۔ اس کی دو قسمیں ہیں:

۱۔ مثالِ واوی: جس کے فاکلمہ میں واو ہو، جیسے: وَعَدَ۔

۲۔ مثالِ یائی: جس کے فاکلمہ میں یا ہو، جیسے: يَسَّرَ۔

۵۔ اجوف: وہ ہے جس کے عین کلمہ میں حرفِ علت ہو، اس کی بھی دو قسمیں ہیں:

۱۔ اجوفِ واوی: جس کے عین کلمہ میں واو ہو، جیسے: قَالَ کہ اصل میں قَوْلٌ تھا۔

۲۔ اجوفِ یائی: جس کے عین کلمہ میں یا ہو، جیسے: بَاعَ کہ اصل میں بَيْعٌ تھا۔

۶۔ ناقص: وہ ہے جس کے لام کلمہ میں حرفِ علت ہو، اس کی بھی دو قسمیں ہیں:

- ۱۔ ناقص واوی: جس کے لام کلمہ میں واو ہو، جیسے: دَعَا کہ اصل میں دَعَوَ تھا۔
- ۲۔ ناقص یائی: جس کے لام کلمہ میں یا ہو، جیسے: رَمَى کہ اصل میں رَمَى تھا۔
- ۷۔ لفیف: جس میں حرفِ اصلی کے مقابلہ میں دو حرفِ علت کے ہوں، اس کی دو قسمیں ہیں:
 - ۱۔ لفیف مفروق: جس کے فاکلمہ اور لام کلمہ میں حرفِ علت ہو، جیسے: وَلِيٍّ، وَحْيٍ۔
 - ۲۔ لفیف مقرون: جس کے عین کلمہ اور لام کلمہ میں حرفِ علت ہو، جیسے: طَوَّى کہ اصل میں طَوَّى تھا۔

تنبیہ

طالب علم کو چاہیے کہ جب استاذ کوئی صیغہ دریافت کرے تو جواب میں پہلے صیغہ کا نام، پھر بحث، پھر باب، پھر سہ اقسام، پھر شش اقسام، پھر ہفت اقسام، پھر معنی، پھر زمانہ ترتیب وار بیان کر کے خاموش ہونا چاہیے، جیسے: ضَرَبَ^۱ صیغہ واحد مذکر غائب، بحث اثبات فعل ماضی معروف، از باب ضَرَبَ يَضْرِبُ، از سہ اقسام فعل، از شش اقسام ثلاثی مجرد، از ہفت اقسام صحیح۔

واضح ہو کہ صرفیوں کے نزدیک تمام فعلوں اور اسموں کی گردانیں دو قسم پر ہیں:

۱۔ صرفِ صغیر ۲۔ صرفِ کبیر

صرفِ صغیر وہ ہے جس میں تمام فعلوں اور بعض اسموں کا ایک ایک پہلا صیغہ گردان میں ذکر کیا جائے۔

صرفِ کبیر وہ ہے جس میں ہر گردان کے پورے پورے صیغے مسلسل ذکر کیے جائیں۔

باب اول

صرفِ صغیر فعل ثلاثی مجرد صحیح

از باب فَعَلَ یَفْعُلُ

چوں النَّصْرُ وَالنُّصْرَةُ: مدد کرنا۔

اس باب کی علامت یہ ہے کہ اس کی ماضی میں عین کلمہ مفتوح اور مضارع میں عین کلمہ مضموم ہوتا ہے۔

نَصَرَ یَنْصُرُ نَصْرًا فَهُوَ نَاصِرٌ وَنُصِرَ یُنْصَرُ نَصْرًا فَذَاكَ مَنْصُورٌ. مَا نَصَرَ
مَا نُصِرَ لَمْ یَنْصُرْ لَمْ یُنْصَرْ لَا یَنْصُرُ لَا یُنْصَرُ لَنْ یُنْصَرَ لَنْ یُنْصَرَ لَیَنْصُرَنَّ
لَیَنْصُرَنَّ لَیَنْصُرَنَّ لَیَنْصُرَنَّ الْأَمْرُ مِنْهُ: أَنْصَرْتُ لِنُصْرٍ لَیَنْصُرُ لَیَنْصُرُ أَنْصَرْتُ
لَتُنْصَرَنَّ لَیَنْصُرَنَّ لَیَنْصُرَنَّ أَنْصَرْتُ لَتُنْصَرَنَّ لَیَنْصُرَنَّ لَیَنْصُرَنَّ وَالنَّهْيُ عَنْهُ:
لَا تَنْصُرْ لَا تُنْصَرْ لَا یَنْصُرْ لَا یُنْصَرُ لَا تَنْصُرَنَّ لَا تُنْصَرَنَّ لَا یَنْصُرَنَّ
لَا یُنْصَرَنَّ لَا تَنْصُرَنَّ لَا تَنْصُرَنَّ لَا یَنْصُرَنَّ لَا یُنْصَرَنَّ الظَّرْفُ مِنْهُ: مَنْصَرٌّ
مَنْصَرَّانِ مَنَاصِرٌ وَمُنِیْصِرٌ وَالْآلَةُ مِنْهُ: مَنْصَرٌّ مَنْصَرَّانِ مَنَاصِرٌ وَمُنِیْصِرٌ
مِنْصَرَّةٌ مِنْصَرَّتَانِ مَنَاصِرٌ وَمُنِیْصِرَةٌ مِنْصَارٌ مِنْصَارَانِ مَنَاصِرٌ وَمُنِیْصِرٌ أَفْعَلُ
التَّفْضِيلُ الْمَذْکُورُ مِنْهُ: أَنْصَرْتُ أَنْصَرَّانِ أَنْصَرُوتُ أَنْصِرُ وَأُنِیْصِرُ وَالْمَوْثُ
مِنْهُ: نُصِرْتُ نُصِرَیَانِ نُصَرِیَاتٍ نُصِرْتُ وَنُصِرْتُ.

مصادر: اَلطَّلَبُ (ڈھونڈنا) اَلْعِبَادَةُ (پوجنا) اَلْقَتْلُ (مار ڈالنا)

صرف کبیر

بحث اثبات فعل ماضی مجهول			بحث اثبات فعل ماضی معروف		
نَصِرُوا	نَصِرَا	نَصِرَ	نَصِرُوا	نَصِرَا	نَصِرَ
نَصِرْنَ	نَصِرَتَا	نَصِرَتْ	نَصِرْنَ	نَصِرَتَا	نَصِرَتْ
نَصِرْتُمْ	نَصِرْتُمَا	نَصِرْتُمْ	نَصِرْتُمْ	نَصِرْتُمَا	نَصِرْتُمْ
نَصِرْتُنَّ	نَصِرْتُمَا	نَصِرْتُنَّ	نَصِرْتُنَّ	نَصِرْتُمَا	نَصِرْتُنَّ
	نَصِرْنَا	نَصِرْتُ		نَصِرْنَا	نَصِرْتُ
بحث نفی فعل ماضی مجهول			بحث نفی فعل ماضی معروف		
مَا نَصِرُوا	مَا نَصِرَا	مَا نَصِرَ	مَا نَصِرُوا	مَا نَصِرَا	مَا نَصِرَ
مَا نَصِرْنَ	مَا نَصِرَتَا	مَا نَصِرَتْ	مَا نَصِرْنَ	مَا نَصِرَتَا	مَا نَصِرَتْ
مَا نَصِرْتُمْ	مَا نَصِرْتُمَا	مَا نَصِرْتُمْ	مَا نَصِرْتُمْ	مَا نَصِرْتُمَا	مَا نَصِرْتُمْ
مَا نَصِرْتُنَّ	مَا نَصِرْتُمَا	مَا نَصِرْتُنَّ	مَا نَصِرْتُنَّ	مَا نَصِرْتُمَا	مَا نَصِرْتُنَّ
	مَا نَصِرْنَا	مَا نَصِرْتُ		مَا نَصِرْنَا	مَا نَصِرْتُ
بحث اثبات فعل مضارع مجهول			بحث اثبات فعل مضارع معروف		
يُنَصِرُونَ	يُنَصِرَانِ	يُنَصِرُ	يُنَصِرُونَ	يُنَصِرَانِ	يُنَصِرُ
يُنَصِرْنَ	تُنَصِرَانِ	تُنَصِرُ	يُنَصِرْنَ	تُنَصِرَانِ	تُنَصِرُ
تُنَصِرُونَ	تُنَصِرَانِ	تُنَصِرُ	تُنَصِرُونَ	تُنَصِرَانِ	تُنَصِرُ
تُنَصِرْنَ	تُنَصِرَانِ	تُنَصِرْنَ	تُنَصِرْنَ	تُنَصِرَانِ	تُنَصِرْنَ
	أُنَصِرُ	أُنَصِرُ		نُنَصِرُ	نُنَصِرُ

بحث نفی فعل مضارع مجهول			بحث نفی فعل مضارع معروف		
لَا يُنْصَرُونَ	لَا يُنْصَرَانِ	لَا يُنْصَرُ	لَا يُنْصَرُونَ	لَا يُنْصَرَانِ	لَا يُنْصَرُ
لَا تُنْصَرُونَ	لَا تُنْصَرَانِ	لَا تُنْصَرُ	لَا تُنْصَرُونَ	لَا تُنْصَرَانِ	لَا تُنْصَرُ
لَا تُنْصَرُونَ	لَا تُنْصَرَانِ	لَا تُنْصَرُ	لَا تُنْصَرُونَ	لَا تُنْصَرَانِ	لَا تُنْصَرُ
لَا تُنْصَرِينَ	لَا تُنْصَرَانِ	لَا تُنْصَرِينَ	لَا تُنْصَرِينَ	لَا تُنْصَرَانِ	لَا تُنْصَرِينَ
	لَا تُنْصَرُ	لَا تُنْصَرُ		لَا تُنْصَرُ	لَا تُنْصَرُ
بحث نفی تاکید بہ لن در فعل مستقبل مجهول			بحث نفی تاکید بہ لن در فعل مستقبل معروف		
لَنْ يُنْصَرُوا	لَنْ يُنْصَرَا	لَنْ يُنْصَرَ	لَنْ يُنْصَرُوا	لَنْ يُنْصَرَا	لَنْ يُنْصَرَ
لَنْ تُنْصَرُونَ	لَنْ تُنْصَرَا	لَنْ تُنْصَرَ	لَنْ تُنْصَرُونَ	لَنْ تُنْصَرَا	لَنْ تُنْصَرَ
لَنْ تُنْصَرُوا	لَنْ تُنْصَرَا	لَنْ تُنْصَرَ	لَنْ تُنْصَرُوا	لَنْ تُنْصَرَا	لَنْ تُنْصَرَ
لَنْ تُنْصَرِي	لَنْ تُنْصَرَا	لَنْ تُنْصَرِي	لَنْ تُنْصَرِي	لَنْ تُنْصَرَا	لَنْ تُنْصَرِي
	لَنْ تُنْصَرَ	لَنْ تُنْصَرَ		لَنْ تُنْصَرَ	لَنْ تُنْصَرَ
بحث نفی جحد بہ لم در فعل مستقبل مجهول			بحث نفی جحد بہ لم در فعل مستقبل معروف		
لَمْ يُنْصَرُوا	لَمْ يُنْصَرَا	لَمْ يُنْصَرَ	لَمْ يُنْصَرُوا	لَمْ يُنْصَرَا	لَمْ يُنْصَرَ
لَمْ تُنْصَرُونَ	لَمْ تُنْصَرَا	لَمْ تُنْصَرَ	لَمْ تُنْصَرُونَ	لَمْ تُنْصَرَا	لَمْ تُنْصَرَ
لَمْ تُنْصَرُوا	لَمْ تُنْصَرَا	لَمْ تُنْصَرَ	لَمْ تُنْصَرُوا	لَمْ تُنْصَرَا	لَمْ تُنْصَرَ
لَمْ تُنْصَرِي	لَمْ تُنْصَرَا	لَمْ تُنْصَرِي	لَمْ تُنْصَرِي	لَمْ تُنْصَرَا	لَمْ تُنْصَرِي
	لَمْ تُنْصَرَ	لَمْ تُنْصَرَ		لَمْ تُنْصَرَ	لَمْ تُنْصَرَ

بحث لام تاکید بانون تاکید ثقیله در فعل مستقبل مجهول			بحث لام تاکید بانون تاکید ثقیله در فعل مستقبل معروف		
لَیَنْصُرَنَّ	لَیَنْصُرَانِ	لَیَنْصُرَنَّ	لَیَنْصُرَنَّ	لَیَنْصُرَانِ	لَیَنْصُرَنَّ
لَتَنْصُرَنَّ	لَتَنْصُرَانِ	لَتَنْصُرَنَّ	لَتَنْصُرَنَّ	لَتَنْصُرَانِ	لَتَنْصُرَنَّ
لَتَنْصُرَنَّ	لَتَنْصُرَانِ	لَتَنْصُرَنَّ	لَتَنْصُرَنَّ	لَتَنْصُرَانِ	لَتَنْصُرَنَّ
لَتَنْصُرَنَّ	لَتَنْصُرَانِ	لَتَنْصُرَنَّ	لَتَنْصُرَنَّ	لَتَنْصُرَانِ	لَتَنْصُرَنَّ
	لَنْصُرَنَّ	لَاَنْصُرَنَّ		لَنْصُرَنَّ	لَاَنْصُرَنَّ
بحث لام تاکید بانون تاکید خفیفه در فعل مستقبل مجهول			بحث لام تاکید بانون تاکید خفیفه در فعل مستقبل معروف		
لَتَنْصُرَنَّ	لَیَنْصُرَنَّ	لَیَنْصُرَنَّ	لَتَنْصُرَنَّ	لَیَنْصُرَنَّ	لَیَنْصُرَنَّ
لَتَنْصُرَنَّ	لَتَنْصُرَنَّ	لَتَنْصُرَنَّ	لَتَنْصُرَنَّ	لَتَنْصُرَنَّ	لَتَنْصُرَنَّ
	لَنْصُرَنَّ	لَاَنْصُرَنَّ		لَنْصُرَنَّ	لَاَنْصُرَنَّ
بحث امر حاضر مجهول			بحث امر حاضر معروف		
لَتَنْصُرُوا	لَتَنْصُرَا	لَتَنْصُرُ	اَنْصُرُوا	اَنْصُرَا	اَنْصُرُ
لَتَنْصُرَنَّ	لَتَنْصُرَا	لَتَنْصُرِی	اَنْصُرَنَّ	اَنْصُرَا	اَنْصُرِی
بحث امر غائب مجهول			بحث امر غائب معروف		
لَیَنْصُرُوا	لَیَنْصُرَا	لَیَنْصُرُ	لَیَنْصُرُوا	لَیَنْصُرَا	لَیَنْصُرُ
لَیَنْصُرَنَّ	لَیَنْصُرَا	لَیَنْصُرَ	لَیَنْصُرَنَّ	لَیَنْصُرَا	لَیَنْصُرَ
	لَنْصُرُ	لَاَنْصُرُ		لَنْصُرُ	لَاَنْصُرُ

بحث امر حاضر مجهول بانون تاکید ثقیله			بحث امر حاضر معروف بانون تاکید ثقیله		
لِتَنْصُرَنَّ	لِتَنْصُرَانِ	لِتَنْصُرْنَ	اُنْصُرَنَّ	اُنْصُرَانِ	اُنْصُرْنَ
لِتَنْصُرَانِ	لِتَنْصُرَانِ	لِتَنْصُرْنَ	اُنْصُرَانِ	اُنْصُرَانِ	اُنْصُرْنَ
بحث امر غائب مجهول بانون تاکید ثقیله			بحث امر غائب معروف بانون تاکید ثقیله		
لِیَنْصُرَنَّ	لِیَنْصُرَانِ	لِیَنْصُرْنَ	لِیَنْصُرَنَّ	لِیَنْصُرَانِ	لِیَنْصُرْنَ
لِیَنْصُرَانِ	لِیَنْصُرَانِ	لِیَنْصُرْنَ	لِیَنْصُرَانِ	لِیَنْصُرَانِ	لِیَنْصُرْنَ
		لَا تُنْصِرَنَّ			لَا تُنْصِرَنَّ
بحث امر حاضر مجهول بانون تاکید خفیفه			بحث امر حاضر معروف بانون تاکید خفیفه		
لِتَنْصُرَنَّ	لِتَنْصُرَانِ	لِتَنْصُرْنَ	اُنْصُرَنَّ	اُنْصُرَانِ	اُنْصُرْنَ
بحث امر غائب مجهول بانون تاکید خفیفه			بحث امر غائب معروف بانون تاکید خفیفه		
لِیَنْصُرَنَّ	لِیَنْصُرَانِ	لِیَنْصُرْنَ	لِیَنْصُرَنَّ	لِیَنْصُرَانِ	لِیَنْصُرْنَ
		لَا تُنْصِرَنَّ			لَا تُنْصِرَنَّ
بحث نهی حاضر مجهول			بحث نهی حاضر معروف		
لَا تُنْصِرُوا	لَا تُنْصِرَا	لَا تُنْصِرْ	لَا تُنْصِرُوا	لَا تُنْصِرَا	لَا تُنْصِرْ
لَا تُنْصِرَنَّ	لَا تُنْصِرَا	لَا تُنْصِرْ	لَا تُنْصِرَنَّ	لَا تُنْصِرَا	لَا تُنْصِرْ
بحث نهی غائب مجهول			بحث نهی غائب معروف		
لَا یُنْصِرُوا	لَا یُنْصِرَا	لَا یُنْصِرْ	لَا یُنْصِرُوا	لَا یُنْصِرَا	لَا یُنْصِرْ
لَا یُنْصِرَنَّ	لَا یُنْصِرَا	لَا یُنْصِرْ	لَا یُنْصِرَنَّ	لَا یُنْصِرَا	لَا یُنْصِرْ
		لَا تُنْصِرْ			لَا تُنْصِرْ

بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید ثقیلہ					
لَا تُنْصِرَنَّ	لَا تُنْصِرَانِ	لَا تُنْصِرُونَ	لَا تُنْصِرُونَ	لَا تُنْصِرَانِ	لَا تُنْصِرَنَّ
لَا تُنْصِرَنَّ	لَا تُنْصِرَانِ	لَا تُنْصِرُونَ	لَا تُنْصِرُونَ	لَا تُنْصِرَانِ	لَا تُنْصِرَنَّ
بحث نہی غائب معروف بانون تاکید ثقیلہ					
لَا يُنْصِرَنَّ	لَا يُنْصِرَانِ	لَا يُنْصِرُونَ	لَا يُنْصِرُونَ	لَا يُنْصِرَانِ	لَا يُنْصِرَنَّ
لَا تُنْصِرَنَّ	لَا تُنْصِرَانِ	لَا تُنْصِرُونَ	لَا تُنْصِرُونَ	لَا تُنْصِرَانِ	لَا تُنْصِرَنَّ
لَا أَنْصِرَنَّ	لَا أَنْصِرَانِ	لَا أَنْصِرُونَ			
بحث نہی حاضر مجہول بانون تاکید خفیفہ					
لَا تُنْصِرَنَّ	لَا تُنْصِرَانِ	لَا تُنْصِرُونَ	لَا تُنْصِرُونَ	لَا تُنْصِرَانِ	لَا تُنْصِرَنَّ
بحث نہی غائب مجہول بانون تاکید خفیفہ					
لَا يُنْصِرَنَّ	لَا يُنْصِرَانِ	لَا يُنْصِرُونَ	لَا يُنْصِرُونَ	لَا يُنْصِرَانِ	لَا يُنْصِرَنَّ
لَا أَنْصِرَنَّ	لَا أَنْصِرَانِ	لَا أَنْصِرُونَ			
بحث اسم فاعل					
نَاصِرٌ	نَاصِرَانِ	نَاصِرُونَ	نَاصِرُونَ	نَاصِرَانِ	نَاصِرَاتُ
بحث اسم مفعول					
مَنْصُورٌ	مَنْصُورَانِ	مَنْصُورُونَ	مَنْصُورُونَ	مَنْصُورَانِ	مَنْصُورَاتُ

تنبیہ: اسم ظرف، اسم آلہ صغریٰ، وسطیٰ، کبریٰ، اسم تفصیل مذکر اور مؤنث کی پوری بحث صرف صغیر میں گذر چکی ہے۔

باب دوم

صرفِ صغیر فعل ثلاثی مجرد صحیح

از باب فَعَلَ يَفْعُلُ

چوں اَلضَّرْبُ: مارنا۔

علامت اس باب کی یہ ہے کہ ماضی میں عین کلمہ مفتوح اور مضارع میں عین کلمہ مکسور۔

ضَرَبَ يَضْرِبُ ضَرْبًا فَهُوَ ضَارِبٌ وَضَرِبَ يَضْرِبُ ضَرْبًا فَذَاكَ مَضْرُوبٌ
مَا ضَرَبَ مَا ضَرِبَ لَمْ يَضْرِبْ لَمْ يَضْرِبْ لَا يَضْرِبْ لَا يَضْرِبْ لَنْ يَضْرِبَ
لَنْ يَضْرِبَ لَيَضْرِبَنَّ لَيَضْرِبَنَّ لَيَضْرِبَنَّ لِضَرْبِنَ الْأَمْرُ مِنْهُ: اضْرِبْ لِتَضْرِبَ
لَيَضْرِبْ لَيَضْرِبْ اضْرِبَنَّ لِتَضْرِبَنَّ لَيَضْرِبَنَّ لَيَضْرِبَنَّ لِتَضْرِبَنَّ
لَيَضْرِبَنَّ لَيَضْرِبَنَّ وَالنَّهْيُ عَنْهُ: لَا تَضْرِبْ لَا تَضْرِبْ لَا يَضْرِبْ لَا يَضْرِبْ
لَا تَضْرِبَنَّ لَا تَضْرِبَنَّ لَا يَضْرِبَنَّ لَا يَضْرِبَنَّ لَا تَضْرِبَنَّ لَا يَضْرِبَنَّ
لَا يَضْرِبَنَّ الظَرْفُ مِنْهُ: مَضْرِبٌ مَضْرِبَانِ مَضَارِبٌ وَمُضِيرٌ وَالْآلَةُ مِنْهُ:
مِضْرِبٌ مِضْرِبَانِ مَضَارِبٌ وَمُضِيرٌ مِضْرِبَةٌ مِضْرِبَتَانِ مَضَارِبٌ وَ
مُضِيرَةٌ مِضْرَابٌ مِضْرَابَانِ مَضَارِيبٌ وَمُضِيرٌ أَفْعَلُ التَّفْضِيلِ الْمَذْكُورِ
مِنْهُ: أَضْرَبَ أَضْرَبَانِ أَضْرَبُونَ أَضَارِبُ وَأُضِيرُ وَالْمَوْثُ مِنْهُ: ضَرْبِي
ضَرْبَيَّانِ ضَرْبَيَّاتٌ ضَرْبٌ وَضَرْبِي.

مصادر: الْغَسْلُ (دھونا) الْفَضْلُ (جدا کرنا) الْجُلُوسُ (بیٹھنا)

صرف کبیر

بحث اثبات فعل ماضی مجهول			بحث اثبات فعل ماضی معروف		
ضَرِبُوا	ضَرَبَا	ضَرِبَ	ضَرَبُوا	ضَرَبَا	ضَرِبَ
ضَرَبْنَ	ضَرَبَتَا	ضَرَبَتْ	ضَرَبْنَ	ضَرَبَتَا	ضَرَبَتْ
ضَرَبْتُمْ	ضَرَبْتُمَا	ضَرَبْتُمْ	ضَرَبْتُمْ	ضَرَبْتُمَا	ضَرَبْتُمْ
ضَرَبْتُنَّ	ضَرَبْتُمَا	ضَرَبْتِ	ضَرَبْتُنَّ	ضَرَبْتُمَا	ضَرَبْتِ
	ضَرَبْنَا	ضَرَبْتُ		ضَرَبْنَا	ضَرَبْتُ
بحث نفی فعل ماضی مجهول			بحث نفی فعل ماضی معروف		
مَا ضَرَبُوا	مَا ضَرَبَا	مَا ضَرِبَ	مَا ضَرَبُوا	مَا ضَرَبَا	مَا ضَرِبَ
مَا ضَرَبْنَ	مَا ضَرَبَتَا	مَا ضَرَبَتْ	مَا ضَرَبْنَ	مَا ضَرَبَتَا	مَا ضَرَبَتْ
مَا ضَرَبْتُمْ	مَا ضَرَبْتُمَا	مَا ضَرَبْتُمْ	مَا ضَرَبْتُمْ	مَا ضَرَبْتُمَا	مَا ضَرَبْتُمْ
مَا ضَرَبْتُنَّ	مَا ضَرَبْتُمَا	مَا ضَرَبْتِ	مَا ضَرَبْتُنَّ	مَا ضَرَبْتُمَا	مَا ضَرَبْتِ
	مَا ضَرَبْنَا	مَا ضَرَبْتُ		مَا ضَرَبْنَا	مَا ضَرَبْتُ
بحث اثبات فعل مضارع مجهول			بحث اثبات فعل مضارع معروف		
يُضَرِبُونَ	يُضَرِبَانِ	يُضَرِبُ	يُضَرِبُونَ	يُضَرِبَانِ	يُضَرِبُ
يُضَرِبْنَ	تُضَرِبَانِ	تُضَرِبُ	يُضَرِبْنَ	تُضَرِبَانِ	تُضَرِبُ
تُضَرِبُونَ	تُضَرِبَانِ	تُضَرِبُ	تُضَرِبُونَ	تُضَرِبَانِ	تُضَرِبُ
تُضَرِبِينَ	تُضَرِبَانِ	تُضَرِبِينَ	تُضَرِبِينَ	تُضَرِبَانِ	تُضَرِبِينَ
	أُضَرِبُ	أُضَرِبُ		نُضَرِبُ	نُضَرِبُ

بحث نفی فعل مضارع مجهول			بحث نفی فعل مضارع معروف		
لَا يُضْرَبُ	لَا يُضْرَبَانِ	لَا يُضْرَبُونَ	لَا يُضْرَبُ	لَا يُضْرَبَانِ	لَا يُضْرَبُونَ
لَا تُضْرَبُ	لَا تُضْرَبَانِ	لَا يُضْرَبْنَ	لَا تُضْرَبُ	لَا تُضْرَبَانِ	لَا يُضْرَبْنَ
لَا تُضْرَبُ	لَا تُضْرَبَانِ	لَا تُضْرَبُونَ	لَا تُضْرَبُ	لَا تُضْرَبَانِ	لَا تُضْرَبُونَ
لَا تُضْرَبِينَ	لَا تُضْرَبَانِ	لَا تُضْرَبِينَ	لَا تُضْرَبِينَ	لَا تُضْرَبَانِ	لَا تُضْرَبِينَ
لَا أُضْرَبُ	لَا نُضْرَبُ		لَا أُضْرَبُ	لَا نُضْرَبُ	
بحث نفی تاکید به لن در فعل مستقبل مجهول			بحث نفی تاکید به لن در فعل مستقبل معروف		
لَنْ يُضْرَبَ	لَنْ يُضْرَبَا	لَنْ يُضْرَبُوا	لَنْ يُضْرَبَ	لَنْ يُضْرَبَا	لَنْ يُضْرَبُوا
لَنْ تُضْرَبَ	لَنْ تُضْرَبَا	لَنْ يُضْرَبْنَ	لَنْ تُضْرَبَ	لَنْ تُضْرَبَا	لَنْ يُضْرَبْنَ
لَنْ تُضْرَبَ	لَنْ تُضْرَبَا	لَنْ تُضْرَبُوا	لَنْ تُضْرَبَ	لَنْ تُضْرَبَا	لَنْ تُضْرَبُوا
لَنْ تُضْرَبِي	لَنْ تُضْرَبَا	لَنْ تُضْرَبِينَ	لَنْ تُضْرَبِي	لَنْ تُضْرَبَا	لَنْ تُضْرَبِينَ
لَنْ أُضْرَبَ	لَنْ نُضْرَبَ		لَنْ أُضْرَبَ	لَنْ نُضْرَبَ	
بحث نفی جحد به لم در فعل مستقبل مجهول			بحث نفی جحد به لم در فعل مستقبل معروف		
لَمْ يُضْرَبَ	لَمْ يُضْرَبَا	لَمْ يُضْرَبُوا	لَمْ يُضْرَبَ	لَمْ يُضْرَبَا	لَمْ يُضْرَبُوا
لَمْ تُضْرَبَ	لَمْ تُضْرَبَا	لَمْ يُضْرَبْنَ	لَمْ تُضْرَبَ	لَمْ تُضْرَبَا	لَمْ يُضْرَبْنَ
لَمْ تُضْرَبَ	لَمْ تُضْرَبَا	لَمْ تُضْرَبُوا	لَمْ تُضْرَبَ	لَمْ تُضْرَبَا	لَمْ تُضْرَبُوا
لَمْ تُضْرَبِي	لَمْ تُضْرَبَا	لَمْ تُضْرَبِينَ	لَمْ تُضْرَبِي	لَمْ تُضْرَبَا	لَمْ تُضْرَبِينَ
لَمْ أُضْرَبَ	لَمْ نُضْرَبَ		لَمْ أُضْرَبَ	لَمْ نُضْرَبَ	

بحث لام تاکید بانون تاکید ثقیله در فعل مستقبل مجهول			بحث لام تاکید بانون تاکید ثقیله در فعل مستقبل معروف		
لِضْرِبَنَّ	لِضْرِبَانِ	لِضْرِبَيْنِ	لِضْرِبَنَّ	لِضْرِبَانِ	لِضْرِبَيْنِ
لَتَضْرِبَنَّ	لَتَضْرِبَانِ	لَتَضْرِبَيْنِ	لَتَضْرِبَنَّ	لَتَضْرِبَانِ	لَتَضْرِبَيْنِ
لَتَضْرِبَنَّ	لَتَضْرِبَانِ	لَتَضْرِبَيْنِ	لَتَضْرِبَنَّ	لَتَضْرِبَانِ	لَتَضْرِبَيْنِ
لَتَضْرِبَنَّ	لَتَضْرِبَانِ	لَتَضْرِبَيْنِ	لَتَضْرِبَنَّ	لَتَضْرِبَانِ	لَتَضْرِبَيْنِ
	لَتَضْرِبَنَّ	لَأُضْرِبَنَّ		لَتَضْرِبَنَّ	لَأُضْرِبَنَّ
بحث لام تاکید بانون تاکید خفیفه در فعل مستقبل مجهول			بحث لام تاکید بانون تاکید خفیفه در فعل مستقبل معروف		
لَتَضْرِبَنَّ	لِضْرِبَنَّ	لِضْرِبَنَّ	لَتَضْرِبَنَّ	لِضْرِبَنَّ	لِضْرِبَنَّ
لَتَضْرِبَنَّ	لَتَضْرِبَنَّ	لَتَضْرِبَنَّ	لَتَضْرِبَنَّ	لَتَضْرِبَنَّ	لَتَضْرِبَنَّ
	لَتَضْرِبَنَّ	لَأُضْرِبَنَّ		لَتَضْرِبَنَّ	لَأُضْرِبَنَّ
بحث امر حاضر مجهول			بحث امر حاضر معروف		
لِتَضْرِبُوا	لِتَضْرِبَا	لِتَضْرِبَا	اِضْرِبُوا	اِضْرِبَا	اِضْرِبَا
لِتَضْرِبَنَّ	لِتَضْرِبَا	لِتَضْرِبِي	اِضْرِبَنَّ	اِضْرِبَا	اِضْرِبِي
بحث امر غائب مجهول			بحث امر غائب معروف		
لِضْرِبُوا	لِضْرِبَا	لِضْرِبَا	لِضْرِبُوا	لِضْرِبَا	لِضْرِبَا
لِضْرِبَنَّ	لِتَضْرِبَا	لِتَضْرِبَا	لِضْرِبَنَّ	لِتَضْرِبَا	لِتَضْرِبَا
	لِتَضْرِبَا	لَأُضْرِبَا		لِتَضْرِبَا	لَأُضْرِبَا

بحث امر حاضر معروف بانون تاکید ثقیله			بحث امر حاضر مجهول بانون تاکید ثقیله		
اِضْرِبَنَّ	اِضْرِبَانِ	اِضْرِبُنْ	لِتُضْرَبَنَّ	لِتُضْرَبَانِ	لِتُضْرَبُنْ
اِضْرِبَنَّ	اِضْرِبَانِ	اِضْرِبُنْ	لِتُضْرَبَنَّ	لِتُضْرَبَانِ	لِتُضْرَبُنْ
بحث امر غائب معروف بانون تاکید ثقیله			بحث امر غائب مجهول بانون تاکید ثقیله		
لِیُضْرَبَنَّ	لِیُضْرَبَانِ	لِیُضْرَبُنْ	لِیُضْرَبَنَّ	لِیُضْرَبَانِ	لِیُضْرَبُنْ
لِتُضْرَبَنَّ	لِتُضْرَبَانِ	لِیُضْرَبُنْ	لِتُضْرَبَنَّ	لِتُضْرَبَانِ	لِیُضْرَبُنْ
لَاُضْرَبَنَّ	لِیُضْرَبَنَّ		لَاُضْرَبَنَّ	لِیُضْرَبَنَّ	
بحث امر حاضر معروف بانون تاکید خفیفه			بحث امر حاضر مجهول بانون تاکید خفیفه		
اِضْرِبَنَّ	اِضْرِبُنْ	اِضْرِبُنْ	لِتُضْرَبَنَّ	لِتُضْرَبُنْ	لِتُضْرَبُنْ
بحث امر غائب معروف بانون تاکید خفیفه			بحث امر غائب مجهول بانون تاکید خفیفه		
لِیُضْرَبَنَّ	لِیُضْرَبُنْ	لِتُضْرَبُنْ	لِیُضْرَبَنَّ	لِیُضْرَبُنْ	لِتُضْرَبُنْ
لَاُضْرَبَنَّ	لِیُضْرَبَنَّ		لَاُضْرَبَنَّ	لِیُضْرَبَنَّ	
بحث نهی حاضر معروف			بحث نهی حاضر مجهول		
لَا تَضْرِبْ	لَا تَضْرِبَا	لَا تَضْرِبُوا	لَا تَضْرِبْ	لَا تَضْرِبَا	لَا تَضْرِبُوا
لَا تَضْرِبْ	لَا تَضْرِبَا	لَا تَضْرِبُوا	لَا تَضْرِبْ	لَا تَضْرِبَا	لَا تَضْرِبُوا
بحث نهی غائب معروف			بحث نهی غائب مجهول		
لَا یُضْرَبْ	لَا یُضْرَبَا	لَا یُضْرَبُوا	لَا یُضْرَبْ	لَا یُضْرَبَا	لَا یُضْرَبُوا
لَا تَضْرِبْ	لَا تَضْرِبَا	لَا یُضْرَبُنْ	لَا تَضْرِبْ	لَا تَضْرِبَا	لَا یُضْرَبُنْ
لَا أُضْرَبْ	لَا نَضْرَبْ		لَا أُضْرَبْ	لَا نَضْرَبْ	

بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید ثقیلہ			بحث نہی حاضر مجہول بانون تاکید ثقیلہ		
لَا تُضْرِبَنَّ	لَا تُضْرِبَانِ	لَا تُضْرِبُوا	لَا تُضْرِبَنَّ	لَا تُضْرِبَانِ	لَا تُضْرِبُوا
لَا تُضْرِبَنَّ	لَا تُضْرِبَانِ	لَا تُضْرِبُوا	لَا تُضْرِبَنَّ	لَا تُضْرِبَانِ	لَا تُضْرِبُوا
بحث نہی غائب معروف بانون تاکید ثقیلہ			بحث نہی غائب مجہول بانون تاکید ثقیلہ		
لَا يُضْرِبَنَّ	لَا يُضْرِبَانِ	لَا يُضْرِبُوا	لَا يُضْرِبَنَّ	لَا يُضْرِبَانِ	لَا يُضْرِبُوا
لَا تُضْرِبَنَّ	لَا تُضْرِبَانِ	لَا تُضْرِبُوا	لَا تُضْرِبَنَّ	لَا تُضْرِبَانِ	لَا تُضْرِبُوا
لَا أُضْرِبَنَّ	لَا نُضْرِبَنَّ		لَا أُضْرِبَنَّ	لَا نُضْرِبَنَّ	
بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید خفیفہ			بحث نہی حاضر مجہول بانون تاکید خفیفہ		
لَا تُضْرِبَنَّ	لَا تُضْرِبَانِ	لَا تُضْرِبُوا	لَا تُضْرِبَنَّ	لَا تُضْرِبَانِ	لَا تُضْرِبُوا
لَا يُضْرِبَنَّ	لَا يُضْرِبَانِ	لَا يُضْرِبُوا	لَا يُضْرِبَنَّ	لَا يُضْرِبَانِ	لَا يُضْرِبُوا
لَا أُضْرِبَنَّ	لَا نُضْرِبَنَّ		لَا أُضْرِبَنَّ	لَا نُضْرِبَنَّ	
بحث اسم فاعل					
ضَارِبٌ	ضَارِبَانِ	ضَارِبُونَ	ضَارِبَةٌ	ضَارِبَتَانِ	ضَارِبَاتٌ
بحث اسم مفعول					
مَضْرُوبٌ	مَضْرُوبَانِ	مَضْرُوبُونَ	مَضْرُوبَةٌ	مَضْرُوبَتَانِ	مَضْرُوبَاتٌ

باب سوئم

صرف صغیر فعل ثلاثی مجرد صحیح

از باب فَعِلَ یَفْعَلُ

چوں السَّمْعُ: سنا۔ علامت اس باب کی یہ ہے کہ ماضی کے عین کلمہ میں کسرہ اور مضارع کے عین کلمہ میں فتح ہوتا ہے۔

سَمِعَ یَسْمَعُ سَمْعًا فَهُوَ سَامِعٌ وَسَمِعَ یُسْمَعُ سَمْعًا فَذَاكَ مَسْمُوعٌ مَا سَمِعَ
مَا سَمِعَ لَمْ یَسْمَعْ لَمْ یُسْمَعْ لَا یَسْمَعُ لَا یُسْمَعُ لَنْ یَسْمَعَ لَنْ یُسْمَعَ
لِیُسْمَعَنَّ لِیُسْمَعَنَّ لِیُسْمَعَنَّ لِیُسْمَعَنَّ لِیُسْمَعَنَّ لِیُسْمَعَنَّ لِیُسْمَعَنَّ
لِیُسْمَعَنَّ لِیُسْمَعَنَّ لِیُسْمَعَنَّ لِیُسْمَعَنَّ لِیُسْمَعَنَّ لِیُسْمَعَنَّ لِیُسْمَعَنَّ
لِیُسْمَعَنَّ وَالنَّهْيُ عَنْهُ: لَا تَسْمَعُ لَا تُسْمَعُ لَا یَسْمَعُ لَا یُسْمَعُ لَا تَسْمَعَنَّ
لَا تُسْمَعَنَّ لَا یُسْمَعَنَّ لَا یُسْمَعَنَّ لَا تَسْمَعَنَّ لَا تُسْمَعَنَّ لَا یُسْمَعَنَّ
لَا یُسْمَعَنَّ الظَّرْفُ مِنْهُ: مَسْمَعٌ مَسْمَعَانِ مَسَامِعٌ وَمُسْمِیعٌ وَالْآلَةُ مِنْهُ:
مَسْمَعٌ مَسْمَعَانِ مَسَامِعٌ وَمُسْمِیعٌ مَسْمَعَةٌ مَسْمَعَتَانِ مَسَامِعٌ وَمُسْمِیعَةٌ
مَسْمَاعٌ مَسْمَاعَانِ مَسَامِیعٌ وَمُسْمِیْعٌ أَفْعَلَ التَّفْضِيلُ الْمَذْكُورُ مِنْهُ: أَسْمَعُ
أَسْمَعَانِ أَسْمَعُونَ أَسَامِعٌ وَأُسْمِیعُ وَالْمَوْثُ مِنْهُ: سُمِعَى سُمِعَیَانِ سُمِعَیَاتٍ
سُمِعٌ وَسُمِیْعٌ.

مصادر: اَلْعِلْمُ (جاننا) اَلْحَمْدُ (تعریف کرنا) اَلشُّرْبُ (پینا)

صرف کبیر

بحث اثبات فعل ماضی مجهول			بحث اثبات فعل ماضی معروف		
سَمِعُوا	سَمِعَا	سَمِعَ	سَمِعُوا	سَمِعَا	سَمِعَ
سَمِعْنَ	سَمِعَتَا	سَمِعَتْ	سَمِعْنَ	سَمِعَتَا	سَمِعَتْ
سَمِعْتُمْ	سَمِعْتُمَا	سَمِعْتُمْ	سَمِعْتُمْ	سَمِعْتُمَا	سَمِعْتُمْ
سَمِعْتُنَّ	سَمِعْتُمَا	سَمِعْتِ	سَمِعْتُنَّ	سَمِعْتُمَا	سَمِعْتِ
	سَمِعْنَا	سَمِعْتُ		سَمِعْنَا	سَمِعْتُ
بحث نفی فعل ماضی مجهول			بحث نفی فعل ماضی معروف		
مَا سَمِعُوا	مَا سَمِعَا	مَا سَمِعَ	مَا سَمِعُوا	مَا سَمِعَا	مَا سَمِعَ
مَا سَمِعْنَ	مَا سَمِعَتَا	مَا سَمِعَتْ	مَا سَمِعْنَ	مَا سَمِعَتَا	مَا سَمِعَتْ
مَا سَمِعْتُمْ	مَا سَمِعْتُمَا	مَا سَمِعْتُمْ	مَا سَمِعْتُمْ	مَا سَمِعْتُمَا	مَا سَمِعْتُمْ
مَا سَمِعْتُنَّ	مَا سَمِعْتُمَا	مَا سَمِعْتِ	مَا سَمِعْتُنَّ	مَا سَمِعْتُمَا	مَا سَمِعْتِ
	مَا سَمِعْنَا	مَا سَمِعْتُ		مَا سَمِعْنَا	مَا سَمِعْتُ
بحث اثبات فعل مضارع مجهول			بحث اثبات فعل مضارع معروف		
يُسْمِعُونَ	يُسْمِعَانِ	يُسْمِعُ	يُسْمِعُونَ	يُسْمِعَانِ	يُسْمِعُ
يُسْمِعْنَ	تُسْمِعَانِ	تُسْمِعُ	يُسْمِعْنَ	تُسْمِعَانِ	تُسْمِعُ
تُسْمِعُونَ	تُسْمِعَانِ	تُسْمِعُ	تُسْمِعُونَ	تُسْمِعَانِ	تُسْمِعُ
تُسْمِعِينَ	تُسْمِعَانِ	تُسْمِعِينَ	تُسْمِعِينَ	تُسْمِعَانِ	تُسْمِعِينَ
	نُسْمِعُ	أُسْمِعُ		نُسْمِعُ	أُسْمِعُ

بحث نفی فعل مضارع مجهول			بحث نفی فعل مضارع معروف		
لَا یُسْمَعُونَ	لَا یُسْمَعَانِ	لَا یُسْمَعُ	لَا یُسْمَعُونَ	لَا یُسْمَعَانِ	لَا یُسْمَعُ
لَا تَسْمَعْنَ	لَا تَسْمَعَانِ	لَا تَسْمَعُ	لَا تَسْمَعْنَ	لَا تَسْمَعَانِ	لَا تَسْمَعُ
لَا تُسْمَعُونَ	لَا تُسْمَعَانِ	لَا تُسْمَعُ	لَا تُسْمَعُونَ	لَا تُسْمَعَانِ	لَا تُسْمَعُ
لَا تَسْمَعِیْنَ	لَا تَسْمَعَانِ	لَا تَسْمَعِیْنِ	لَا تَسْمَعِیْنَ	لَا تَسْمَعَانِ	لَا تَسْمَعِیْنِ
	لَا نُسْمَعُ	لَا أُسْمَعُ		لَا نُسْمَعُ	لَا أُسْمَعُ
بحث نفی تاکید به لن در فعل مستقبل مجهول			بحث نفی تاکید به لن در فعل مستقبل معروف		
لَنْ یُسْمَعُوا	لَنْ یُسْمَعَا	لَنْ یُسْمَعَ	لَنْ یُسْمَعُوا	لَنْ یُسْمَعَا	لَنْ یُسْمَعَ
لَنْ تَسْمَعْنَ	لَنْ تَسْمَعَا	لَنْ تَسْمَعَ	لَنْ تَسْمَعْنَ	لَنْ تَسْمَعَا	لَنْ تَسْمَعَ
لَنْ تُسْمَعُوا	لَنْ تُسْمَعَا	لَنْ تُسْمَعَ	لَنْ تُسْمَعُوا	لَنْ تُسْمَعَا	لَنْ تُسْمَعَ
لَنْ تَسْمَعِیْ	لَنْ تَسْمَعَا	لَنْ تَسْمَعِیْ	لَنْ تَسْمَعِیْ	لَنْ تَسْمَعَا	لَنْ تَسْمَعِیْ
	لَنْ نُسْمَعَ	لَنْ أُسْمَعَ		لَنْ نُسْمَعَ	لَنْ أُسْمَعَ
بحث نفی جحد به لم در فعل مستقبل مجهول			بحث نفی جحد به لم در فعل مستقبل معروف		
لَمْ یُسْمَعُوا	لَمْ یُسْمَعَا	لَمْ یُسْمَعَ	لَمْ یُسْمَعُوا	لَمْ یُسْمَعَا	لَمْ یُسْمَعَ
لَمْ تَسْمَعْنَ	لَمْ تَسْمَعَا	لَمْ تَسْمَعَ	لَمْ تَسْمَعْنَ	لَمْ تَسْمَعَا	لَمْ تَسْمَعَ
لَمْ تُسْمَعُوا	لَمْ تُسْمَعَا	لَمْ تُسْمَعَ	لَمْ تُسْمَعُوا	لَمْ تُسْمَعَا	لَمْ تُسْمَعَ
لَمْ تَسْمَعِیْ	لَمْ تَسْمَعَا	لَمْ تَسْمَعِیْ	لَمْ تَسْمَعِیْ	لَمْ تَسْمَعَا	لَمْ تَسْمَعِیْ
	لَمْ نُسْمَعَ	لَمْ أُسْمَعَ		لَمْ نُسْمَعَ	لَمْ أُسْمَعَ

بحث لام تاکید بانون تاکید ثقیله در فعل مستقبل مجهول			بحث لام تاکید بانون تاکید ثقیله در فعل مستقبل معروف		
لِیَسْمَعَنَّ	لِیَسْمَعَانِ	لِیَسْمَعَنَّ	لِیَسْمَعَنَّ	لِیَسْمَعَانِ	لِیَسْمَعَنَّ
لَتُسْمَعَنَّ	لَتُسْمَعَانِ	لَتُسْمَعَنَّ	لَتُسْمَعَنَّ	لَتُسْمَعَانِ	لَتُسْمَعَنَّ
لَتُسْمَعَنَّ	لَتُسْمَعَانِ	لَتُسْمَعَنَّ	لَتُسْمَعَنَّ	لَتُسْمَعَانِ	لَتُسْمَعَنَّ
لَتُسْمَعَنَّ	لَتُسْمَعَانِ	لَتُسْمَعَنَّ	لَتُسْمَعَنَّ	لَتُسْمَعَانِ	لَتُسْمَعَنَّ
	لَنُسْمَعَنَّ	لَأَسْمَعَنَّ		لَنُسْمَعَنَّ	لَأَسْمَعَنَّ
بحث لام تاکید بانون تاکید خفیه در فعل مستقبل مجهول			بحث لام تاکید بانون تاکید خفیه در فعل مستقبل معروف		
لَتُسْمَعَنَّ	لِیُسْمَعَنَّ	لِیُسْمَعَنَّ	لَتُسْمَعَنَّ	لِیُسْمَعَنَّ	لِیُسْمَعَنَّ
لَتُسْمَعَنَّ	لَتُسْمَعَنَّ	لَتُسْمَعَنَّ	لَتُسْمَعَنَّ	لَتُسْمَعَنَّ	لَتُسْمَعَنَّ
	لَنُسْمَعَنَّ	لَأَسْمَعَنَّ		لَنُسْمَعَنَّ	لَأَسْمَعَنَّ
بحث امر حاضر مجهول			بحث امر حاضر معروف		
لِتُسْمَعُوا	لِتُسْمَعَا	لِتُسْمَعُ	اِسْمَعُوا	اِسْمَعَا	اِسْمَعُ
لِتُسْمَعَنَّ	لِتُسْمَعَا	لِتُسْمَعِی	اِسْمَعَنَّ	اِسْمَعَا	اِسْمَعِی
بحث امر غائب مجهول			بحث امر غائب معروف		
لِیُسْمَعُوا	لِیُسْمَعَا	لِیُسْمَعُ	لِیُسْمَعُوا	لِیُسْمَعَا	لِیُسْمَعُ
لِیُسْمَعَنَّ	لِتُسْمَعَا	لِتُسْمَعُ	لِیُسْمَعَنَّ	لِتُسْمَعَا	لِتُسْمَعُ
	لِنُسْمَعُ	لِأَسْمَعُ		لِنُسْمَعُ	لِأَسْمَعُ

بحث امر حاضر معروف بانون تاکید ثقیله			بحث امر حاضر مجهول بانون تاکید ثقیله		
اِسْمَعَنَّ	اِسْمَعَانِ	اِسْمَعُنَّ	لِتُسْمَعَنَّ	لِتُسْمَعَانِ	لِتُسْمَعُنَّ
اِسْمَعَنَّ	اِسْمَعَانِ	اِسْمَعُنَّ	لِتُسْمَعَنَّ	لِتُسْمَعَانِ	لِتُسْمَعُنَّ
بحث امر غائب معروف بانون تاکید ثقیله			بحث امر غائب مجهول بانون تاکید ثقیله		
لِیُسْمَعَنَّ	لِیُسْمَعَانِ	لِیُسْمَعُنَّ	لِیُسْمَعَنَّ	لِیُسْمَعَانِ	لِیُسْمَعُنَّ
لِتُسْمَعَنَّ	لِتُسْمَعَانِ	لِتُسْمَعُنَّ	لِتُسْمَعَنَّ	لِتُسْمَعَانِ	لِتُسْمَعُنَّ
لَا أُسْمَعَنَّ	لَا نُسْمَعَنَّ		لَا أُسْمَعَنَّ	لَا نُسْمَعَنَّ	
بحث امر حاضر معروف بانون تاکید خفیفه			بحث امر حاضر مجهول بانون تاکید خفیفه		
اِسْمَعُنْ	اِسْمَعُنْ	اِسْمَعُنْ	لِتُسْمَعُنْ	لِتُسْمَعُنْ	لِتُسْمَعُنْ
بحث امر غائب معروف بانون تاکید خفیفه			بحث امر غائب مجهول بانون تاکید خفیفه		
لِیُسْمَعُنْ	لِیُسْمَعُنْ	لِیُسْمَعُنْ	لِیُسْمَعُنْ	لِیُسْمَعُنْ	لِیُسْمَعُنْ
لَا أُسْمَعُنْ	لَا نُسْمَعُنْ		لَا أُسْمَعُنْ	لَا نُسْمَعُنْ	
بحث نهی حاضر معروف			بحث نهی حاضر مجهول		
لَا تَسْمَعُ	لَا تَسْمَعَا	لَا تَسْمَعُوا	لَا تَسْمَعُ	لَا تَسْمَعَا	لَا تَسْمَعُوا
لَا تَسْمَعِيْ	لَا تَسْمَعَا	لَا تَسْمَعُنَّ	لَا تَسْمَعِيْ	لَا تَسْمَعَا	لَا تَسْمَعُنَّ
بحث نهی غائب معروف			بحث نهی غائب مجهول		
لَا یُسْمَعُ	لَا یُسْمَعَا	لَا یُسْمَعُوا	لَا یُسْمَعُ	لَا یُسْمَعَا	لَا یُسْمَعُوا
لَا تَسْمَعُ	لَا تَسْمَعَا	لَا یُسْمَعُنَّ	لَا تَسْمَعُ	لَا تَسْمَعَا	لَا یُسْمَعُنَّ
لَا أُسْمَعُ	لَا نُسْمَعُ		لَا أُسْمَعُ	لَا نُسْمَعُ	

بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید ثقیلہ					
لَا تُسْمَعَنَّ	لَا تُسْمَعَانِ	لَا تُسْمَعُنَّ	لَا تُسْمَعَنَّ	لَا تُسْمَعَنَّ	لَا تُسْمَعَنَّ
لَا تُسْمَعَنَّ	لَا تُسْمَعَانِ	لَا تُسْمَعَنَّ	لَا تُسْمَعَنَّ	لَا تُسْمَعَنَّ	لَا تُسْمَعَنَّ
بحث نہی غائب معروف بانون تاکید ثقیلہ					
لَا يُسْمَعَنَّ	لَا يُسْمَعَانِ	لَا يُسْمَعَنَّ	لَا يُسْمَعَنَّ	لَا يُسْمَعَنَّ	لَا يُسْمَعَنَّ
لَا يُسْمَعَنَّ	لَا يُسْمَعَانِ	لَا يُسْمَعَنَّ	لَا يُسْمَعَنَّ	لَا يُسْمَعَنَّ	لَا يُسْمَعَنَّ
لَا أُسْمَعَنَّ	لَا نُسْمَعَنَّ	لَا أُسْمَعَنَّ	لَا نُسْمَعَنَّ	لَا أُسْمَعَنَّ	لَا نُسْمَعَنَّ
بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید خفیفہ					
لَا تُسْمَعَنَّ	لَا تُسْمَعَنَّ	لَا تُسْمَعَنَّ	لَا تُسْمَعَنَّ	لَا تُسْمَعَنَّ	لَا تُسْمَعَنَّ
لَا تُسْمَعَنَّ	لَا تُسْمَعَنَّ	لَا تُسْمَعَنَّ	لَا تُسْمَعَنَّ	لَا تُسْمَعَنَّ	لَا تُسْمَعَنَّ
بحث نہی غائب معروف بانون تاکید خفیفہ					
لَا يُسْمَعَنَّ	لَا يُسْمَعَنَّ	لَا يُسْمَعَنَّ	لَا يُسْمَعَنَّ	لَا يُسْمَعَنَّ	لَا يُسْمَعَنَّ
لَا أُسْمَعَنَّ	لَا نُسْمَعَنَّ	لَا أُسْمَعَنَّ	لَا نُسْمَعَنَّ	لَا أُسْمَعَنَّ	لَا نُسْمَعَنَّ
بحث اسم فاعل					
سَامِعٌ	سَامِعَانِ	سَامِعُونَ	سَامِعَةٌ	سَامِعَتَانِ	سَامِعَاتٌ
بحث اسم مفعول					
مَسْمُوعٌ	مَسْمُوعَانِ	مَسْمُوعُونَ	مَسْمُوعَةٌ	مَسْمُوعَتَانِ	مَسْمُوعَاتٌ

باب چہارم

صرف صغیر فعل ثلاثی مجرد صحیح

از باب فَعَلَ یَفْعَلُ

چوں اَلْفَتْحُ: کھولنا۔ علامت اس باب کی دو ہیں۔ اول یہ کہ عین کلمہ ماضی اور مضارع میں مفتوح۔ دوسرے یہ کہ عین کلمہ یا لام کلمہ میں ایک حرف حلقی ہو اور حرف حلقی چھ ہیں:

۱۔ ہمزہ ۲۔ ح ۳۔ خ ۴۔ ہ ۵۔ ع ۶۔ غ ۔

حرف حلقی شش بود اے نورِ عین

ہمزہ ہاء و حاء و خاء و عین و غین

فَتَحَ یَفْتَحُ فَتَحًا فَهُوَ فَاتِحٌ وَ فُتِحَ یُفْتَحُ فَتَحًا فَذَاكَ مَفْتُوحٌ مَا فَتَحَ مَا فَتَحَ
لَمْ یَفْتَحْ لَمْ یُفْتَحْ لَا یَفْتَحْ لَا یُفْتَحْ لَنْ یَفْتَحَ لَنْ یُفْتَحَ لَیْفَتَحَنَّ لَیْفَتَحَنَّ
لَیْفَتَحَنَّ لَیْفَتَحَنَّ الْأَمْرُ مِنْهُ: اِفْتَحْ لِتُفْتَحَ لَیْفَتَحَ لَیْفَتَحَ اِفْتَحَنَّ لِتُفْتَحَنَّ
لَیْفَتَحَنَّ لَیْفَتَحَنَّ اِفْتَحَنَّ لِتُفْتَحَنَّ لَیْفَتَحَنَّ لَیْفَتَحَنَّ وَالنَّهْيُ عَنْهُ: لَا تَفْتَحْ
لَا تُفْتَحْ لَا یَفْتَحْ لَا یُفْتَحْ لَا تَفْتَحَنَّ لَا تُفْتَحَنَّ لَا یَفْتَحَنَّ لَا یُفْتَحَنَّ لَا تَفْتَحَنَّ
لَا تُفْتَحَنَّ لَا یَفْتَحَنَّ لَا یُفْتَحَنَّ الْظَرْفُ مِنْهُ: مَفْتَحٌ مَفْتَحَانِ مَفَاتِیحُ وَ مُفْتِیْحٌ
وَالْآلَةُ مِنْهُ: مِفْتَاحٌ مِفْتَاحَانِ مَفَاتِیحُ وَ مُفْتِیْحٌ مِفْتَاحَةٌ مِفْتَاحَتَانِ مَفَاتِیحُ وَ مُفْتِیْحَةٌ
مِفْتَاحٌ مِفْتَاحَانِ مَفَاتِیحُ وَ مُفْتِیْحٌ أَفْعَلَ التَّفْصِيلُ الْمَذْكُورُ مِنْهُ: أَفْتَحْ أَفْتَحَانِ
أَفْتَحُونَ أَفَاتِحُ وَ أَفْتِیحُ وَ الْمُؤَنَّثُ مِنْهُ: فُتِحَ فُتِحَانِ فُتَحَاتُ فُتَحَ وَ فُتِیحِی.

مصادر: اَلْمَنْعُ (روکنا) اَلصَّبْغُ (رنگنا) الرَّهْنُ (رہن رکھنا)

باب پنجم

صرفِ صغیر فعل ثلاثی مجرد صحیح

از باب فَعَلَ یَفْعُلُ

چوں اَلْکَرَمُ: بزرگ ہونا۔

علامت اس باب کی یہ ہے کہ عین کلمہ ماضی اور مضارع کا مضموم۔

کَرَمَ یُکْرِمُ کَرَمًا فَهُوَ کَرِیمٌ وَ کَرِمَ یُکْرِمُ کَرَمًا فَذَاکَ مَکْرُومٌ مَا کَرَمَ مَا کَرِمَ
 لَمْ یُکْرِمْ لَمْ یُکْرَمْ لَا یُکْرِمُ لَا یُکْرَمْ لَنْ یُکْرِمَ لَنْ یُکْرَمْ لَیْکْرِمَنَّ لَیْکْرَمَنَّ
 لَیْکْرُمَنَّ لَیْکْرَمَنَّ الْأَمْرُ مِنْهُ: أَکْرَمَ لَتُکْرِمَ لَیْکْرِمَ لَیْکْرَمَ أَکْرَمَنَّ لَتُکْرَمَنَّ
 لَیْکْرَمَنَّ لَیْکْرَمَنَّ أَکْرَمَنَّ لَتُکْرَمَنَّ لَیْکْرَمَنَّ لَیْکْرَمَنَّ وَالنَّهْيُ عَنْهُ: لَا تُکْرِمُ
 لَا تُکْرِمُ لَا یُکْرِمُ لَا یُکْرِمُ لَا تُکْرِمَنَّ لَا یُکْرِمَنَّ لَا یُکْرِمَنَّ لَا یُکْرِمَنَّ
 لَا تُکْرِمَنَّ لَا تُکْرِمَنَّ لَا یُکْرِمَنَّ لَا یُکْرِمَنَّ الْظَرْفُ مِنْهُ: مَکْرَمٌ مَکْرَمَانِ
 مَکَارِمٌ وَ مُکْرِیمٌ وَالْآلَةُ مِنْهُ: مَکْرَمٌ مَکْرَمَانِ مَکَارِمٌ وَ مُکْرِیمٌ مَکْرَمَةٌ
 مَکْرَمَتَانِ مَکَارِمٌ وَ مُکْرِیمَةٌ مَکْرَامٌ مَکْرَامَانِ مَکَارِیمٌ وَ مُکْرِیمٌ أَفْعَلُ
 التَّفْضِيلُ الْمَذْکُورُ مِنْهُ: أَکْرَمُ أَکْرَمَانِ أَکْرَمُونَ أَکَارِمٌ وَ أَکْرِیمٌ وَ الْمُؤَنَّثُ
 مِنْهُ: کُرْمِی کُرْمِیَانِ کُرْمِیَاتٌ کُرْمٌ وَ کُرِیمِی.

مصادر: اَلْکَرَامَةُ (بزرگ ہونا) اَلْقُرْبُ (نزدیک ہونا) اَلْبُعْدُ (دور ہونا)

باب ششم

صرف صغیر ثلاثی مجرد صحیح

از باب فَعَلَ یَفْعَلُ

چوں اَلْحَسَبُ: گمان کرنا۔

علامت اس باب کی یہ ہے کہ عین کلمہ ماضی اور مضارع کا کمزور۔

حَسِبَ یَحْسِبُ حَسْبًا فَهُوَ حَاسِبٌ وَ حُسِبَ یُحْسَبُ حَسْبًا فَذَاكَ
 مَحْسُوبٌ مَا حَسِبَ مَا حُسِبَ لَمْ یَحْسِبْ لَمْ یُحْسَبْ لَا یَحْسِبُ
 لَا یُحْسَبُ لَنْ یُحْسِبَ لَنْ یُحْسَبَ لَیُحْسِبَنَّ لَیُحْسَبَنَّ لَیُحْسِبَنَّ لَیُحْسَبَنَّ
 الأمر منه: اِحْسِبْ لِتُحْسِبَ لَیُحْسِبَ لَیُحْسَبَ اِحْسِبَنَّ لِتُحْسِبَنَّ لَیُحْسِبَنَّ
 لَیُحْسَبَنَّ اِحْسِبَنَّ لِتُحْسِبَنَّ لَیُحْسِبَنَّ لَیُحْسَبَنَّ والنهی عنه: لَا تُحْسِبْ
 لَا تُحْسَبْ لَا یَحْسِبْ لَا یُحْسَبْ لَا تُحْسِبَنَّ لَا تُحْسَبَنَّ لَا یُحْسِبَنَّ لَا یُحْسَبَنَّ
 لَا یُحْسِبَنَّ لَا تُحْسِبَنَّ لَا تُحْسَبَنَّ لَا یُحْسِبَنَّ لَا یُحْسَبَنَّ الظرف منه:
 مَحْسِبٌ مَحْسِبَانِ مَحَاسِبٌ وَمَحِيسِبٌ وَالآلة منه: مَحْسَبٌ مَحْسَبَانِ
 مَحَاسِبٌ وَمُحِيسِبٌ مَحْسَبَةٌ مَحْسَبَتَانِ مَحَاسِبٌ وَمُحِيسِبَةٌ مَحْسَابٌ
 مَحْسَابَانِ مَحَاسِيبٌ وَمُحِيسِيبٌ أَفْعَلَ التفضیل المذکر منه: أَحَسَبُ
 أَحْسَبَانِ أَحْسَبُونَ أَحَاسِبٌ وَأَحِيسِبٌ وَالْمؤنث منه: حُسْبَى حُسْبَيَانِ
 حُسْبَيَاتٌ حُسْبٌ وَ حُسْبَى.

ثلاثی مزید فیہ باہمزہ وصل کے نوباب ہیں
باب اول

صرفِ صغیر فعل ثلاثی مزید فیہ صحیح

از باب اِفْتَعَال

چوں اَلَا جَتَنَابُ: پرہیز کرنا۔

علامت اس باب کی یہ ہے کہ اس کی ماضی میں پانچ حرف ہوتے ہیں۔ تین اصلی اور دو زائد۔ یعنی شروع میں ہمزہ وصلی اور تیسری جگہ تا۔

اجْتَنَبَ يَجْتَنِبُ اجْتَنَابًا فَهُوَ مُجْتَنِبٌ وَ اجْتَنَبَ يُجْتَنَبُ اجْتَنَابًا فَذَاكَ
مُجْتَنَبٌ مَا اجْتَنَبَ مَا اجْتَنَبَ لَمْ يَجْتَنِبْ لَمْ يَجْتَنِبْ لَا يَجْتَنِبْ لَا يَجْتَنِبْ
لَنْ يَجْتَنِبَ لَنْ يَجْتَنِبَ لِيَجْتَنِبَ لِيَجْتَنِبَ لِيَجْتَنِبَ لِيَجْتَنِبَ لِيَجْتَنِبَ
اجْتَنَبَ لَتَجْتَنِبَ لِيَجْتَنِبَ لِيَجْتَنِبَ لِيَجْتَنِبَ لِيَجْتَنِبَ لِيَجْتَنِبَ
اجْتَنَبَ لَتَجْتَنِبَ لِيَجْتَنِبَ لِيَجْتَنِبَ والنهي عنه: لَا تَجْتَنِبْ لَا تَجْتَنِبْ
لَا يَجْتَنِبْ لَا يَجْتَنِبْ لَا تَجْتَنِبْ لَا تَجْتَنِبْ لَا يَجْتَنِبْ لَا يَجْتَنِبْ لَا تَجْتَنِبْ
لَا تَجْتَنِبْ لَا يَجْتَنِبْ لَا يَجْتَنِبْ الظرف منه: مُجْتَنَبٌ مُجْتَنَبَانِ مُجْتَنَبَاتٌ.

مصادر: اَلَا كِتْسَابُ (کمانا) اَلَا قِتْسَاسُ (چھانٹنا) اَلَا قِتْرَانُ (نزدیک ہونا)

صرفِ کبیر

بحث اثبات فعل ماضی مجہول			بحث اثبات فعل ماضی معروف		
اجْتَنَبُوا	اجْتَنَبَا	اجْتَنَبَ	اجْتَنَبُوا	اجْتَنَبَا	اجْتَنَبَ

اُجْتَنِبْتُ	اُجْتَنَبْتُ	اُجْتَنِبْتُ	اُجْتَنِبْتُ	اُجْتَنِبْتُ	اُجْتَنِبْتُ
اُجْتَنِبْتُ	اُجْتَنِبْتُ	اُجْتَنِبْتُ	اُجْتَنِبْتُ	اُجْتَنِبْتُ	اُجْتَنِبْتُ
اُجْتَنِبْتُ	اُجْتَنِبْتُ	اُجْتَنِبْتُ	اُجْتَنِبْتُ	اُجْتَنِبْتُ	اُجْتَنِبْتُ
اُجْتَنِبْتُ	اُجْتَنِبْتُ	اُجْتَنِبْتُ	اُجْتَنِبْتُ	اُجْتَنِبْتُ	اُجْتَنِبْتُ

تنبیہ: بحث فعل ماضی معروف و مجہول کے اوّل میں ”ما“ نفی کا لگادیں تو فعل ماضی منفی بن جائے گا۔

بحث اثبات فعل مضارع مجہول			بحث اثبات فعل مضارع معروف		
يُجْتَنِبُ	يُجْتَنِبُ	يُجْتَنِبُ	يُجْتَنِبُ	يُجْتَنِبُ	يُجْتَنِبُ
تُجْتَنِبُ	تُجْتَنِبُ	تُجْتَنِبُ	تُجْتَنِبُ	تُجْتَنِبُ	تُجْتَنِبُ
تُجْتَنِبُ	تُجْتَنِبُ	تُجْتَنِبُ	تُجْتَنِبُ	تُجْتَنِبُ	تُجْتَنِبُ
تُجْتَنِبُ	تُجْتَنِبُ	تُجْتَنِبُ	تُجْتَنِبُ	تُجْتَنِبُ	تُجْتَنِبُ
أُجْتَنِبُ	أُجْتَنِبُ	أُجْتَنِبُ	أُجْتَنِبُ	أُجْتَنِبُ	أُجْتَنِبُ

تنبیہ: بحث اثبات فعل مضارع معروف و مجہول کے اول میں ”لا“ نفی لگادیں تو فعل مضارع منفی بن جائے گا۔

بحث نفی تاکید بلن در فعل مستقبل مجہول			بحث نفی تاکید بلن در فعل مستقبل معروف		
لَنْ يُجْتَنِبَ	لَنْ يُجْتَنِبَ	لَنْ يُجْتَنِبَ	لَنْ يُجْتَنِبَ	لَنْ يُجْتَنِبَ	لَنْ يُجْتَنِبَ
لَنْ تُجْتَنِبَ	لَنْ تُجْتَنِبَ	لَنْ تُجْتَنِبَ	لَنْ تُجْتَنِبَ	لَنْ تُجْتَنِبَ	لَنْ تُجْتَنِبَ
لَنْ تُجْتَنِبَ	لَنْ تُجْتَنِبَ	لَنْ تُجْتَنِبَ	لَنْ تُجْتَنِبَ	لَنْ تُجْتَنِبَ	لَنْ تُجْتَنِبَ
لَنْ تُجْتَنِبَ	لَنْ تُجْتَنِبَ	لَنْ تُجْتَنِبَ	لَنْ تُجْتَنِبَ	لَنْ تُجْتَنِبَ	لَنْ تُجْتَنِبَ

لَنْ أُجْتَنَّبَ			لَنْ نُجْتَنَّبَ		
بحث نفی جہ بہ لم در فعل مستقبل معروف			بحث نفی جہ بہ لم در فعل مستقبل مجهول		
لَمْ يُجْتَنَّبْ	لَمْ يُجْتَنَّبَا	لَمْ يُجْتَنَّبُوا	لَمْ يُجْتَنَّبْ	لَمْ يُجْتَنَّبَا	لَمْ يُجْتَنَّبُوا
لَمْ تَجْتَنَّبْ	لَمْ تَجْتَنَّبَا	لَمْ يَجْتَنَّبَا	لَمْ تُجْتَنَّبْ	لَمْ تُجْتَنَّبَا	لَمْ يُجْتَنَّبَا
لَمْ تَجْتَنَّبْ	لَمْ تَجْتَنَّبَا	لَمْ تَجْتَنَّبُوا	لَمْ تُجْتَنَّبْ	لَمْ تُجْتَنَّبَا	لَمْ تُجْتَنَّبُوا
لَمْ تَجْتَنَّبِي	لَمْ تَجْتَنَّبَا	لَمْ تَجْتَنَّبَا	لَمْ تُجْتَنَّبِي	لَمْ تُجْتَنَّبَا	لَمْ تُجْتَنَّبَا
لَمْ أُجْتَنَّبْ	لَمْ نُجْتَنَّبْ		لَمْ أُجْتَنَّبْ	لَمْ نُجْتَنَّبْ	
بحث لام تاکید بانون تاکید ثقیلہ معروف			بحث لام تاکید بانون تاکید ثقیلہ مجهول		
لَيُجْتَنَّبَنَّ	لَيُجْتَنَّبَانِ	لَيُجْتَنَّبُنَّ	لَيُجْتَنَّبَنَّ	لَيُجْتَنَّبَانِ	لَيُجْتَنَّبُنَّ
لَتَجْتَنَّبَنَّ	لَتَجْتَنَّبَانِ	لَتَجْتَنَّبُنَّ	لَتَجْتَنَّبَنَّ	لَتَجْتَنَّبَانِ	لَتَجْتَنَّبُنَّ
لَتَجْتَنَّبَنَّ	لَتَجْتَنَّبَانِ	لَتَجْتَنَّبُنَّ	لَتَجْتَنَّبَنَّ	لَتَجْتَنَّبَانِ	لَتَجْتَنَّبُنَّ
لَتَجْتَنَّبَنَّ	لَتَجْتَنَّبَانِ	لَتَجْتَنَّبُنَّ	لَتَجْتَنَّبَنَّ	لَتَجْتَنَّبَانِ	لَتَجْتَنَّبُنَّ
لَأُجْتَنَّبَنَّ	لَأُجْتَنَّبَانِ	لَأُجْتَنَّبُنَّ	لَأُجْتَنَّبَنَّ	لَأُجْتَنَّبَانِ	لَأُجْتَنَّبُنَّ
بحث لام تاکید بانون تاکید خفیفہ معروف			بحث لام تاکید بانون تاکید خفیفہ مجهول		
لَيُجْتَنَّبَنَّ	لَيُجْتَنَّبَانِ	لَيُجْتَنَّبُنَّ	لَيُجْتَنَّبَنَّ	لَيُجْتَنَّبَانِ	لَيُجْتَنَّبُنَّ
لَتَجْتَنَّبَنَّ	لَتَجْتَنَّبَانِ	لَتَجْتَنَّبُنَّ	لَتَجْتَنَّبَنَّ	لَتَجْتَنَّبَانِ	لَتَجْتَنَّبُنَّ
لَأُجْتَنَّبَنَّ	لَأُجْتَنَّبَانِ	لَأُجْتَنَّبُنَّ	لَأُجْتَنَّبَنَّ	لَأُجْتَنَّبَانِ	لَأُجْتَنَّبُنَّ
بحث امر حاضر معروف			بحث امر حاضر مجهول		
اجْتَنَّبْ	اجْتَنَّبَا	اجْتَنَّبُوا	اجْتَنَّبْ	اجْتَنَّبَا	اجْتَنَّبُوا

اِجْتَنَبِيْ	اِجْتَنَبَا	اِجْتَنَبَنَّ	اِجْتَنَبِيْ	اِجْتَنَبَا	اِجْتَنَبَنَّ
بحث امر غائب معروف			بحث امر غائب مجهول		
لِيَجْتَنِبْ	لِيَجْتَنِبَا	لِيَجْتَنِبُوا	لِيَجْتَنِبْ	لِيَجْتَنِبَا	لِيَجْتَنِبُوا
لَتَجْتَنِبْ	لَتَجْتَنِبَا	لَتَجْتَنِبَنَّ	لَتَجْتَنِبْ	لَتَجْتَنِبَا	لَتَجْتَنِبَنَّ
لَا جُنَبْ	لَنْجُنِبْ		لَا جُنَبْ	لَنْجُنِبْ	
بحث امر حاضر معروف بانون تاکید ثقیله			بحث امر حاضر مجهول بانون تاکید ثقیله		
اِجْتَنِبَنَّ	اِجْتَنِبَانَّ	اِجْتَنِبْنَّ	اِجْتَنِبَنَّ	اِجْتَنِبَانَّ	اِجْتَنِبْنَّ
اِجْتَنِبَنَّ	اِجْتَنِبَانَّ	اِجْتَنِبْنَّ	اِجْتَنِبَنَّ	اِجْتَنِبَانَّ	اِجْتَنِبْنَّ
بحث امر غائب معروف بانون تاکید ثقیله			بحث امر غائب مجهول بانون تاکید ثقیله		
لِيَجْتَنِبَنَّ	لِيَجْتَنِبَانَّ	لِيَجْتَنِبْنَّ	لِيَجْتَنِبَنَّ	لِيَجْتَنِبَانَّ	لِيَجْتَنِبْنَّ
لَتَجْتَنِبَنَّ	لَتَجْتَنِبَانَّ	لَتَجْتَنِبْنَّ	لَتَجْتَنِبَنَّ	لَتَجْتَنِبَانَّ	لَتَجْتَنِبْنَّ
لَا جُنَبَنَّ	لَنْجُنِبَنَّ		لَا جُنَبَنَّ	لَنْجُنِبَنَّ	
بحث امر حاضر معروف بانون تاکید خفیفه			بحث امر حاضر مجهول بانون تاکید خفیفه		
اِجْتَنِبْنُ	اِجْتَنِبَانُ	اِجْتَنِبْنُ	اِجْتَنِبْنُ	اِجْتَنِبَانُ	اِجْتَنِبْنُ
بحث امر غائب معروف بانون تاکید خفیفه			بحث امر غائب مجهول بانون تاکید خفیفه		
لِيَجْتَنِبْنُ	لِيَجْتَنِبَانُ	لَتَجْتَنِبْنُ	لِيَجْتَنِبْنُ	لِيَجْتَنِبَانُ	لَتَجْتَنِبْنُ
لَا جُنَبْنُ	لَنْجُنِبْنُ		لَا جُنَبْنُ	لَنْجُنِبْنُ	
بحث نهی حاضر معروف			بحث نهی حاضر مجهول		
لَا تَجْتَنِبْ	لَا تَجْتَنِبَا	لَا تَجْتَنِبُوا	لَا تَجْتَنِبْ	لَا تَجْتَنِبَا	لَا تَجْتَنِبُوا

لَا تُجْتَنِبُ	لَا تُجْتَنِبَا	لَا تُجْتَنِبِي	لَا تُجْتَنِبْنَ	لَا تُجْتَنِبَا	لَا تُجْتَنِبِي
بحث نہی غائب مجہول			بحث نہی غائب معروف		
لَا يُجْتَنِبُ	لَا يُجْتَنِبَا	لَا يُجْتَنِبِي	لَا يُجْتَنِبْنَ	لَا يُجْتَنِبَا	لَا يُجْتَنِبِي
لَا تُجْتَنِبُ	لَا تُجْتَنِبَا	لَا تُجْتَنِبِي	لَا تُجْتَنِبْنَ	لَا تُجْتَنِبَا	لَا تُجْتَنِبِي
لَا أُجْتَنِبُ	لَا أُجْتَنِبُ	لَا أُجْتَنِبُ		لَا نُجْتَنِبُ	
بحث نہی حاضر مجہول بانون تاکید ثقیلہ			بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید ثقیلہ		
لَا تُجْتَنِبُ	لَا تُجْتَنِبَانِ	لَا تُجْتَنِبِينَ	لَا تُجْتَنِبُ	لَا تُجْتَنِبَانِ	لَا تُجْتَنِبِينَ
لَا تُجْتَنِبُ	لَا تُجْتَنِبَانِ	لَا تُجْتَنِبِينَ	لَا تُجْتَنِبُ	لَا تُجْتَنِبَانِ	لَا تُجْتَنِبِينَ
بحث نہی غائب مجہول بانون تاکید ثقیلہ			بحث نہی غائب معروف بانون تاکید ثقیلہ		
لَا يُجْتَنِبُ	لَا يُجْتَنِبَانِ	لَا يُجْتَنِبِينَ	لَا يُجْتَنِبُ	لَا يُجْتَنِبَانِ	لَا يُجْتَنِبِينَ
لَا تُجْتَنِبُ	لَا تُجْتَنِبَانِ	لَا تُجْتَنِبِينَ	لَا تُجْتَنِبُ	لَا تُجْتَنِبَانِ	لَا تُجْتَنِبِينَ
لَا أُجْتَنِبُ	لَا أُجْتَنِبُ	لَا أُجْتَنِبُ		لَا نُجْتَنِبُ	
بحث نہی حاضر مجہول بانون تاکید خفیفہ			بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید خفیفہ		
لَا تُجْتَنِبُ	لَا تُجْتَنِبَانِ	لَا تُجْتَنِبِينَ	لَا تُجْتَنِبُ	لَا تُجْتَنِبَانِ	لَا تُجْتَنِبِينَ
بحث نہی غائب مجہول بانون تاکید خفیفہ			بحث نہی غائب معروف بانون تاکید خفیفہ		
لَا يُجْتَنِبُ	لَا يُجْتَنِبَانِ	لَا يُجْتَنِبِينَ	لَا يُجْتَنِبُ	لَا يُجْتَنِبَانِ	لَا يُجْتَنِبِينَ
لَا أُجْتَنِبُ	لَا أُجْتَنِبُ	لَا أُجْتَنِبُ		لَا نُجْتَنِبُ	
بحث اسم فاعل					
مُجْتَنِبٌ	مُجْتَنِبَانِ	مُجْتَنِبَةٌ	مُجْتَنِبُونَ	مُجْتَنِبَانِ	مُجْتَنِبِي

بحث اسم مفعول					
مُجْتَنَّبٌ	مُجْتَنَّبَانِ	مُجْتَنَّبَةٌ	مُجْتَنَّبُونَ	مُجْتَنَّبَانِ	مُجْتَنَّبَاتٌ

باب دوم

صرف صغیر فعل ثلاثی مزید فیہ صحیح

از باب اِسْتَفْعَال

چوں اَلَا سْتَنْصَرُ: مدد چاہنا۔ علامت اس باب کی یہ ہے کہ اسکی ماضی میں چھ حرف ہوتے ہیں۔ تین اصلی اور تین زائد، یعنی شروع میں ہمزہ وصلی، دوسری جگہ سین اور تیسری جگہ تا۔

اِسْتَنْصَرَ يَسْتَنْصِرُ اِسْتَنْصَارًا فَهُوَ مُسْتَنْصَرٌ وَ اُسْتُنْصِرَ يُسْتَنْصَرُ اِسْتَنْصَارًا فَذَاكَ مُسْتَنْصَرٌ مَا اِسْتَنْصَرَ مَا اُسْتُنْصِرَ لَمْ يَسْتَنْصِرْ لَمْ يُسْتَنْصَرَ لَا يَسْتَنْصِرُ لَا يُسْتَنْصَرُ لَنْ يَسْتَنْصِرَ لَنْ يُسْتَنْصَرَ لَيْسَتْ يَسْتَنْصِرُ لَيْسَتْ يَسْتَنْصِرُ لَيْسَتْ يَسْتَنْصِرُ الْأَمْرُ مِنْهُ: اِسْتَنْصِرْ لَتُسْتَنْصَرَ لَيْسَتْ يَسْتَنْصِرُ لَيْسَتْ يَسْتَنْصِرُ اِسْتَنْصِرْ لَتُسْتَنْصَرَ لَيْسَتْ يَسْتَنْصِرُ وَالنَّهْيُ عَنْهُ: لَا تَسْتَنْصِرْ لَا تُسْتَنْصَرُ لَا يَسْتَنْصِرُ لَا يُسْتَنْصَرُ لَا تَسْتَنْصِرُ لَا تُسْتَنْصَرُ لَا يَسْتَنْصِرُ لَا يُسْتَنْصَرُ لَا تَسْتَنْصِرُ لَا تُسْتَنْصَرُ لَا يَسْتَنْصِرُ لَا يُسْتَنْصَرُ الْظَرْفُ مِنْهُ: مُسْتَنْصَرٌ مُسْتَنْصَرَانِ مُسْتَنْصَرَاتٌ.

مصادر: اَلَا سَتُخْرَاجُ (نکالنا) اَلَا سَتُغْفَرُ (بخشش چاہنا)

اَلَا سَتُكْمَلُ (پورا کرنا)

صرف کبیر

بحث اثبات فعل ماضی مجہول			بحث اثبات فعل ماضی معروف		
اُسْتَنْصِرُوا	اُسْتَنْصِرَا	اُسْتَنْصِرَ	اِسْتَنْصِرُوا	اِسْتَنْصِرَا	اِسْتَنْصِرَ
اُسْتَنْصِرْنَ	اُسْتَنْصِرَتَا	اُسْتَنْصِرَتْ	اِسْتَنْصِرْنَ	اِسْتَنْصِرَتَا	اِسْتَنْصِرَتْ
اُسْتَنْصِرْتُمْ	اُسْتَنْصِرْتُمَا	اُسْتَنْصِرْتُمْ	اِسْتَنْصِرْتُمْ	اِسْتَنْصِرْتُمَا	اِسْتَنْصِرْتُمْ
اُسْتَنْصِرْتُنَّ	اُسْتَنْصِرْتُمَا	اُسْتَنْصِرْتُنَّ	اِسْتَنْصِرْتُنَّ	اِسْتَنْصِرْتُمَا	اِسْتَنْصِرْتُنَّ
	اُسْتَنْصِرْنَا	اُسْتَنْصِرْتُ		اِسْتَنْصِرْنَا	اِسْتَنْصِرْتُ

تنبیہ: بحث اثبات فعل ماضی معروف و مجہول کے اول میں ”مَا“ نفی کا لگا دیں تو نفی فعل ماضی بن جائے گا۔

بحث اثبات فعل مضارع مجہول			بحث اثبات فعل مضارع معروف		
يُسْتَنْصِرُونَ	يُسْتَنْصِرَانِ	يُسْتَنْصِرُ	يَسْتَنْصِرُونَ	يَسْتَنْصِرَانِ	يَسْتَنْصِرُ
يُسْتَنْصِرْنَ	تُسْتَنْصِرَانِ	تُسْتَنْصِرُ	يَسْتَنْصِرْنَ	تُسْتَنْصِرَانِ	تُسْتَنْصِرُ
تُسْتَنْصِرُونَ	تُسْتَنْصِرَانِ	تُسْتَنْصِرُ	تَسْتَنْصِرُونَ	تَسْتَنْصِرَانِ	تَسْتَنْصِرُ
تُسْتَنْصِرْنَ	تُسْتَنْصِرَانِ	تُسْتَنْصِرْنَ	تَسْتَنْصِرْنَ	تَسْتَنْصِرَانِ	تَسْتَنْصِرْنَ
	نُسْتَنْصِرُ	اُسْتَنْصِرُ		نَسْتَنْصِرُ	اُسْتَنْصِرُ

تنبیہ: اس کے شروع میں ”لَا“ نفی کا لگا دینے سے مضارع منفی بن جائے گا۔

بحث نفی تاکید بہ لن در فعل مستقبل مجہول			بحث نفی تاکید بہ لن در فعل مستقبل معروف		
لَنْ يُسْتَنْصِرُوا	لَنْ يُسْتَنْصِرَا	لَنْ يُسْتَنْصِرَ	لَنْ يُسْتَنْصِرُوا	لَنْ يُسْتَنْصِرَا	لَنْ يُسْتَنْصِرَ
لَنْ يُسْتَنْصِرْنَ	لَنْ تُسْتَنْصِرَا	لَنْ تُسْتَنْصِرَ	لَنْ يُسْتَنْصِرْنَ	لَنْ تُسْتَنْصِرَا	لَنْ تُسْتَنْصِرَ

لَنْ تُسْتَنْصِرَ	لَنْ تُسْتَنْصِرَا	لَنْ تُسْتَنْصِرُوا	لَنْ تُسْتَنْصِرَ	لَنْ تُسْتَنْصِرَا	لَنْ تُسْتَنْصِرُوا
لَنْ تُسْتَنْصِرِي	لَنْ تُسْتَنْصِرَا	لَنْ تُسْتَنْصِرْنَ	لَنْ تُسْتَنْصِرِي	لَنْ تُسْتَنْصِرَا	لَنْ تُسْتَنْصِرْنَ
لَنْ أُسْتَنْصِرَ	لَنْ نُسْتَنْصِرَ		لَنْ أُسْتَنْصِرَ	لَنْ نُسْتَنْصِرَ	
بحث نفی جحد بہ لم در فعل مستقبل معروف			بحث نفی جحد بہ لم در فعل مستقبل مجهول		
لَمْ يُسْتَنْصِرَ	لَمْ يُسْتَنْصِرَا	لَمْ يُسْتَنْصِرُوا	لَمْ يُسْتَنْصِرَ	لَمْ يُسْتَنْصِرَا	لَمْ يُسْتَنْصِرُوا
لَمْ تُسْتَنْصِرَ	لَمْ تُسْتَنْصِرَا	لَمْ يُسْتَنْصِرْنَ	لَمْ تُسْتَنْصِرَ	لَمْ تُسْتَنْصِرَا	لَمْ يُسْتَنْصِرْنَ
لَمْ تَسْتَنْصِرَ	لَمْ تَسْتَنْصِرَا	لَمْ تَسْتَنْصِرُوا	لَمْ تَسْتَنْصِرَ	لَمْ تَسْتَنْصِرَا	لَمْ تَسْتَنْصِرُوا
لَمْ تَسْتَنْصِرِي	لَمْ تَسْتَنْصِرَا	لَمْ تَسْتَنْصِرْنَ	لَمْ تَسْتَنْصِرِي	لَمْ تَسْتَنْصِرَا	لَمْ تَسْتَنْصِرْنَ
لَمْ أُسْتَنْصِرَ	لَمْ نُسْتَنْصِرَ		لَمْ أُسْتَنْصِرَ	لَمْ نُسْتَنْصِرَ	
بحث لام تاکید بانون تاکید ثقیلہ معروف			بحث لام تاکید بانون تاکید ثقیلہ مجهول		
لَيْسَتْ تُسْتَنْصِرُنَّ	لَيْسَتْ تُسْتَنْصِرَانِ	لَيْسَتْ تُسْتَنْصِرُنَّ	لَيْسَتْ تُسْتَنْصِرُنَّ	لَيْسَتْ تُسْتَنْصِرَانِ	لَيْسَتْ تُسْتَنْصِرُنَّ
لَتُسْتَنْصِرَنَّ	لَتُسْتَنْصِرَانِ	لَتُسْتَنْصِرَنَّ	لَتُسْتَنْصِرَنَّ	لَتُسْتَنْصِرَانِ	لَتُسْتَنْصِرَنَّ
لَتُسْتَنْصِرَنَّ	لَتُسْتَنْصِرَانِ	لَتُسْتَنْصِرَنَّ	لَتُسْتَنْصِرَنَّ	لَتُسْتَنْصِرَانِ	لَتُسْتَنْصِرَنَّ
لَتُسْتَنْصِرَنَّ	لَتُسْتَنْصِرَانِ	لَتُسْتَنْصِرَنَّ	لَتُسْتَنْصِرَنَّ	لَتُسْتَنْصِرَانِ	لَتُسْتَنْصِرَنَّ
لَأُسْتَنْصِرَنَّ	لَأُسْتَنْصِرَنَّ		لَأُسْتَنْصِرَنَّ	لَأُسْتَنْصِرَنَّ	
بحث لام تاکید بانون تاکید خفیفہ معروف			بحث لام تاکید بانون تاکید خفیفہ مجهول		
لَيْسَتْ تُسْتَنْصِرَنَّ	لَيْسَتْ تُسْتَنْصِرُنَّ	لَيْسَتْ تُسْتَنْصِرَنَّ	لَيْسَتْ تُسْتَنْصِرَنَّ	لَيْسَتْ تُسْتَنْصِرُنَّ	لَيْسَتْ تُسْتَنْصِرَنَّ
لَتُسْتَنْصِرَنَّ	لَتُسْتَنْصِرُنَّ	لَتُسْتَنْصِرَنَّ	لَتُسْتَنْصِرَنَّ	لَتُسْتَنْصِرُنَّ	لَتُسْتَنْصِرَنَّ
لَأُسْتَنْصِرَنَّ	لَأُسْتَنْصِرَنَّ		لَأُسْتَنْصِرَنَّ	لَأُسْتَنْصِرَنَّ	

بحث نہی حاضر معروف			بحث نہی حاضر مجہول		
لَا تَسْتَنْصِرْ	لَا تَسْتَنْصِرَا	لَا تَسْتَنْصِرُوا	لَا تَسْتَنْصِرْ	لَا تَسْتَنْصِرَا	لَا تَسْتَنْصِرُوا
لَا تَسْتَنْصِرِي	لَا تَسْتَنْصِرَا	لَا تَسْتَنْصِرْنَ	لَا تَسْتَنْصِرِي	لَا تَسْتَنْصِرَا	لَا تَسْتَنْصِرْنَ
بحث نہی غائب معروف			بحث نہی غائب مجہول		
لَا يَسْتَنْصِرْ	لَا يَسْتَنْصِرَا	لَا يَسْتَنْصِرُوا	لَا يَسْتَنْصِرْ	لَا يَسْتَنْصِرَا	لَا يَسْتَنْصِرُوا
لَا تَسْتَنْصِرْ	لَا تَسْتَنْصِرَا	لَا يَسْتَنْصِرْنَ	لَا تَسْتَنْصِرْ	لَا تَسْتَنْصِرَا	لَا يَسْتَنْصِرْنَ
لَا أُسْتَنْصِرْ	لَا نَسْتَنْصِرْ		لَا أُسْتَنْصِرْ	لَا نَسْتَنْصِرْ	
بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید ثقیلہ			بحث نہی حاضر مجہول بانون تاکید ثقیلہ		
لَا تَسْتَنْصِرْ	لَا تَسْتَنْصِرَانِ	لَا تَسْتَنْصِرُونَ	لَا تَسْتَنْصِرْ	لَا تَسْتَنْصِرَانِ	لَا تَسْتَنْصِرُونَ
لَا تَسْتَنْصِرِي	لَا تَسْتَنْصِرَانِ	لَا تَسْتَنْصِرْنَ	لَا تَسْتَنْصِرِي	لَا تَسْتَنْصِرَانِ	لَا تَسْتَنْصِرْنَ
بحث نہی غائب معروف بانون تاکید ثقیلہ			بحث نہی غائب مجہول بانون تاکید ثقیلہ		
لَا يَسْتَنْصِرْ	لَا يَسْتَنْصِرَانِ	لَا يَسْتَنْصِرُونَ	لَا يَسْتَنْصِرْ	لَا يَسْتَنْصِرَانِ	لَا يَسْتَنْصِرُونَ
لَا تَسْتَنْصِرْ	لَا تَسْتَنْصِرَانِ	لَا تَسْتَنْصِرْنَ	لَا تَسْتَنْصِرْ	لَا تَسْتَنْصِرَانِ	لَا تَسْتَنْصِرْنَ
لَا أُسْتَنْصِرْ	لَا نَسْتَنْصِرْ		لَا أُسْتَنْصِرْ	لَا نَسْتَنْصِرْ	
بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید خفیفہ			بحث نہی حاضر مجہول بانون تاکید خفیفہ		
لَا تَسْتَنْصِرْ	لَا تَسْتَنْصِرُونَ	لَا تَسْتَنْصِرُونَ	لَا تَسْتَنْصِرْ	لَا تَسْتَنْصِرُونَ	لَا تَسْتَنْصِرُونَ
بحث نہی غائب معروف بانون تاکید خفیفہ			بحث نہی غائب مجہول بانون تاکید خفیفہ		
لَا يَسْتَنْصِرْ	لَا يَسْتَنْصِرُونَ	لَا تَسْتَنْصِرُونَ	لَا يَسْتَنْصِرْ	لَا يَسْتَنْصِرُونَ	لَا تَسْتَنْصِرُونَ
لَا أُسْتَنْصِرْ	لَا نَسْتَنْصِرْ		لَا أُسْتَنْصِرْ	لَا نَسْتَنْصِرْ	

بحث اسم فاعل					
مُتَنَصِّرٌ	مُتَنَصِّرَانِ	مُتَنَصِّرُونَ	مُتَنَصِّرَةٌ	مُتَنَصِّرَتَانِ	مُتَنَصِّرَاتٌ
بحث اسم مفعول					
مُتَنَصِّرٌ	مُتَنَصِّرَانِ	مُتَنَصِّرُونَ	مُتَنَصِّرَةٌ	مُتَنَصِّرَتَانِ	مُتَنَصِّرَاتٌ

باب سوم

صرفِ صغیر فعل ثلاثی مزید فیہ صحیح

از بابِ اَنْفَعَال

چوں اَلْاِنْفِطَارُ: پھٹنا۔ علامت اس باب کی یہ ہے کہ اس کی ماضی میں پانچ حرف ہوتے ہیں تین اصلی دوزائد، یعنی شروع میں ہمزہ وصلی اور دوسری جگہ نون۔

اِنْفَطَرَ يَنْفُطِرُ اِنْفِطَارًا فَهُوَ مُنْفَطِرٌ وَّ اُنْفِطِرَ يُنْفِطِرُ اِنْفِطَارًا فِذَاكَ مُنْفَطِرٌ
مَا اِنْفَطَرَ مَا اُنْفِطِرَ لَمْ يَنْفِطِرْ لَمْ يَنْفِطِرْ لَا يَنْفِطِرْ لَا يَنْفِطِرْ لَنْ يَنْفِطِرَ لَنْ يَنْفِطِرَ
لَيَنْفِطِرَنَّ لَيَنْفِطِرَنَّ لَيَنْفِطِرَنَّ لَيَنْفِطِرَنَّ لَيَنْفِطِرَنَّ لَيَنْفِطِرَنَّ لَيَنْفِطِرَنَّ
لَيَنْفِطِرَنَّ لَيَنْفِطِرَنَّ لَيَنْفِطِرَنَّ لَيَنْفِطِرَنَّ لَيَنْفِطِرَنَّ لَيَنْفِطِرَنَّ لَيَنْفِطِرَنَّ
لَيَنْفِطِرَنَّ وَالنَّهْيُ عَنْهُ: لَا تَنْفِطِرْ لَا تَنْفِطِرْ لَا تَنْفِطِرْ لَا تَنْفِطِرْ لَا تَنْفِطِرَنَّ
لَا تَنْفِطِرَنَّ لَا يَنْفِطِرَنَّ لَا يَنْفِطِرَنَّ لَا تَنْفِطِرَنَّ لَا تَنْفِطِرَنَّ لَا يَنْفِطِرَنَّ
لَا يَنْفِطِرَنَّ الظَّرْفُ مِنْهُ: مُنْفَطِرٌ مُنْفَطِرَانِ مُنْفَطِرَاتٌ.

مصادر: اَلْاِنْصِرَافُ (پھرنا) اَلْاِنْقِلَابُ (بدل جانا)

اَلْاِنْخِفَافُ (ہلکا ہونا)

تنبیہ: یہ باب لازم ہے اس کا مجہول اور اسم مفعول مستعمل نہیں ہوتا، مگر طالب علم کی آسانی کے لیے صرف صغیر میں لکھ دیا گیا ہے۔

صرف کبیر

بحث اثبات فعل ماضی معروف					
انْفَطَرَ	انْفَطَرَا	انْفَطَرُوا	انْفَطَرَتْ	انْفَطَرَتَا	انْفَطَرْنَ
انْفَطَرْتُ	انْفَطَرْتُمَا	انْفَطَرْتُمْ	انْفَطَرْتُ	انْفَطَرْتُمَا	انْفَطَرْتُنَّ
		انْفَطَرْتُ	انْفَطَرْنَا		

تنبیہ: اس کے شروع میں ”ما“ لگا دو ماضی منفی بن جائے گا۔

بحث اثبات فعل مضارع معروف					
يَنْفَطِرُ	يَنْفَطِرَانِ	يَنْفَطِرُونَ	يَنْفَطِرُ	يَنْفَطِرَانِ	يَنْفَطِرْنَ
يَنْفَطِرُ	يَنْفَطِرَانِ	يَنْفَطِرُونَ	يَنْفَطِرِينَ	يَنْفَطِرَانِ	يَنْفَطِرْنَ
		يَنْفَطِرُ	يَنْفَطِرُ		

تنبیہ: اس کے شروع میں ”لا“ لگا دینے سے مضارع منفی بن جائے گا۔

بحث نفی تاکید بہ لن در فعل مستقبل معروف					
لَنْ يَنْفَطِرَ	لَنْ يَنْفَطِرَا	لَنْ يَنْفَطِرُوا	لَنْ تَنْفَطِرَ	لَنْ تَنْفَطِرَا	لَنْ يَنْفَطِرْنَ
لَنْ تَنْفَطِرَ	لَنْ تَنْفَطِرَا	لَنْ تَنْفَطِرُوا	لَنْ تَنْفَطِرِي	لَنْ تَنْفَطِرَا	لَنْ تَنْفَطِرْنَ
		لَنْ يَنْفَطِرَ	لَنْ تَنْفَطِرَ		

بحث نفی جہد بہ لم در فعل مستقبل معروف

لَمْ يَنْفَطِرَ	لَمْ يَنْفَطِرَا	لَمْ يَنْفَطِرُوا	لَمْ تَنْفَطِرَ	لَمْ تَنْفَطِرَا	لَمْ يَنْفَطِرْنَ

لَمْ تَفْطِرْ	لَمْ تَفْطِرَا	لَمْ تَفْطِرُوا	لَمْ تَفْطِرِي	لَمْ تَفْطِرَا	لَمْ تَفْطِرْنَ
		لَمْ أَنْفَطِرْ	لَمْ نَفْطِرْ		
بحث لام تاکید بانون تاکید ثقیله معروف					
لَيَنْفَطِرَنَّ	لَيَنْفَطِرَانِ	لَيَنْفَطِرُونَ	لَيَنْفَطِرِي	لَيَنْفَطِرَانِ	لَيَنْفَطِرْنَ
لَتَنْفَطِرَنَّ	لَتَنْفَطِرَانِ	لَتَنْفَطِرُونَ	لَتَنْفَطِرِي	لَتَنْفَطِرَانِ	لَتَنْفَطِرْنَ
		لَأَنْفَطِرَنَّ	لَنْفَطِرَنَّ		
بحث لام تاکید بانون تاکید خفیفه معروف					
لَيَنْفَطِرُنَّ	لَيَنْفَطِرُونَ	لَتَنْفَطِرُونَ	لَتَنْفَطِرِي	لَتَنْفَطِرُونَ	لَتَنْفَطِرْنَ
		لَأَنْفَطِرُنَّ	لَنْفَطِرُنَّ		
بحث امر حاضر معروف					
اَنْفَطِرْ	اَنْفَطِرَا	اَنْفَطِرُوا	اَنْفَطِرِي	اَنْفَطِرَا	اَنْفَطِرْنَ
بحث امر غائب معروف					
لَيَنْفَطِرْ	لَيَنْفَطِرَا	لَيَنْفَطِرُوا	لَتَنْفَطِرْ	لَتَنْفَطِرَا	لَيَنْفَطِرْنَ
		لَأَنْفَطِرْ	لَنْفَطِرْ		
بحث امر حاضر معروف بانون تاکید ثقیله					
اَنْفَطِرَنَّ	اَنْفَطِرَانِ	اَنْفَطِرُونَ	اَنْفَطِرِي	اَنْفَطِرَانِ	اَنْفَطِرْنَ
بحث امر غائب معروف بانون تاکید ثقیله					
لَيَنْفَطِرَنَّ	لَيَنْفَطِرَانِ	لَيَنْفَطِرُونَ	لَتَنْفَطِرَنَّ	لَتَنْفَطِرَانِ	لَيَنْفَطِرْنَ
		لَأَنْفَطِرَنَّ	لَنْفَطِرَنَّ		

بحث امر حاضر معروف بانون تاکید خفیفه

	اِنْفَطِرُنْ	اِنْفَطِرُنْ	اِنْفَطِرُنْ	

بحث امر غائب معروف بانون تاکید خفیفه

لِیَنْفَطِرُنْ	لِیَنْفَطِرُنْ	لِیَنْفَطِرُنْ	لِیَنْفَطِرُنْ	لِیَنْفَطِرُنْ

بحث نہی حاضر معروف

لَا تَنْفَطِرْ	لَا تَنْفَطِرَا	لَا تَنْفَطِرُوا	لَا تَنْفَطِرِیْ	لَا تَنْفَطِرَا

بحث نہی غائب معروف

لَا یَنْفَطِرْ	لَا یَنْفَطِرَا	لَا یَنْفَطِرُوا	لَا تَنْفَطِرْ	لَا تَنْفَطِرَا
		لَا أَنْفَطِرْ	لَا نَنْفَطِرْ	

بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید ثقیلہ

لَا تَنْفَطِرُنْ	لَا تَنْفَطِرَانِ	لَا تَنْفَطِرُنْ	لَا تَنْفَطِرُنْ	لَا تَنْفَطِرَانِ

بحث نہی غائب معروف بانون تاکید ثقیلہ

لَا یَنْفَطِرُنْ	لَا یَنْفَطِرَانِ	لَا یَنْفَطِرُنْ	لَا تَنْفَطِرُنْ	لَا تَنْفَطِرَانِ
		لَا أَنْفَطِرُنْ	لَا نَنْفَطِرُنْ	

بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید خفیفه

	لَا تَنْفَطِرُنْ	لَا تَنْفَطِرُنْ	لَا تَنْفَطِرُنْ	

بحث نہی غائب معروف بانون تاکید خفیفه

لَا یَنْفَطِرُنْ	لَا یَنْفَطِرُنْ	لَا تَنْفَطِرُنْ	لَا أَنْفَطِرُنْ	لَا نَنْفَطِرُنْ

بحث اسم ظرف

	مُنْفَطِرٌ	مُنْفَطِرَانِ	مُنْفَطِرَاتٌ	

باب چہارم

صرف صغیر فعل ثلاثی مزید فیہ صحیح

از باب اِفْعَلَالُ

چوں اِلَاخْمِرَارُ: سرخ ہونا۔

علامت اس باب کی یہ ہے کہ اس کی ماضی میں پانچ حرف ہوتے ہیں۔ تین اصلی اور دو زائد، یعنی شروع میں ہمزہ وصلی اور لام کلمہ مکرر مشدد۔

اِخْمَرَ يَخْمَرُ اِخْمَارًا فَهُوَ مُخْمَرٌ وَاُخْمِرَ يُخْمَرُ اِخْمَارًا فَذَاكَ مُخْمَرٌ
مَا اِخْمَرَ مَا اُخْمِرَ لَمْ يَخْمَرْ لَمْ يَخْمَرْ لَمْ يَخْمَرْ لَمْ يَخْمَرْ لَمْ يَخْمَرْ لَمْ يَخْمَرْ
لَا يَخْمَرُ لَا يَخْمَرُ لَنْ يَخْمَرَ لَنْ يَخْمَرَ لَيَخْمَرَ لَيَخْمَرَ لَيَخْمَرَ لَيَخْمَرَ
الامر منه: اِخْمَرَ اِخْمِرْ اِخْمِرْ لَتُخْمَرَ لَتُخْمَرَ لَتُخْمَرَ لَتُخْمَرَ لَتُخْمَرَ لَتُخْمَرَ
لَيُخْمَرُ لَيُخْمَرُ لَيُخْمَرُ لَيُخْمَرُ لَيُخْمَرُ لَيُخْمَرُ لَيُخْمَرُ لَيُخْمَرُ
لَتُخْمَرَنَّ لَيُخْمَرَنَّ لَيُخْمَرَنَّ وَالنهي عنه: لَا تَخْمَرُ لَا تَخْمَرُ لَا تَخْمَرُ لَا تَخْمَرُ
لَا تَخْمَرُ لَا تَخْمَرُ لَا تَخْمَرُ لَا يَخْمَرُ لَا يَخْمَرُ لَا يَخْمَرُ لَا يَخْمَرُ لَا يَخْمَرُ
لَا يَخْمَرُ لَا تَخْمَرَنَّ لَا تَخْمَرَنَّ لَا يَخْمَرَنَّ لَا يَخْمَرَنَّ لَا تَخْمَرَنَّ لَا تَخْمَرَنَّ
لَا يَخْمَرَنَّ لَا يَخْمَرَنَّ الظرف منه: مُخْمَرٌ مُخْمَرَانِ مُخْمَرَاتٌ.

مصادر: اِلَاخْمِرَارُ (سبز ہونا) اِلَاغِيْرَارُ (غبار آلودہ ہونا)

اِلَايْلِقَاقُ (ابلق ہونا گھوڑے کا)

تنبیہ: یہ باب لازمی ہے۔

صرف کبیر

بحث اثبات فعل ماضی معروف

اِحْمَرْتُ	اِحْمَرْتُمَا	اِحْمَرْتُمْ	اِحْمَرْتُمْ	اِحْمَرْنَا	اِحْمَرْتُمْ
اِحْمَرْتُ	اِحْمَرْتُمَا	اِحْمَرْتُمْ	اِحْمَرْتُمْ	اِحْمَرْنَا	اِحْمَرْتُمْ
		اِحْمَرْنَا	اِحْمَرْتُمْ		

تنبیہ: اس کے شروع میں ”ما“ نفی کا لگا دینے سے ماضی منفی بن جائے گا۔

بحث اثبات فعل مضارع معروف

يَحْمَرُّ	يَحْمَرَانِ	يَحْمَرُونَ	يَحْمَرُونَ	يَحْمَرَانِ	يَحْمَرُونَ
يَحْمَرُّ	يَحْمَرَانِ	يَحْمَرُونَ	يَحْمَرُونَ	يَحْمَرَانِ	يَحْمَرُونَ
		نَحْمَرُ	أَحْمَرُ		

تنبیہ: اس کے شروع میں ”لا“ نفی کا لگا دینے سے مضارع منفی بن جائے گا۔

بحث نفی تاکید بن در فعل مستقبل معروف

لَنْ يَحْمَرَ	لَنْ يَحْمَرَا	لَنْ يَحْمَرُوا	لَنْ يَحْمَرُوا	لَنْ يَحْمَرَا	لَنْ يَحْمَرُونَ
لَنْ يَحْمَرَ	لَنْ يَحْمَرَا	لَنْ يَحْمَرُوا	لَنْ يَحْمَرُوا	لَنْ يَحْمَرَا	لَنْ يَحْمَرُونَ
		لَنْ نَحْمَرَ	لَنْ أَحْمَرُ		

بحث نفی جہد بن در فعل مستقبل معروف

لَمْ يَحْمَرَ	لَمْ يَحْمَرَا	لَمْ يَحْمَرُوا	لَمْ يَحْمَرُوا	لَمْ يَحْمَرَا	لَمْ يَحْمَرُونَ
لَمْ يَحْمَرَ	لَمْ يَحْمَرَا	لَمْ يَحْمَرُوا	لَمْ يَحْمَرُوا	لَمْ يَحْمَرَا	لَمْ يَحْمَرُونَ
لَمْ يَحْمَرَ	لَمْ يَحْمَرَا	لَمْ يَحْمَرُوا	لَمْ يَحْمَرُوا	لَمْ يَحْمَرَا	لَمْ يَحْمَرُونَ

لَمْ أَحْمَرَّ	لَمْ أَحْمَرِّ	لَمْ أَحْمِرْ	لَمْ نَحْمَرَّ	لَمْ نَحْمَرِّ	لَمْ نَحْمِرْ
بحث لام تاکید بانون تاکید ثقیله معروف					
لَيَحْمَرُّ	لَيَحْمَرَّانِ	لَيَحْمَرُّنَّ	لَتَحْمَرُّ	لَتَحْمَرَّانِ	لَتَحْمَرُّنَّ
لَتَحْمَرُّ	لَتَحْمَرَّانِ	لَتَحْمَرُّنَّ	لَتَحْمَرُّ	لَتَحْمَرَّانِ	لَتَحْمَرُّنَّ
		لَأَحْمَرُّ			لَنَحْمَرُّ
بحث لام تاکید بانون تاکید خفیفه معروف					
لَيَحْمَرُّ	لَيَحْمَرُّنَّ	لَتَحْمَرُّ	لَتَحْمَرُّنَّ	لَتَحْمَرُّ	لَتَحْمَرُّنَّ
		لَأَحْمَرُّ			لَنَحْمَرُّ
بحث امر حاضر معروف					
إِحْمَرَّ	إِحْمَرِّ	إِحْمِرْ	إِحْمَرَّا	إِحْمَرُّوا	إِحْمِرِّي
		إِحْمَرَّا			إِحْمِرُّنَّ
بحث امر غائب معروف					
لَيَحْمَرَّ	لَيَحْمَرِّ	لَيَحْمِرْ	لَيَحْمَرُّ	لَيَحْمَرُّوا	لَنَحْمَرَّ
لَتَحْمَرِّ	لَتَحْمِرْ	لَتَحْمَرُّ	لَتَحْمَرُّنَّ	لَأَحْمَرَّ	لَأَحْمِرْ
		لَنَحْمَرَّ	لَنَحْمِرْ		لَنَحْمَرُّ
بحث امر حاضر معروف بانون تاکید ثقیله					
إِحْمَرَّنَّ	إِحْمَرَّانِ	إِحْمَرُّنَّ	إِحْمَرَّنَّ	إِحْمَرَّانِ	إِحْمَرُّنَّ
بحث امر غائب معروف بانون تاکید ثقیله					
لَيَحْمَرَّنَّ	لَيَحْمَرَّانِ	لَيَحْمَرُّنَّ	لَتَحْمَرَّنَّ	لَتَحْمَرَّانِ	لَتَحْمَرُّنَّ

		لَا أَحْمَرَنَّ	لِنَحْمَرَنَّ		
بحث امر حاضر معروف بانون تاکید خفیفہ					
	إِحْمَرَنَّ	إِحْمَرُنْ	إِحْمَرِ		
بحث امر غائب معروف بانون تاکید خفیفہ					
لِيَحْمَرَنَّ	لِيَحْمَرُنْ	لِتَحْمَرَنَّ	لِأَحْمَرَنَّ	لِنَحْمَرَنَّ	
بحث نہی حاضر معروف					
لَا تَحْمَرْ	لَا تَحْمَرِ	لَا تَحْمِرْ	لَا تَحْمَرَا	لَا تَحْمَرُوا	لَا تَحْمَرِي
		لَا تَحْمَرَا	لَا تَحْمِرُنْ		
بحث نہی غائب معروف					
لَا يَحْمَرْ	لَا يَحْمَرِ	لَا يَحْمِرْ	لَا يَحْمَرَا	لَا يَحْمَرُوا	لَا تَحْمَرْ
لَا تَحْمَرِ	لَا تَحْمِرْ	لَا تَحْمَرَا	لَا يَحْمِرُنْ	لَا أَحْمَرْ	لَا أَحْمَرِ
	لَا أَحْمِرْ	لَا نَحْمَرْ	لَا نَحْمِرْ	لَا نَحْمَرُوا	
بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید ثقیلہ					
لَا تَحْمَرَنَّ	لَا تَحْمَرَانِ	لَا تَحْمَرُنْ	لَا تَحْمَرِ	لَا تَحْمَرَانِ	لَا تَحْمَرِنَانِ
بحث نہی غائب معروف بانون تاکید ثقیلہ					
لَا يَحْمَرَنَّ	لَا يَحْمَرَانِ	لَا يَحْمَرُنْ	لَا تَحْمَرَنَّ	لَا تَحْمَرَانِ	لَا يَحْمَرِنَانِ
		لَا أَحْمَرَنَّ	لَا نَحْمَرَنَّ		
بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید خفیفہ					
	لَا تَحْمَرَنَّ	لَا تَحْمَرُنْ	لَا تَحْمَرِ		

لَا يُدْهَمَنَّ لَا تَدْهَامَنَّ لَا يُدْهَمَنَّ لَا يُدْهَمَنَّ الظرف منه: مُدْهَامٌ مُدْهَامَانِ مُدْهَامَاتٌ.

مصادر: الْأَشْهِيَابُ (گھوڑے کا سفید ہونا) الْأَكْمِيَتَاتُ (کیت ہونا گھوڑے کا) الْأَسْمِيرَارُ (گندم گوں ہونا)

صرف کبیر

بحث اثبات فعل ماضی معروف					
اِدْهَامٌ	اِدْهَامًا	اِدْهَامُوا	اِدْهَامَتْ	اِدْهَامَتَا	اِدْهَامِمَنْ
اِدْهَامَتُ	اِدْهَامَتُمَا	اِدْهَامَتُمْ	اِدْهَامَتِ	اِدْهَامَتُمَا	اِدْهَامَتُنْ
		اِدْهَامَتُ	اِدْهَامَتَا		

تنبیہ: اس کے شروع میں ”ما“ نفی کا لگا دینے سے ماضی منفی بن جائے گا۔

بحث اثبات فعل مضارع معروف					
يُدْهَمُ	يُدْهَامَانِ	يُدْهَامُونَ	تُدْهَامُ	تُدْهَامَانِ	يُدْهَامِمَنْ
تُدْهَامُ	تُدْهَامَانِ	تُدْهَامُونَ	تُدْهَامِيْنَ	تُدْهَامَانِ	تُدْهَامِمَنْ
		أُدْهَامُ	نُدْهَامُ		

تنبیہ: اس کے شروع میں ”لا“ نفی کا لگا دینے سے مضارع منفی بن جائے گا۔

بحث نفی تاکید بہ لن در فعل مستقبل معروف					
لَنْ يُدْهَمَ	لَنْ يُدْهَامَا	لَنْ يُدْهَامُوا	لَنْ تُدْهَامَ	لَنْ تُدْهَامَا	لَنْ يُدْهَامِمَنْ
لَنْ تُدْهَامَ	لَنْ تُدْهَامَا	لَنْ تُدْهَامُوا	لَنْ تُدْهَامِيْ	لَنْ تُدْهَامَا	لَنْ تُدْهَامِمَنْ
		لَنْ أُدْهَامَ	لَنْ نُدْهَامَ		

بحث نفی جہ لم در فعل مستقبل معروف

لَمْ يَذْهَبْ	لَمْ يَذْهَبَا	لَمْ يَذْهَبَا	لَمْ يَذْهَبَا	لَمْ يَذْهَبَا	لَمْ يَذْهَبَا
لَمْ يَذْهَبَا	لَمْ يَذْهَبَا	لَمْ يَذْهَبَا	لَمْ يَذْهَبَا	لَمْ يَذْهَبَا	لَمْ يَذْهَبَا
لَمْ يَذْهَبَا	لَمْ يَذْهَبَا	لَمْ يَذْهَبَا	لَمْ يَذْهَبَا	لَمْ يَذْهَبَا	لَمْ يَذْهَبَا
لَمْ يَذْهَبَا	لَمْ يَذْهَبَا	لَمْ يَذْهَبَا	لَمْ يَذْهَبَا	لَمْ يَذْهَبَا	لَمْ يَذْهَبَا

بحث لام تاکید بانون تاکید ثقیله معروف

لَيَذْهَبَنَّ	لَيَذْهَبَانِ	لَيَذْهَبَانِ	لَيَذْهَبَانِ	لَيَذْهَبَانِ	لَيَذْهَبَانِ
لَيَذْهَبَانِ	لَيَذْهَبَانِ	لَيَذْهَبَانِ	لَيَذْهَبَانِ	لَيَذْهَبَانِ	لَيَذْهَبَانِ
		لَنَذْهَبَنَّ	لَاذْهَبَانِ		

بحث لام تاکید بانون تاکید خفیفه معروف

لَيَذْهَبَنَّ	لَيَذْهَبَانِ	لَيَذْهَبَانِ	لَيَذْهَبَانِ	لَيَذْهَبَانِ	لَيَذْهَبَانِ
		لَنَذْهَبَنَّ	لَاذْهَبَانِ		

بحث امر حاضر معروف

اِذْهَبْ	اِذْهَبَا	اِذْهَبَا	اِذْهَبَا	اِذْهَبَا	اِذْهَبَا
		اِذْهَبَانِ	اِذْهَبَا		

بحث امر غائب معروف

لَيَذْهَبْ	لَيَذْهَبَا	لَيَذْهَبَا	لَيَذْهَبَا	لَيَذْهَبَا	لَيَذْهَبَا
لَيَذْهَبْ	لَيَذْهَبَا	لَيَذْهَبَانِ	لَيَذْهَبَا	لَيَذْهَبَا	لَيَذْهَبَا
		لَنَذْهَبْ	لَنَذْهَبَا	لَاذْهَبَا	

بحث امر حاضر معروف بانون تاکید ثقیله

اِذْهَامَنَّ	اِذْهَامَانِ	اِذْهَامُنَّ	اِذْهَامُنَّ	اِذْهَامَانِ	اِذْهَامَنَّ

بحث امر غائب معروف بانون تاکید ثقیله

لِیْذْهَامَنَّ	لِیْذْهَامَانِ	لِیْذْهَامُنَّ	لِیْذْهَامُنَّ	لِیْذْهَامَانِ	لِیْذْهَامَنَّ
		لِیْذْهَامُنَّ	لِیْذْهَامُنَّ		

بحث امر حاضر معروف بانون تاکید خفیفه

	اِذْهَامُنَّ	اِذْهَامُنَّ	اِذْهَامُنَّ	

بحث امر غائب معروف بانون تاکید خفیفه

لِیْذْهَامُنَّ	لِیْذْهَامُنَّ	لِیْذْهَامُنَّ	لِیْذْهَامُنَّ	لِیْذْهَامُنَّ

بحث نہی حاضر معروف

لَا تَذْهَامَنَّ	لَا تَذْهَامَانِ	لَا تَذْهَامُنَّ	لَا تَذْهَامُنَّ	لَا تَذْهَامَانِ	لَا تَذْهَامَنَّ
		لَا تَذْهَامُنَّ	لَا تَذْهَامُنَّ		

بحث نہی غائب معروف

لَا یَذْهَامَنَّ	لَا یَذْهَامَانِ	لَا یَذْهَامُنَّ	لَا یَذْهَامُنَّ	لَا یَذْهَامَانِ	لَا یَذْهَامَنَّ
لَا تَذْهَامَنَّ	لَا تَذْهَامَانِ	لَا تَذْهَامُنَّ	لَا تَذْهَامُنَّ	لَا تَذْهَامَانِ	لَا تَذْهَامَنَّ
		لَا تَذْهَامُنَّ	لَا تَذْهَامُنَّ		

بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید ثقیله

لَا تَذْهَامَنَّ	لَا تَذْهَامَانِ	لَا تَذْهَامُنَّ	لَا تَذْهَامُنَّ	لَا تَذْهَامَانِ	لَا تَذْهَامَنَّ

بحث نہی غائب معروف بانون تاکید ثقیلہ					
لَا يَذْهَابَنَّ	لَا يَذْهَابَانِ	لَا يَذْهَابُ	لَا تَذْهَابَنَّ	لَا تَذْهَابَانِ	لَا يَذْهَابِمَنَّانِ
		لَا أَذْهَابَنَّ	لَا نَذْهَابَنَّ		
بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید خفیفہ					
	لَا تَذْهَابَنَّ	لَا تَذْهَابُ	لَا تَذْهَابَنَّ		
بحث نہی غائب معروف بانون تاکید خفیفہ					
لَا يَذْهَابَنَّ	لَا يَذْهَابُ	لَا تَذْهَابُ	لَا أَذْهَابُ	لَا نَذْهَابُ	
بحث اسم ظرف					
	مُذْهَابٌ	مُذْهَابَانِ	مُذْهَابَاتٌ		

باب ششم

صرفِ صغیر ثلاثی مزید فیہ صحیح

از باب اِفعِیَال

چوں اَلَا خَشِیْشَانُ: بہت سخت ہونا۔

علامت اس باب کی یہ ہے کہ اس کی ماضی میں چھ حرف ہوتے ہیں۔ تین اصلی اور تین زائد، یعنی شروع میں ہمزہ وصلی اور چوتھی جگہ واو اور عین کلمہ مکرر۔

اِخْشَوْشَنَ یُخْشَوُشْنُ اِخْشِیْشَانَا فَهُوَ مُخْشَوُشْنٌ وَ اُخْشَوُشْنٌ یُخْشَوُشْنُ
اِخْشِیْشَانَا فَذَٰلِكَ مُخْشَوُشْنٌ مَا اِخْشَوُشْنٌ مَا اُخْشَوُشْنٌ لَمْ یُخْشَوُشْنُ
لَمْ یُخْشَوُشْنُ لَا یُخْشَوُشْنُ لَا یُخْشَوُشْنُ لَنْ یُخْشَوُشْنَ لَنْ یُخْشَوُشْنَ

لِيَخْشَوْشَنَّ لِيَخْشَوْشَنَّ لِيَخْشَوْشَنَّ لِيَخْشَوْشَنَّ الْأَمْرُ مِنْهُ: اِخْشَوْشَنَّ
لِتُخْشَوْشَنَّ لِيَخْشَوْشَنَّ لِيَخْشَوْشَنَّ اِخْشَوْشَنَّ لَتُخْشَوْشَنَّ لِيَخْشَوْشَنَّ
لِيَخْشَوْشَنَّ اِخْشَوْشَنَّ لَتُخْشَوْشَنَّ لِيَخْشَوْشَنَّ لِيَخْشَوْشَنَّ وَالنَّهْيُ عَنْهُ:
لَا تُخْشَوْشَنَّ لَا تُخْشَوْشَنَّ لَا يُخْشَوْشَنَّ لَا يُخْشَوْشَنَّ لَا تُخْشَوْشَنَّ
لَا تُخْشَوْشَنَّ لَا يُخْشَوْشَنَّ لَا يُخْشَوْشَنَّ لَا تُخْشَوْشَنَّ لَا تُخْشَوْشَنَّ
لَا يُخْشَوْشَنَّ لَا يُخْشَوْشَنَّ الظَّرْفُ مِنْهُ: مُخْشَوْشَنَّ مُخْشَوْشَنَّ
مُخْشَوْشَنَاتٌ.

مصادر: الْأَخْلِيْلَاقُ (کپڑے کا پرانا ہونا) الْأَمْلِيْلَاحُ (پانی کا کھاری ہونا)

باب ہفتم

صرفِ صغیر فعل ثلاثی مزید فیہ صحیح

از باب افعوال

چوں اِلْجُلُوْاؤُ: گھوڑے کا دوڑنا۔

علامت اس باب کی یہ ہے کہ اس کی ماضی میں چھ حرف ہوتے ہیں۔ تین اصلی اور تین زائد، یعنی شروع میں ہمزہ وصلی اور چوتھی جگہ واو مکرر مشد۔

اِجْلُوْذٌ يَجْلُوْذُ اِجْلُوْاؤُا فَهُوَ مُجْلُوْذٌ وَّ اُجْلُوْذٌ يَجْلُوْذُ اِجْلُوْاؤُا فِذَاكَ مُجْلُوْذٌ
مَا اِجْلُوْذٌ مَا اُجْلُوْذٌ لَمْ يَجْلُوْذْ لَمْ يَجْلُوْذْ لَا يَجْلُوْذْ لَا يَجْلُوْذْ لَنْ يَجْلُوْذَ
لَنْ يَجْلُوْذَ لِيَجْلُوْذَنَّ لِيَجْلُوْذَنَّ لِيَجْلُوْذَنَّ لِيَجْلُوْذَنَّ الْأَمْرُ مِنْهُ: اِجْلُوْذٌ لَتُجْلُوْذَنَّ
لِيَجْلُوْذُ لِيَجْلُوْذُ اِجْلُوْذَنَّ لَتُجْلُوْذَنَّ لِيَجْلُوْذَنَّ لِيَجْلُوْذَنَّ اِجْلُوْذَنَّ لَتُجْلُوْذَنَّ

لِيَجْلُوذَنَّ لِيُجْلُوذَنَّ وَالنَّهْيُ عَنْهُ: لَا تَجْلُوذُ لَا تُجْلُوذُ لَا يَجْلُوذُ لَا يُجْلُوذُ
لَا تَجْلُوذَنَّ لَا تُجْلُوذَنَّ لَا يَجْلُوذَنَّ لَا يُجْلُوذَنَّ لَا تَجْلُوذَنَّ لَا يُجْلُوذَنَّ
لَا يَجْلُوذَنَّ لَا يُجْلُوذَنَّ الظرف منه: مُجْلُوذٌ مُجْلُوذَانِ مُجْلُوذَاتٌ.
مصادر: الْإِخْرَاطُ (کڑی کا چھیلنا) الْإِعْلَاطُ (اونٹ کے گلے میں قلابہ ڈالنا)

باب ہشتم

صرفِ صغیر فعل ثلاثی مزید فیہ صحیح

از بابِ اِفَاعِل

چوں اِلِثْقَالُ: بھاری ہونا۔

علامت اس باب کی یہ ہے کہ اس کی ماضی میں چھ حرف ہوتے ہیں۔ تین اصلی، تین زائد۔ یعنی شروع میں ہمزہ وصلی اور فاکلمہ مکرر مشدداور بعد اس کے الف زائد۔

اِثْقَلَ يَثْقُلُ اِثْقَالًا فَهُوَ مُثْقَلٌ وَاثْقَلَ يَثْقُلُ اِثْقَالًا فَذَاكَ مُثْقَلٌ مَا اِثْقَلَ
مَا اِثْقَلَ لَمْ يَثْقُلْ لَمْ يَثْقُلْ لَا يَثْقُلْ لَا يَثْقُلْ لَنْ يَثْقُلَ لَنْ يَثْقُلَ لَنْ يَثْقُلَ لِيَثْقُلَنَّ
لِيَثْقُلَنَّ لِيَثْقُلَنَّ لِيَثْقُلَنَّ لِيَثْقُلَنَّ لِيَثْقُلَنَّ لِيَثْقُلَنَّ لِيَثْقُلَنَّ لِيَثْقُلَنَّ
لِيَثْقُلَنَّ لِيَثْقُلَنَّ لِيَثْقُلَنَّ لِيَثْقُلَنَّ لِيَثْقُلَنَّ لِيَثْقُلَنَّ لِيَثْقُلَنَّ لِيَثْقُلَنَّ
لَا يَثْقُلُ لَا يَثْقُلُ لَا تَثْقُلَنَّ لَا تَثْقُلَنَّ لَا يَثْقُلَنَّ لَا يَثْقُلَنَّ لَا تَثْقُلَنَّ لَا تَثْقُلَنَّ
لَا يَثْقُلَنَّ لَا يَثْقُلَنَّ الظرف منه: مُثْقَلٌ مُثْقَلَانِ مُثْقَلَاتٌ.

مصادر: الْإِدَارُكُ (پہنچنا، پہنچانا) الْإِصَالِحُ (آپس میں صلح کرنا)

باب نہم

صرف صغیر فعل ثلاثی مزید فیہ صحیح

از باب اِفْعَلْ

چوں اِلَا طَهَّرُ: پاک ہونا۔

علامت اس باب کی یہ ہے کہ اس کی ماضی میں چھ حرف ہوتے ہیں۔ تین اصلی اور تین زائد یعنی شروع میں ہمزہ وصلی اور تیسری جگہ فاکلمہ اور پانچویں جگہ عین کلمہ مکرر مشدد۔

اِطَهَّرَ يَطَهِّرُ اِطْهَارًا فَهُوَ مُطَهَّرٌ وَاُطْهِرَ يُطَهِّرُ اِطْهَارًا فِذَاكَ مُطَهَّرٌ مَا اِطْهَرَ
مَا اُطْهَرَ لَمْ يَطَهِّرْ لَمْ يُطَهَّرْ لَا يَطَهِّرُ لَا يُطَهَّرُ لَنْ يَطَهِّرَ لَنْ يُطَهَّرَ لِيُطَهِّرَنَّ
لِيُطَهَّرَنَّ لِيُطَهِّرَنَّ لِطَهَّرَنَ الْأَمْرَ مِنْهُ: اِطْهَرُ لِتُطَهِّرَ لِطَهَّرَنَ لِطَهَّرَنَ لِطَهَّرَنَ
لِيُطَهِّرَنَّ لِيُطَهِّرَنَّ لِيُطَهِّرَنَّ اِطْهَرَنَ لِتُطَهِّرَنَّ لِطَهَّرَنَ لِطَهَّرَنَ وَالنَّهْيُ عَنْهُ:
لَا تُطَهِّرْ لَا تُطَهَّرْ لَا يَطَهِّرْ لَا يُطَهَّرْ لَا تَطَهِّرَنَّ لَا تُطَهَّرَنَّ لَا يَطَهِّرَنَّ لَا يُطَهَّرَنَّ
لَا تَطَهَّرَنَّ لَا تُطَهَّرَنَّ لَا يَطَهِّرَنَّ لَا يُطَهَّرَنَّ الظَّرْفُ مِنْهُ: مُطَهَّرٌ مُطَهَّرَانِ
مُطَهَّرَاتٌ.

مصادر: اِلَا زُمَّلُ (کپڑا اوڑھنا) اِلَا ذُكِّرُ (نصیحت قبول کرنا)

تنبیہ

یہاں تک ۹ باب ثلاثی مزید فیہ باہمزہ وصل کے ختم ہو گئے۔

آگے ۵ باب بے ہمزہ وصل کے ذکر کیے جاتے ہیں۔

باب اول

صرف صغیر فعل ثلاثی مزید فیہ صحیح

از باب افعال

چوں اَلْاُکْرَمُ: عزت کرنا۔

علامت اس باب کی یہ ہے کہ اس کی ماضی میں چار حرف ہوتے ہیں۔ تین اصلی اور ایک زائد، یعنی شروع میں ہمزہ قطعی۔

اُکْرَمَ یُکْرِمُ اِکْرَامًا فَذَٰکَ مُکْرَمٌ مَا اُکْرِمَ
 مَا اُکْرِمَ لَمْ یُکْرِمَ لَمْ یُکْرِمَ لَا یُکْرِمُ لَا یُکْرِمُ لَنْ یُکْرِمَ لَنْ یُکْرِمَ لَیُکْرِمَنَّ
 لَیُکْرِمَنَّ لَیُکْرِمَنَّ لَیُکْرِمَنَّ الْأَمْرَ مِنْهُ: اُکْرِمَ لِتُکْرِمَ لِیُکْرِمَ لِیُکْرِمَ اُکْرِمَنَّ
 لِتُکْرِمَنَّ لِیُکْرِمَنَّ لِیُکْرِمَنَّ اُکْرِمَنَّ لِتُکْرِمَنَّ لِیُکْرِمَنَّ لِیُکْرِمَنَّ وَالنَّهْيُ عَنْهُ:
 لَا تُکْرِمَ لَا تُکْرِمَ لَا یُکْرِمَ لَا یُکْرِمَ لَا تُکْرِمَنَّ لَا تُکْرِمَنَّ لَا یُکْرِمَنَّ لَا یُکْرِمَنَّ
 لَا تُکْرِمَنَّ لَا تُکْرِمَنَّ لَا یُکْرِمَنَّ لَا یُکْرِمَنَّ الظَّرْفُ مِنْهُ: مُکْرَمٌ مُکْرَمَاتٌ.

مصادر: اَلْاِسْلَامُ (مسلمان ہونا) اَلْاِذْهَابُ (لے جانا)

اَلْاِکْمَالُ (پورا کرنا)

صرف کبیر

بحث اثبات فعل ماضی مجہول			بحث اثبات فعل ماضی معروف		
اُکْرِمُوا	اُکْرِمَا	اُکْرِمَ	اُکْرِمُوا	اُکْرِمَا	اُکْرِمَ

أُكْرِمْتُ	أُكْرِمْتَا	أُكْرِمْنَا	أُكْرِمْتَ	أُكْرِمْتَا	أُكْرِمْنَا
أُكْرِمْتُمْ	أُكْرِمْتُمَا	أُكْرِمْنَا	أُكْرِمْتُمْ	أُكْرِمْتُمَا	أُكْرِمْنَا
أُكْرِمْتُمْ	أُكْرِمْتُمَا	أُكْرِمْنَا	أُكْرِمْتُمْ	أُكْرِمْتُمَا	أُكْرِمْنَا
أُكْرِمْتُ	أُكْرِمْتَا	أُكْرِمْنَا	أُكْرِمْتُ	أُكْرِمْتَا	أُكْرِمْنَا

تنبیہ: ”ما“ نفی کا ماضی کے شروع میں لگانے سے ماضی منفی معروف و مجہول بن جائیگا۔

بحث اثبات فعل مضارع معروف			بحث اثبات فعل مضارع مجہول		
يُكْرِمُ	يُكْرِمَانِ	يُكْرِمُونَ	يُكْرِمُ	يُكْرِمَانِ	يُكْرِمُونَ
تُكْرِمُ	تُكْرِمَانِ	تُكْرِمْنَ	تُكْرِمُ	تُكْرِمَانِ	تُكْرِمْنَ
تُكْرِمُ	تُكْرِمَانِ	تُكْرِمُونَ	تُكْرِمُ	تُكْرِمَانِ	تُكْرِمُونَ
تُكْرِمِينَ	تُكْرِمَانِ	تُكْرِمْنَ	تُكْرِمِينَ	تُكْرِمَانِ	تُكْرِمْنَ
أُكْرِمُ	أُكْرِمُ	أُكْرِمُ	أُكْرِمُ	أُكْرِمُ	أُكْرِمُ

تنبیہ: اس کے شروع میں ”لا“ نفی کا لگا دینے سے نفی فعل مضارع معروف اور مجہول بن جائے گا۔

بحث نفی تاکید بہن در فعل مستقبل معروف			بحث نفی تاکید بہن در فعل مستقبل مجہول		
لَنْ يُكْرِمَ	لَنْ يُكْرِمَا	لَنْ يُكْرِمُوا	لَنْ يُكْرِمَ	لَنْ يُكْرِمَا	لَنْ يُكْرِمُوا
لَنْ تُكْرِمَ	لَنْ تُكْرِمَا	لَنْ تُكْرِمْنَ	لَنْ تُكْرِمَ	لَنْ تُكْرِمَا	لَنْ تُكْرِمْنَ
لَنْ تُكْرِمَ	لَنْ تُكْرِمَا	لَنْ تُكْرِمُوا	لَنْ تُكْرِمَ	لَنْ تُكْرِمَا	لَنْ تُكْرِمُوا
لَنْ تُكْرِمِي	لَنْ تُكْرِمَا	لَنْ تُكْرِمْنَ	لَنْ تُكْرِمِي	لَنْ تُكْرِمَا	لَنْ تُكْرِمْنَ
لَنْ أُكْرِمَ	لَنْ أُكْرِمَا	لَنْ أُكْرِمُوا	لَنْ أُكْرِمَ	لَنْ أُكْرِمَا	لَنْ أُكْرِمُوا

بحث نفی جحد بہ لم در فعل مستقبل مجہول			بحث نفی جحد بہ لم در فعل مستقبل معروف		
لَمْ يُكْرَمُوا	لَمْ يُكْرَمَا	لَمْ يُكْرَمَ	لَمْ يُكْرَمُوا	لَمْ يُكْرَمَا	لَمْ يُكْرَمَ
لَمْ تُكْرَمُوا	لَمْ تُكْرَمَا	لَمْ تُكْرَمَ	لَمْ تُكْرَمُوا	لَمْ تُكْرَمَا	لَمْ تُكْرَمَ
لَمْ تُكْرِمُوا	لَمْ تُكْرِمَا	لَمْ تُكْرِمَ	لَمْ تُكْرِمُوا	لَمْ تُكْرِمَا	لَمْ تُكْرِمَ
لَمْ تُكْرِمِي	لَمْ تُكْرِمَا	لَمْ تُكْرِمِي	لَمْ تُكْرِمِي	لَمْ تُكْرِمَا	لَمْ تُكْرِمِي
	لَمْ نُكْرَمْ	لَمْ نُكْرَمْ		لَمْ نُكْرَمْ	لَمْ نُكْرَمْ
بحث لام تاکید بانون تاکید ثقیلہ مجہول			بحث لام تاکید بانون تاکید ثقیلہ معروف		
لَيُكْرَمَنَّ	لَيُكْرَمَانِ	لَيُكْرَمَنَّ	لَيُكْرَمَنَّ	لَيُكْرَمَانِ	لَيُكْرَمَنَّ
لَتُكْرَمَنَّ	لَتُكْرَمَانِ	لَتُكْرَمَنَّ	لَتُكْرَمَنَّ	لَتُكْرَمَانِ	لَتُكْرَمَنَّ
لَتُكْرِمَنَّ	لَتُكْرِمَانِ	لَتُكْرِمَنَّ	لَتُكْرِمَنَّ	لَتُكْرِمَانِ	لَتُكْرِمَنَّ
لَتُكْرِمَنَّ	لَتُكْرِمَانِ	لَتُكْرِمَنَّ	لَتُكْرِمَنَّ	لَتُكْرِمَانِ	لَتُكْرِمَنَّ
	لَنُكْرَمَنَّ	لَنُكْرَمَنَّ		لَنُكْرَمَنَّ	لَنُكْرَمَنَّ
بحث لام تاکید بانون تاکید خفیفہ مجہول			بحث لام تاکید بانون تاکید خفیفہ معروف		
لَيُكْرَمُنْ	لَيُكْرَمُنْ	لَيُكْرَمُنْ	لَيُكْرَمُنْ	لَيُكْرَمُنْ	لَيُكْرَمُنْ
لَتُكْرَمُنْ	لَتُكْرَمُنْ	لَتُكْرَمُنْ	لَتُكْرَمُنْ	لَتُكْرَمُنْ	لَتُكْرَمُنْ
	لَنُكْرَمُنْ	لَنُكْرَمُنْ		لَنُكْرَمُنْ	لَنُكْرَمُنْ
بحث امر حاضر مجہول			بحث امر حاضر معروف		
لِتُكْرَمُوا	لِتُكْرَمَا	لِتُكْرَمْ	اُكْرَمُوا	اُكْرَمَا	اُكْرَمْ
لِتُكْرِمِي	لِتُكْرِمَا	لِتُكْرِمِي	اُكْرِمِي	اُكْرِمَا	اُكْرِمِي

بحث امر غائب مجہول			بحث امر غائب معروف		
لِیْکُرْمُوْا	لِیْکُرْمَا	لِیْکُرْمَ	لِیْکُرْمُوْا	لِیْکُرْمَا	لِیْکُرْمَ
لِیْکُرْمَنْ	لِیْکُرْمَا	لِیْکُرْمَ	لِیْکُرْمَنْ	لِیْکُرْمَا	لِیْکُرْمَ
	لِیْکُرْمَ	لِیْکُرْمَ		لِیْکُرْمَ	لِیْکُرْمَ
بحث امر حاضر مجہول بانون تاکید ثقیلہ			بحث امر حاضر معروف بانون تاکید ثقیلہ		
لِیْکُرْمَنْ	لِیْکُرْمَانِ	لِیْکُرْمَنَّ	اُکْرِمْ	اُکْرِمَانِ	اُکْرِمَنَّ
لِیْکُرْمَانِ	لِیْکُرْمَانِ	لِیْکُرْمَانِ	اُکْرِمَانِ	اُکْرِمَانِ	اُکْرِمَانِ
بحث امر غائب مجہول بانون تاکید ثقیلہ			بحث امر غائب معروف بانون تاکید ثقیلہ		
لِیْکُرْمَنْ	لِیْکُرْمَانِ	لِیْکُرْمَنَّ	لِیْکُرْمَنْ	لِیْکُرْمَانِ	لِیْکُرْمَنَّ
لِیْکُرْمَانِ	لِیْکُرْمَانِ	لِیْکُرْمَانِ	لِیْکُرْمَانِ	لِیْکُرْمَانِ	لِیْکُرْمَانِ
	لِیْکُرْمَنَّ	لِیْکُرْمَنَّ		لِیْکُرْمَنَّ	لِیْکُرْمَنَّ
بحث امر حاضر مجہول بانون تاکید خفیفہ			بحث امر حاضر معروف بانون تاکید خفیفہ		
لِیْکُرْمَنْ	لِیْکُرْمَنْ	لِیْکُرْمَنْ	اُکْرِمْ	اُکْرِمْ	اُکْرِمْ
بحث امر غائب مجہول بانون تاکید خفیفہ			بحث امر غائب معروف بانون تاکید خفیفہ		
لِیْکُرْمَنْ	لِیْکُرْمَنْ	لِیْکُرْمَنْ	لِیْکُرْمَنْ	لِیْکُرْمَنْ	لِیْکُرْمَنْ
	لِیْکُرْمَنْ	لِیْکُرْمَنْ		لِیْکُرْمَنْ	لِیْکُرْمَنْ
بحث نہی حاضر مجہول			بحث نہی حاضر معروف		
لَا تُکْرَمُوْا	لَا تُکْرَمَا	لَا تُکْرَمَ	لَا تُکْرَمُوْا	لَا تُکْرَمَا	لَا تُکْرَمَ
لَا تُکْرَمَنْ	لَا تُکْرَمَا	لَا تُکْرَمِ	لَا تُکْرَمَنْ	لَا تُکْرَمَا	لَا تُکْرَمِ

بحث نہی غائب مجہول			بحث نہی غائب معروف		
لَا يُكْرَمُوا	لَا يُكْرَمَا	لَا يُكْرَمُ	لَا يُكْرَمُوا	لَا يُكْرَمَا	لَا يُكْرَمُ
لَا تُكْرَمَنَّ	لَا تُكْرَمَا	لَا تُكْرَمُ	لَا يُكْرَمَنَّ	لَا تُكْرَمَا	لَا يُكْرَمُ
	لَا نُكْرَمُ	لَا أُكْرَمُ		لَا نُكْرَمُ	لَا أُكْرَمُ
بحث نہی حاضر مجہول بانون تاکید ثقیلہ			بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید ثقیلہ		
لَا تُكْرَمَنَّ	لَا تُكْرَمَانِ	لَا تُكْرَمَنَّ	لَا تُكْرَمَنَّ	لَا تُكْرَمَانِ	لَا تُكْرَمَنَّ
لَا تُكْرَمَنَّ	لَا تُكْرَمَانِ	لَا تُكْرَمَنَّ	لَا تُكْرَمَنَّ	لَا تُكْرَمَانِ	لَا تُكْرَمَنَّ
	لَا نُكْرَمَنَّ	لَا أُكْرَمَنَّ		لَا نُكْرَمَنَّ	لَا أُكْرَمَنَّ
بحث نہی غائب مجہول بانون تاکید ثقیلہ			بحث نہی غائب معروف بانون تاکید ثقیلہ		
لَا يُكْرَمَنَّ	لَا يُكْرَمَانِ	لَا يُكْرَمَنَّ	لَا يُكْرَمَنَّ	لَا يُكْرَمَانِ	لَا يُكْرَمَنَّ
لَا تُكْرَمَنَّ	لَا تُكْرَمَانِ	لَا تُكْرَمَنَّ	لَا تُكْرَمَنَّ	لَا تُكْرَمَانِ	لَا تُكْرَمَنَّ
	لَا نُكْرَمَنَّ	لَا أُكْرَمَنَّ		لَا نُكْرَمَنَّ	لَا أُكْرَمَنَّ
بحث نہی حاضر مجہول بانون تاکید خفیفہ			بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید خفیفہ		
تُكْرَمَنَّ	تُكْرَمَانِ	تُكْرَمَنَّ	تُكْرَمَنَّ	تُكْرَمَانِ	تُكْرَمَنَّ
تُكْرَمَنَّ	تُكْرَمَانِ	تُكْرَمَنَّ	تُكْرَمَنَّ	تُكْرَمَانِ	تُكْرَمَنَّ
	لَا نُكْرَمَنَّ	لَا أُكْرَمَنَّ		لَا نُكْرَمَنَّ	لَا أُكْرَمَنَّ
بحث نہی غائب مجہول بانون تاکید خفیفہ			بحث نہی غائب معروف بانون تاکید خفیفہ		
لَا يُكْرَمَنَّ	لَا يُكْرَمَانِ	لَا يُكْرَمَنَّ	لَا يُكْرَمَنَّ	لَا يُكْرَمَانِ	لَا يُكْرَمَنَّ
لَا تُكْرَمَنَّ	لَا تُكْرَمَانِ	لَا تُكْرَمَنَّ	لَا تُكْرَمَنَّ	لَا تُكْرَمَانِ	لَا تُكْرَمَنَّ
	لَا نُكْرَمَنَّ	لَا أُكْرَمَنَّ		لَا نُكْرَمَنَّ	لَا أُكْرَمَنَّ
بحث اسم ظرف					
		مُكْرَمَاتُ	مُكْرَمَانِ	مُكْرَمٌ	

باب دوم

صرف صغیر فعل ثلاثی مزید فیہ صحیح

از باب تفعیل

چوں التَّصْرِيفُ: پھرانا۔

علامت اس باب کی یہ ہے کہ اس کی ماضی میں چار حرف ہوتے ہیں۔ تین اصلی اور ایک زائد یعنی عین کلمہ مکرر مشدود۔

صَرَّفَ يُصَرِّفُ تَصْرِيفًا فَذَاكَ
مُصَرِّفٌ مَا صَرَّفَ مَا صَرَّفَ لَمْ يُصَرِّفْ لَمْ يُصَرِّفْ لَا يُصَرِّفْ لَا يُصَرِّفُ
لَنْ يُصَرِّفَ لَنْ يُصَرِّفَ لِيُصَرِّفَ لِيُصَرِّفَ لِيُصَرِّفَ الْأَمْرُ مِنْهُ:
صَرَّفَ لِيُصَرِّفَ لِيُصَرِّفَ صَرَّفَ لِيُصَرِّفَ لِيُصَرِّفَ لِيُصَرِّفَ
صَرَّفَ لِيُصَرِّفَ لِيُصَرِّفَ لِيُصَرِّفَ وَالنَّهْيُ عَنْهُ: لَا تُصَرِّفْ لَا تُصَرِّفُ
لَا يُصَرِّفْ لَا يُصَرِّفُ لَا تُصَرِّفْ لَا تُصَرِّفُ لَا يُصَرِّفُ لَا يُصَرِّفُ
لَا تُصَرِّفْ لَا يُصَرِّفُ لَا يُصَرِّفُ الظَّرْفُ مِنْهُ: مُصَرِّفٌ مُصَرِّفَانِ مُصَرِّفَاتٌ.

الْتَّمَكِينُ (ٹھکانا دینا)

مصادر: التَّقْدِيمُ (سامنے لانا)

التَّعْظِيمُ (عزت کرنا)

صرف کبیر

بحث اثبات فعل ماضی مجہول			بحث اثبات فعل ماضی معروف		
صَرَّفُوا	صَرَّفَا	صَرَّفَ	صَرَّفُوا	صَرَّفَا	صَرَّفَ

صَرَّفْتُ	صَرَّفْتَا	صَرَّفَنْ	صَرَّفْتُ	صَرَّفْتَا	صَرَّفَنْ
صَرَّفْتُ	صَرَّفْتُمَا	صَرَّفْتُمْ	صَرَّفْتُ	صَرَّفْتُمَا	صَرَّفْتُمْ
صَرَّفْتُ	صَرَّفْتُمَا	صَرَّفْتُنَّ	صَرَّفْتُ	صَرَّفْتُمَا	صَرَّفْتُنَّ
صَرَّفْتُ	صَرَّفْنَا		صَرَّفْتُ	صَرَّفْنَا	

تنبیہ: اس کے شروع میں ”ما“ نفی کا لگا دینے سے ماضی منفی بن جائے گا۔

بحث اثبات فعل مضارع معروف			بحث اثبات فعل مضارع مجہول		
يُصَرِّفُ	يُصَرِّفَانِ	يُصَرِّفُونَ	يُصَرِّفُ	يُصَرِّفَانِ	يُصَرِّفُونَ
تُصَرِّفُ	تُصَرِّفَانِ	تُصَرِّفْنَ	تُصَرِّفُ	تُصَرِّفَانِ	تُصَرِّفْنَ
تُصَرِّفُ	تُصَرِّفَانِ	تُصَرِّفُونَ	تُصَرِّفُ	تُصَرِّفَانِ	تُصَرِّفُونَ
تُصَرِّفِينَ	تُصَرِّفَانِ	تُصَرِّفْنَ	تُصَرِّفِينَ	تُصَرِّفَانِ	تُصَرِّفْنَ
أُصَرِّفُ	نُصَرِّفُ		أُصَرِّفُ	نُصَرِّفُ	

تنبیہ: اس کے شروع میں ”لا“ نفی کا لگا دینے سے مضارع منفی بن جائے گا۔

بحث نفی تاکید بہ لن در فعل مستقبل معروف			بحث نفی تاکید بہ لن در فعل مستقبل مجہول		
لَنْ يُصَرِّفَ	لَنْ يُصَرِّفَا	لَنْ يُصَرِّفُوا	لَنْ يُصَرِّفَ	لَنْ يُصَرِّفَا	لَنْ يُصَرِّفُوا
لَنْ تُصَرِّفَ	لَنْ تُصَرِّفَا	لَنْ تُصَرِّفْنَ	لَنْ تُصَرِّفَ	لَنْ تُصَرِّفَا	لَنْ تُصَرِّفْنَ
لَنْ تُصَرِّفَ	لَنْ تُصَرِّفَا	لَنْ تُصَرِّفُوا	لَنْ تُصَرِّفَ	لَنْ تُصَرِّفَا	لَنْ تُصَرِّفُوا
لَنْ تُصَرِّفِي	لَنْ تُصَرِّفَا	لَنْ تُصَرِّفْنَ	لَنْ تُصَرِّفِي	لَنْ تُصَرِّفَا	لَنْ تُصَرِّفْنَ
لَنْ أُصَرِّفَ	لَنْ نُصَرِّفَ		لَنْ أُصَرِّفَ	لَنْ نُصَرِّفَ	

بحث نفی جحد بہ لم در فعل مستقبل مجہول			بحث نفی جحد بہ لم در فعل مستقبل معروف		
لَمْ يُصَرِّفُوا	لَمْ يُصَرِّفَا	لَمْ يُصَرِّفْ	لَمْ يُصَرِّفُوا	لَمْ يُصَرِّفَا	لَمْ يُصَرِّفْ
لَمْ تُصَرِّفْ	لَمْ تُصَرِّفَا	لَمْ تُصَرِّفْ	لَمْ تُصَرِّفْ	لَمْ تُصَرِّفَا	لَمْ تُصَرِّفْ
لَمْ تُصَرِّفْ	لَمْ تُصَرِّفَا	لَمْ تُصَرِّفْ	لَمْ تُصَرِّفُوا	لَمْ تُصَرِّفَا	لَمْ تُصَرِّفْ
لَمْ تُصَرِّفِي	لَمْ تُصَرِّفَا	لَمْ تُصَرِّفِي	لَمْ تُصَرِّفْ	لَمْ تُصَرِّفَا	لَمْ تُصَرِّفْ
	لَمْ تُصَرِّفْ	لَمْ أُصَرِّفْ		لَمْ تُصَرِّفْ	
بحث لام تاکید بانون تاکید ثقیلہ مجہول			بحث لام تاکید بانون تاکید ثقیلہ معروف		
لَيُصَرِّفَنَّ	لَيُصَرِّفَانِ	لَيُصَرِّفَنَّ	لَيُصَرِّفَنَّ	لَيُصَرِّفَانِ	لَيُصَرِّفَنَّ
لَتُصَرِّفَنَّ	لَتُصَرِّفَانِ	لَتُصَرِّفَنَّ	لَتُصَرِّفَنَّ	لَتُصَرِّفَانِ	لَتُصَرِّفَنَّ
لَتُصَرِّفَنَّ	لَتُصَرِّفَانِ	لَتُصَرِّفَنَّ	لَتُصَرِّفَنَّ	لَتُصَرِّفَانِ	لَتُصَرِّفَنَّ
لَتُصَرِّفَنَّ	لَتُصَرِّفَانِ	لَتُصَرِّفَنَّ	لَتُصَرِّفَنَّ	لَتُصَرِّفَانِ	لَتُصَرِّفَنَّ
	لَتُصَرِّفَنَّ	لَأُصَرِّفَنَّ		لَتُصَرِّفَنَّ	
بحث لام تاکید بانون تاکید خفیفہ مجہول			بحث لام تاکید بانون تاکید خفیفہ معروف		
لَيُصَرِّفَنَّ	لَيُصَرِّفَانِ	لَيُصَرِّفَنَّ	لَيُصَرِّفَنَّ	لَيُصَرِّفَانِ	لَيُصَرِّفَنَّ
لَتُصَرِّفَنَّ	لَتُصَرِّفَانِ	لَتُصَرِّفَنَّ	لَتُصَرِّفَنَّ	لَتُصَرِّفَانِ	لَتُصَرِّفَنَّ
	لَتُصَرِّفَنَّ	لَأُصَرِّفَنَّ		لَتُصَرِّفَنَّ	
بحث امر حاضر مجہول			بحث امر حاضر معروف		
لِتُصَرِّفُوا	لِتُصَرِّفَا	لِتُصَرِّفْ	صَرِّفُوا	صَرِّفَا	صَرِّفْ
لِتُصَرِّفْ	لِتُصَرِّفَا	لِتُصَرِّفِي	صَرِّفْ	صَرِّفَا	صَرِّفِي

بحث امر غائب مجہول			بحث امر غائب معروف		
لِیَصْرِفُوا	لِیَصْرِفَا	لِیَصْرِفْ	لِیَصْرِفُوا	لِیَصْرِفَا	لِیَصْرِفْ
لِتَصْرِفَنَّ	لِتَصْرِفَا	لِتَصْرِفْ	لِتَصْرِفَنَّ	لِتَصْرِفَا	لِتَصْرِفْ
	لِنَصْرِفْ	لِأَصْرِفْ		لِنَصْرِفْ	لِأَصْرِفْ
بحث امر حاضر مجہول بانون تاکید ثقیلہ			بحث امر حاضر معروف بانون تاکید ثقیلہ		
لِتَصْرِفَنَّ	لِتَصْرِفَانِ	لِتَصْرِفَنَّ	صَرَّفَنَّ	صَرَّفَانِ	صَرَّفَنَّ
لِتَصْرِفَنَّ	لِتَصْرِفَانِ	لِتَصْرِفَنَّ	صَرَّفَنَّ	صَرَّفَانِ	صَرَّفَنَّ
بحث امر غائب مجہول بانون تاکید ثقیلہ			بحث امر غائب معروف بانون تاکید ثقیلہ		
لِیَصْرِفَنَّ	لِیَصْرِفَانِ	لِیَصْرِفَنَّ	لِیَصْرِفَنَّ	لِیَصْرِفَانِ	لِیَصْرِفَنَّ
لِتَصْرِفَنَّ	لِتَصْرِفَانِ	لِتَصْرِفَنَّ	لِتَصْرِفَنَّ	لِتَصْرِفَانِ	لِتَصْرِفَنَّ
	لِنَصْرِفَنَّ	لِأَصْرِفَنَّ		لِنَصْرِفَنَّ	لِأَصْرِفَنَّ
بحث امر حاضر مجہول بانون تاکید خفیفہ			بحث امر حاضر معروف بانون تاکید خفیفہ		
لِتَصْرِفَنَّ	لِتَصْرِفَنَّ	لِتَصْرِفَنَّ	صَرَّفَنَّ	صَرَّفَنَّ	صَرَّفَنَّ
بحث امر غائب مجہول بانون تاکید خفیفہ			بحث امر غائب معروف بانون تاکید خفیفہ		
لِیَصْرِفَنَّ	لِیَصْرِفَنَّ	لِیَصْرِفَنَّ	لِیَصْرِفَنَّ	لِیَصْرِفَنَّ	لِیَصْرِفَنَّ
	لِنَصْرِفَنَّ	لِأَصْرِفَنَّ		لِنَصْرِفَنَّ	لِأَصْرِفَنَّ
بحث نہی حاضر مجہول			بحث نہی حاضر معروف		
لَا تُصْرِفُوا	لَا تُصْرِفَا	لَا تُصْرِفْ	لَا تُصْرِفُوا	لَا تُصْرِفَا	لَا تُصْرِفْ
لَا تُصْرِفَنَّ	لَا تُصْرِفَا	لَا تُصْرِفَنَّ	لَا تُصْرِفَنَّ	لَا تُصْرِفَا	لَا تُصْرِفَنَّ

بحث نہی غائب معلوم			بحث نہی غائب معروف		
لَا يُصَرِّفُ	لَا يُصَرِّفَا	لَا يُصَرِّفُوا	لَا يُصَرِّفُ	لَا يُصَرِّفَا	لَا يُصَرِّفُوا
لَا تُصَرِّفُ	لَا تُصَرِّفَا	لَا تُصَرِّفُنَّ	لَا تُصَرِّفُ	لَا تُصَرِّفَا	لَا تُصَرِّفُنَّ
	لَا نُصَرِّفُ	لَا أُصَرِّفُ		لَا نُصَرِّفُ	لَا أُصَرِّفُ
بحث نہی حاضر معلوم بانون تاکید ثقیلہ			بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید ثقیلہ		
لَا تُصَرِّفُ	لَا تُصَرِّفَانِ	لَا تُصَرِّفُنَّ	لَا تُصَرِّفُ	لَا تُصَرِّفَانِ	لَا تُصَرِّفُنَّ
لَا تُصَرِّفُ	لَا تُصَرِّفَانِ	لَا تُصَرِّفُنَّ	لَا تُصَرِّفُ	لَا تُصَرِّفَانِ	لَا تُصَرِّفُنَّ
بحث نہی غائب معلوم بانون تاکید ثقیلہ			بحث نہی غائب معروف بانون تاکید ثقیلہ		
لَا يُصَرِّفُ	لَا يُصَرِّفَانِ	لَا يُصَرِّفُنَّ	لَا يُصَرِّفُ	لَا يُصَرِّفَانِ	لَا يُصَرِّفُنَّ
لَا تُصَرِّفُ	لَا تُصَرِّفَانِ	لَا تُصَرِّفُنَّ	لَا تُصَرِّفُ	لَا تُصَرِّفَانِ	لَا تُصَرِّفُنَّ
	لَا نُصَرِّفُ	لَا أُصَرِّفُ		لَا نُصَرِّفُ	لَا أُصَرِّفُ
بحث نہی حاضر معلوم بانون تاکید خفیفہ			بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید خفیفہ		
لَا تُصَرِّفُ	لَا تُصَرِّفُنَّ	لَا تُصَرِّفُنَّ	لَا تُصَرِّفُ	لَا تُصَرِّفُنَّ	لَا تُصَرِّفُنَّ
بحث نہی غائب معلوم بانون تاکید خفیفہ			بحث نہی غائب معروف بانون تاکید خفیفہ		
لَا يُصَرِّفُ	لَا يُصَرِّفُنَّ	لَا يُصَرِّفُنَّ	لَا يُصَرِّفُ	لَا يُصَرِّفُنَّ	لَا يُصَرِّفُنَّ
	لَا نُصَرِّفُ	لَا أُصَرِّفُ		لَا نُصَرِّفُ	لَا أُصَرِّفُ
بحث اسم ظرف					
		مُصَرِّفَاتٍ	مُصَرِّفَانِ	مُصَرِّفٌ	

تَقَبَّلْتُ	تَقَبَّلْتُمَا	تَقَبَّلْتُمْ	تَقَبَّلْتُ	تَقَبَّلْتُمَا	تَقَبَّلْتُمْ
تَقَبَّلْتِ	تَقَبَّلْتُمَا	تَقَبَّلْتُنَّ	تَقَبَّلْتِ	تَقَبَّلْتُمَا	تَقَبَّلْتُنَّ
تَقَبَّلْتُ	تَقَبَّلْنَا	تَقَبَّلْتُمْ	تَقَبَّلْتُ	تَقَبَّلْنَا	تَقَبَّلْتُمْ

تنبیہ: ماضی مثبت کے شروع میں ”ما“ نفی کا لگانے سے ماضی منفی بن جائے گا۔

بحث اثبات فعل مضارع مجہول			بحث اثبات فعل مضارع معروف		
يُتَقَبَّلُونَ	يُتَقَبَّلَانِ	يُتَقَبَّلُ	يَتَقَبَّلُونَ	يَتَقَبَّلَانِ	يَتَقَبَّلُ
يَتَقَبَّلْنَ	تَتَقَبَّلَانِ	تَتَقَبَّلُ	يَتَقَبَّلْنَ	تَتَقَبَّلَانِ	تَتَقَبَّلُ
تَتَقَبَّلُونَ	تَتَقَبَّلَانِ	تَتَقَبَّلُ	تَتَقَبَّلُونَ	تَتَقَبَّلَانِ	تَتَقَبَّلُ
تَتَقَبَّلِينَ	تَتَقَبَّلَانِ	تَتَقَبَّلِينَ	تَتَقَبَّلْنَ	تَتَقَبَّلَانِ	تَتَقَبَّلِينَ
أَتَقَبَّلُ	أَتَقَبَّلُ	أَتَقَبَّلُ	نَتَقَبَّلُ	نَتَقَبَّلُ	نَتَقَبَّلُ

تنبیہ: اس کے شروع میں ”لا“ نفی کا لگانے سے مضارع منفی بن جائے گا۔

بحث نفی تاکید بہن در فعل مستقبل مجہول			بحث نفی تاکید بہن در فعل مستقبل معروف		
لَنْ يُتَقَبَّلُوا	لَنْ يُتَقَبَّلَا	لَنْ يُتَقَبَّلَ	لَنْ يَتَقَبَّلُوا	لَنْ يَتَقَبَّلَا	لَنْ يَتَقَبَّلَ
لَنْ يُتَقَبَّلْنَ	لَنْ تَتَقَبَّلَا	لَنْ تَتَقَبَّلَ	لَنْ يَتَقَبَّلْنَ	لَنْ تَتَقَبَّلَا	لَنْ تَتَقَبَّلَ
لَنْ تُتَقَبَّلُوا	لَنْ تُتَقَبَّلَا	لَنْ تُتَقَبَّلَ	لَنْ تَتَقَبَّلُوا	لَنْ تَتَقَبَّلَا	لَنْ تَتَقَبَّلَ
لَنْ تُتَقَبَّلِينَ	لَنْ تُتَقَبَّلَا	لَنْ تُتَقَبَّلِي	لَنْ تَتَقَبَّلْنَ	لَنْ تَتَقَبَّلَا	لَنْ تَتَقَبَّلِي
	لَنْ نَتَقَبَّلَ	لَنْ نَتَقَبَّلَ		لَنْ نَتَقَبَّلَ	لَنْ نَتَقَبَّلَ
بحث نفی جہد بہم در فعل مستقبل مجہول			بحث نفی جہد بہم در فعل مستقبل معروف		
لَمْ يُتَقَبَّلُوا	لَمْ يُتَقَبَّلَا	لَمْ يُتَقَبَّلَ	لَمْ يَتَقَبَّلُوا	لَمْ يَتَقَبَّلَا	لَمْ يَتَقَبَّلَ

لَمْ تَقْبَلْ	لَمْ تَقْبَلَا	لَمْ يَتَقَبَّلَنَّ	لَمْ تُقْبَلْ	لَمْ تُقْبَلَا	لَمْ يُتَقَبَّلَنَّ
لَمْ تَقْبَلْ	لَمْ تَقْبَلَا	لَمْ تَقْبَلُوا	لَمْ تُقْبَلْ	لَمْ تُقْبَلَا	لَمْ تُتَقَبَّلُوا
لَمْ تَقْبَلِي	لَمْ تَقْبَلَا	لَمْ تَقْبَلَنَّ	لَمْ تُقْبَلِي	لَمْ تُقْبَلَا	لَمْ تُتَقَبَّلَنَّ
لَمْ أَتَقَبَّلْ	لَمْ نَقْبَلْ		لَمْ أَتَقَبَّلْ	لَمْ نَقْبَلْ	
بحث لام تاکید بانون تاکید ثقیلہ مجهول			بحث لام تاکید بانون تاکید ثقیلہ معروف		
لَيَتَقَبَّلَنَّ	لَيَتَقَبَّلَانِ	لَيَتَقَبَّلَنَّ	لَيَتَقَبَّلَنَّ	لَيَتَقَبَّلَانِ	لَيَتَقَبَّلَنَّ
لَتَتَقَبَّلَنَّ	لَتَتَقَبَّلَانِ	لَتَتَقَبَّلَنَّ	لَتَتَقَبَّلَنَّ	لَتَتَقَبَّلَانِ	لَتَتَقَبَّلَنَّ
لَتَتَقَبَّلَنَّ	لَتَتَقَبَّلَانِ	لَتَتَقَبَّلَنَّ	لَتَتَقَبَّلَنَّ	لَتَتَقَبَّلَانِ	لَتَتَقَبَّلَنَّ
لَتَتَقَبَّلَنَّ	لَتَتَقَبَّلَانِ	لَتَتَقَبَّلَنَّ	لَتَتَقَبَّلَنَّ	لَتَتَقَبَّلَانِ	لَتَتَقَبَّلَنَّ
لَا تَقْبَلَنَّ	لَا تَقْبَلَنَّ		لَا تَقْبَلَنَّ	لَا تَقْبَلَنَّ	
بحث لام تاکید بانون تاکید خفیفہ مجهول			بحث لام تاکید بانون تاکید خفیفہ معروف		
لَيَتَقَبَّلَنَّ	لَيَتَقَبَّلَانِ	لَيَتَقَبَّلَنَّ	لَيَتَقَبَّلَنَّ	لَيَتَقَبَّلَانِ	لَيَتَقَبَّلَنَّ
لَتَتَقَبَّلَنَّ	لَتَتَقَبَّلَانِ	لَتَتَقَبَّلَنَّ	لَتَتَقَبَّلَنَّ	لَتَتَقَبَّلَانِ	لَتَتَقَبَّلَنَّ
لَا تَقْبَلَنَّ	لَا تَقْبَلَنَّ		لَا تَقْبَلَنَّ	لَا تَقْبَلَنَّ	
بحث امر حاضر مجهول			بحث امر حاضر معروف		
تَقْبَلْ	تَقْبَلَا	تَقْبَلُوا	تَقْبَلْ	تَقْبَلَا	تَقْبَلُوا
تَقْبَلِي	تَقْبَلَا	تَقْبَلَنَّ	تَقْبَلِي	تَقْبَلَا	تَقْبَلَنَّ
بحث امر غائب مجهول			بحث امر غائب معروف		
لَيَتَقَبَّلْ	لَيَتَقَبَّلَا	لَيَتَقَبَّلُوا	لَيَتَقَبَّلْ	لَيَتَقَبَّلَا	لَيَتَقَبَّلُوا

لِتَقَبَّلْ	لِتَقَبَّلَا	لِتَقَبَّلَنَّ	لِتَقَبَّلْ	لِتَقَبَّلَا	لِتَقَبَّلَنَّ
لَا تُقَبَّلْ	لَا تُقَبَّلَا	لَا تُقَبَّلَنَّ	لَا تُقَبَّلْ	لَا تُقَبَّلَا	لَا تُقَبَّلَنَّ
بحث امر حاضر معروف بانون تاکید ثقیلہ			بحث امر حاضر مجہول بانون تاکید ثقیلہ		
تَقَبَّلْ	تَقَبَّلَا	تَقَبَّلَنَّ	تَقَبَّلْ	تَقَبَّلَا	تَقَبَّلَنَّ
تَقَبَّلْ	تَقَبَّلَا	تَقَبَّلَنَّ	تَقَبَّلْ	تَقَبَّلَا	تَقَبَّلَنَّ
بحث امر غائب معروف بانون تاکید ثقیلہ			بحث امر غائب مجہول بانون تاکید ثقیلہ		
لِيَتَقَبَّلْ	لِيَتَقَبَّلَا	لِيَتَقَبَّلَنَّ	لِيَتَقَبَّلْ	لِيَتَقَبَّلَا	لِيَتَقَبَّلَنَّ
لِيَتَقَبَّلْ	لِيَتَقَبَّلَا	لِيَتَقَبَّلَنَّ	لِيَتَقَبَّلْ	لِيَتَقَبَّلَا	لِيَتَقَبَّلَنَّ
لَا تَقَبَّلْ	لَا تَقَبَّلَا	لَا تَقَبَّلَنَّ	لَا تَقَبَّلْ	لَا تَقَبَّلَا	لَا تَقَبَّلَنَّ
بحث امر حاضر معروف بانون تاکید خفیفہ			بحث امر حاضر مجہول بانون تاکید خفیفہ		
تَقَبَّلْ	تَقَبَّلَا	تَقَبَّلَنَّ	تَقَبَّلْ	تَقَبَّلَا	تَقَبَّلَنَّ
تَقَبَّلْ	تَقَبَّلَا	تَقَبَّلَنَّ	تَقَبَّلْ	تَقَبَّلَا	تَقَبَّلَنَّ
بحث امر غائب معروف بانون تاکید خفیفہ			بحث امر غائب مجہول بانون تاکید خفیفہ		
لِيَتَقَبَّلْ	لِيَتَقَبَّلَا	لِيَتَقَبَّلَنَّ	لِيَتَقَبَّلْ	لِيَتَقَبَّلَا	لِيَتَقَبَّلَنَّ
لَا تَقَبَّلْ	لَا تَقَبَّلَا	لَا تَقَبَّلَنَّ	لَا تَقَبَّلْ	لَا تَقَبَّلَا	لَا تَقَبَّلَنَّ
بحث نہی حاضر معروف			بحث نہی حاضر مجہول		
لَا تَقَبَّلْ	لَا تَقَبَّلَا	لَا تَقَبَّلُوا	لَا تَقَبَّلْ	لَا تَقَبَّلَا	لَا تَقَبَّلُوا
لَا تَقَبَّلْ	لَا تَقَبَّلَا	لَا تَقَبَّلُوا	لَا تَقَبَّلْ	لَا تَقَبَّلَا	لَا تَقَبَّلُوا
بحث نہی غائب معروف			بحث نہی غائب مجہول		
لَا يَتَقَبَّلْ	لَا يَتَقَبَّلَا	لَا يَتَقَبَّلُوا	لَا يَتَقَبَّلْ	لَا يَتَقَبَّلَا	لَا يَتَقَبَّلُوا

لَا تُتَقَبَّلُ	لَا تُتَقَبَّلَا	لَا تُتَقَبَّلُ	لَا يُتَقَبَّلَنَّ	لَا يُتَقَبَّلَنَّ	لَا يُتَقَبَّلَنَّ
لَا أُتَقَبَّلُ	لَا نَتَقَبَّلُ	لَا أُتَقَبَّلُ	لَا تُتَقَبَّلَنَّ	لَا تُتَقَبَّلَنَّ	لَا تُتَقَبَّلَنَّ
بحث نہی حاضر مجہول بانون تاکید ثقیلہ			بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید ثقیلہ		
لَا تُتَقَبَّلَنَّ	لَا تُتَقَبَّلَانِ	لَا تُتَقَبَّلَنَّ	لَا يُتَقَبَّلَنَّ	لَا يُتَقَبَّلَانِ	لَا يُتَقَبَّلَنَّ
لَا تُتَقَبَّلَنَّ	لَا تُتَقَبَّلَانِ	لَا تُتَقَبَّلَنَّ	لَا تُتَقَبَّلَنَّ	لَا تُتَقَبَّلَانِ	لَا تُتَقَبَّلَنَّ
بحث نہی غائب مجہول بانون تاکید ثقیلہ			بحث نہی غائب معروف بانون تاکید ثقیلہ		
لَا يُتَقَبَّلَنَّ	لَا يُتَقَبَّلَانِ	لَا يُتَقَبَّلَنَّ	لَا يُتَقَبَّلَنَّ	لَا يُتَقَبَّلَانِ	لَا يُتَقَبَّلَنَّ
لَا تُتَقَبَّلَنَّ	لَا تُتَقَبَّلَانِ	لَا تُتَقَبَّلَنَّ	لَا يُتَقَبَّلَنَّ	لَا يُتَقَبَّلَانِ	لَا يُتَقَبَّلَنَّ
لَا أُتَقَبَّلُ	لَا نَتَقَبَّلُ	لَا أُتَقَبَّلُ	لَا تُتَقَبَّلَنَّ	لَا تُتَقَبَّلَانِ	لَا تُتَقَبَّلَنَّ
بحث نہی حاضر مجہول بانون تاکید خفیفہ			بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید خفیفہ		
لَا تُتَقَبَّلَنَّ	لَا تُتَقَبَّلَانِ	لَا تُتَقَبَّلَنَّ	لَا يُتَقَبَّلَنَّ	لَا يُتَقَبَّلَانِ	لَا يُتَقَبَّلَنَّ
لَا تُتَقَبَّلَنَّ	لَا تُتَقَبَّلَانِ	لَا تُتَقَبَّلَنَّ	لَا تُتَقَبَّلَنَّ	لَا تُتَقَبَّلَانِ	لَا تُتَقَبَّلَنَّ
بحث نہی غائب مجہول بانون تاکید خفیفہ			بحث نہی غائب معروف بانون تاکید خفیفہ		
لَا يُتَقَبَّلَنَّ	لَا يُتَقَبَّلَانِ	لَا يُتَقَبَّلَنَّ	لَا يُتَقَبَّلَنَّ	لَا يُتَقَبَّلَانِ	لَا يُتَقَبَّلَنَّ
لَا أُتَقَبَّلُ	لَا نَتَقَبَّلُ	لَا أُتَقَبَّلُ	لَا تُتَقَبَّلَنَّ	لَا تُتَقَبَّلَانِ	لَا تُتَقَبَّلَنَّ
بحث اسم ظرف					
		مُتَقَبَّلَاتُ	مُتَقَبَّلَانِ	مُتَقَبَّلُ	

باب چہارم

صرف صغیر فعل ثلاثی مزید فیہ صحیح

از باب مُفَاعَلَة

چوں اَلْمُفَاعَلَةُ: آپس میں ایک دوسرے سے لڑائی کرنا۔

علامت اس باب کی یہ ہے کہ اس کی ماضی میں چار حرف ہوتے ہیں تین اصلی ایک زائد یعنی دوسری جگہ الف۔

قَاتَلَ يُقَاتِلُ مُفَاعَلَةٌ فَذَٰكَ مُفَاتِلٌ مَا قَاتَلَ
مَا قُوتِلَ لَمْ يُقَاتِلْ لَمْ يُقَاتِلْ لَا يُقَاتِلُ لَا يُقَاتِلُ لَنْ يُقَاتِلَ لَنْ يُقَاتِلَ لِيُقَاتِلَنَّ
لِيُقَاتِلَنَّ لِيُقَاتِلَنَّ لِيُقَاتِلَنَّ الْأَمْرُ مِنْهُ: قَاتِلٌ لِيُقَاتِلَ لِيُقَاتِلَ قَاتِلٌ لِيُقَاتِلَنَّ
لِيُقَاتِلَنَّ لِيُقَاتِلَنَّ قَاتِلٌ لِيُقَاتِلَنَّ لِيُقَاتِلَنَّ وَالنَّهْيُ عَنْهُ: لَا تُقَاتِلْ لَا تُقَاتِلْ
لَا يُقَاتِلْ لَا يُقَاتِلْ لَا تُقَاتِلَنَّ لَا يُقَاتِلَنَّ لَا يُقَاتِلَنَّ لَا تُقَاتِلَنَّ لَا تُقَاتِلَنَّ
لَا يُقَاتِلَنَّ لَا يُقَاتِلَنَّ الظَّرْفُ مِنْهُ: مَقَاتِلٌ مَقَاتِلَانِ مَقَاتِلَاتٌ.

مصادر: اَلْمُبَارَكَةُ (آپس میں برکت پکڑنا) اَلْمُخَادَعَةُ (آپس میں دھوکہ دینا)

اَلْمُعَاقِبَةُ (آپس میں عذاب دینا)

صرف کبیر

بحث اثبات فعل ماضی مجہول			بحث اثبات فعل ماضی معروف		
قَاتِلُوا	قُوتِلَا	قُوتِلَ	قَاتَلُوا	قَاتَلَا	قَاتَلَ
قُوتُنَ	قُوتِلَتَا	قُوتِلَتْ	قَاتَلْنَ	قَاتَلَتَا	قَاتَلَتْ

قَاتَلْتُ	قَاتَلْتُمَا	قَاتَلْتُمْ	قُوْتُلتَ	قُوْتُلتُمَا	قُوْتُلتُمْ
قَاتَلْتِ	قَاتَلْتُمَا	قَاتَلْتُنَّ	قُوْتُلتِ	قُوْتُلتُمَا	قُوْتُلتُنَّ
قَاتَلْتُ	قَاتَلْنَا		قُوْتُلتُ	قُوْتُلتْنَا	

تنبیہ: ماضی کے شروع میں ”ما“ نافیہ لگا دو، ماضی منفی بن جائے گا۔

بحث اثبات فعل مضارع معروف			بحث اثبات فعل مضارع مجہول		
يُقَاتِلُ	يُقَاتِلَانِ	يُقَاتِلُونَ	يُقَاتِلُ	يُقَاتِلَانِ	يُقَاتِلُونَ
تُقَاتِلُ	تُقَاتِلَانِ	يُقَاتِلُنَّ	تُقَاتِلُ	تُقَاتِلَانِ	يُقَاتِلُنَّ
تُقَاتِلُ	تُقَاتِلَانِ	تُقَاتِلُونَ	تُقَاتِلُ	تُقَاتِلَانِ	تُقَاتِلُونَ
تُقَاتِلِينَ	تُقَاتِلَانِ	تُقَاتِلُنَّ	تُقَاتِلِينَ	تُقَاتِلَانِ	تُقَاتِلُنَّ
أُقَاتِلُ	نُقَاتِلُ		أُقَاتِلُ	نُقَاتِلُ	

تنبیہ: ”لا“ نفی کا مضارع مثبت کے شروع میں لگا دینے سے مضارع منفی بن جائے گا۔

بحث نفی تاکید بہ لن در فعل مستقبل معروف			بحث نفی تاکید بہ لن در فعل مستقبل مجہول		
لَنْ يُقَاتِلَ	لَنْ يُقَاتِلَا	لَنْ يُقَاتِلُوا	لَنْ يُقَاتِلَ	لَنْ يُقَاتِلَا	لَنْ يُقَاتِلُوا
لَنْ تُقَاتِلَ	لَنْ تُقَاتِلَا	لَنْ يُقَاتِلُنَّ	لَنْ تُقَاتِلَ	لَنْ تُقَاتِلَا	لَنْ يُقَاتِلُنَّ
لَنْ تُقَاتِلَ	لَنْ تُقَاتِلَا	لَنْ تُقَاتِلُوا	لَنْ تُقَاتِلَ	لَنْ تُقَاتِلَا	لَنْ تُقَاتِلُوا
لَنْ تُقَاتِلِي	لَنْ تُقَاتِلَا	لَنْ تُقَاتِلُنَّ	لَنْ تُقَاتِلِي	لَنْ تُقَاتِلَا	لَنْ تُقَاتِلُنَّ
لَنْ أُقَاتِلَ	لَنْ نُقَاتِلَ		لَنْ أُقَاتِلَ	لَنْ نُقَاتِلَ	
بحث نفی حجب بہ لم در فعل مستقبل معروف			بحث نفی حجب بہ لم در فعل مستقبل مجہول		
لَمْ يُقَاتِلْ	لَمْ يُقَاتِلَا	لَمْ يُقَاتِلُوا	لَمْ يُقَاتِلْ	لَمْ يُقَاتِلَا	لَمْ يُقَاتِلُوا

لَمْ تُقَاتِلْ	لَمْ تُقَاتِلَا	لَمْ يُقَاتِلَنَّ	لَمْ تُقَاتِلْ	لَمْ تُقَاتِلَا	لَمْ يُقَاتِلَنَّ
لَمْ تُقَاتِلْ	لَمْ تُقَاتِلَا	لَمْ تُقَاتِلُوا	لَمْ تُقَاتِلْ	لَمْ تُقَاتِلَا	لَمْ تُقَاتِلُوا
لَمْ تُقَاتِلِي	لَمْ تُقَاتِلَا	لَمْ تُقَاتِلَنَّ	لَمْ تُقَاتِلِي	لَمْ تُقَاتِلَا	لَمْ تُقَاتِلَنَّ
لَمْ أُقَاتِلْ	لَمْ نُقَاتِلْ		لَمْ أُقَاتِلْ	لَمْ نُقَاتِلْ	
بحث لام تاکید بانون تاکید ثقیلہ مجهول			بحث لام تاکید بانون تاکید ثقیلہ معروف		
لِیُقَاتِلَنَّ	لِیُقَاتِلَانِ	لِیُقَاتِلُنَّ	لِیُقَاتِلَنَّ	لِیُقَاتِلَانِ	لِیُقَاتِلُنَّ
لَتُقَاتِلَنَّ	لَتُقَاتِلَانِ	لَتُقَاتِلُنَّ	لَتُقَاتِلَنَّ	لَتُقَاتِلَانِ	لَتُقَاتِلُنَّ
لَتُقَاتِلَنَّ	لَتُقَاتِلَانِ	لَتُقَاتِلُنَّ	لَتُقَاتِلَنَّ	لَتُقَاتِلَانِ	لَتُقَاتِلُنَّ
لَتُقَاتِلَنَّ	لَتُقَاتِلَانِ	لَتُقَاتِلُنَّ	لَتُقَاتِلَنَّ	لَتُقَاتِلَانِ	لَتُقَاتِلُنَّ
لَأُقَاتِلَنَّ	لَأُقَاتِلَنَّ	لَأُقَاتِلُنَّ	لَأُقَاتِلَنَّ	لَأُقَاتِلَنَّ	لَأُقَاتِلُنَّ
بحث لام تاکید بانون تاکید خفیفہ مجهول			بحث لام تاکید بانون تاکید خفیفہ معروف		
لِیُقَاتِلَنَّ	لِیُقَاتِلُنَّ	لِیُقَاتِلَنَّ	لِیُقَاتِلَنَّ	لِیُقَاتِلُنَّ	لِیُقَاتِلَنَّ
لَأُقَاتِلَنَّ	لَأُقَاتِلَنَّ	لَأُقَاتِلُنَّ	لَأُقَاتِلَنَّ	لَأُقَاتِلَنَّ	لَأُقَاتِلُنَّ
بحث امر حاضر مجهول			بحث امر حاضر معروف		
لِتُقَاتِلْ	لِتُقَاتِلَا	لِتُقَاتِلُوا	لِتُقَاتِلْ	لِتُقَاتِلَا	لِتُقَاتِلُوا
لِتُقَاتِلِي	لِتُقَاتِلَا	لِتُقَاتِلَنَّ	لِتُقَاتِلِي	لِتُقَاتِلَا	لِتُقَاتِلَنَّ
بحث امر غائب مجهول			بحث امر غائب معروف		
لِیُقَاتِلْ	لِیُقَاتِلَا	لِیُقَاتِلُوا	لِیُقَاتِلْ	لِیُقَاتِلَا	لِیُقَاتِلُوا
لِتُقَاتِلْ	لِتُقَاتِلَا	لِتُقَاتِلَنَّ	لِتُقَاتِلْ	لِتُقَاتِلَا	لِتُقَاتِلَنَّ

بحث امر حاضر مجہول بانون تاکید ثقیلہ			بحث امر حاضر معروف بانون تاکید ثقیلہ		
لِتُقَاتِلَنَّ	لِتُقَاتِلَانِ	لِتُقَاتِلْنَ	قَاتِلَنَّ	قَاتِلَانِ	قَاتِلْنَ
لِتُقَاتِلْنَانِ	لِتُقَاتِلَانِ	لِتُقَاتِلْنَ	قَاتِلْنَانِ	قَاتِلَانِ	قَاتِلْنَ
بحث امر غائب مجہول بانون تاکید ثقیلہ			بحث امر غائب معروف بانون تاکید ثقیلہ		
لِیُقَاتِلَنَّ	لِیُقَاتِلَانِ	لِیُقَاتِلْنَ	لِیُقَاتِلَنَّ	لِیُقَاتِلَانِ	لِیُقَاتِلْنَ
لِیُقَاتِلْنَانِ	لِیُقَاتِلَانِ	لِیُقَاتِلْنَ	لِیُقَاتِلْنَانِ	لِیُقَاتِلَانِ	لِیُقَاتِلْنَ
	لِیُقَاتِلْنَ	لِیُقَاتِلْنَ		لِیُقَاتِلْنَ	لِیُقَاتِلْنَ
بحث امر حاضر مجہول بانون تاکید خفیفہ			بحث امر حاضر معروف بانون تاکید خفیفہ		
لِتُقَاتِلَنَّ	لِتُقَاتِلَانِ	لِتُقَاتِلْنَ	قَاتِلَنَّ	قَاتِلَانِ	قَاتِلْنَ
بحث امر غائب مجہول بانون تاکید خفیفہ			بحث امر غائب معروف بانون تاکید خفیفہ		
لِیُقَاتِلَنَّ	لِیُقَاتِلَانِ	لِیُقَاتِلْنَ	لِیُقَاتِلَنَّ	لِیُقَاتِلَانِ	لِیُقَاتِلْنَ
	لِیُقَاتِلْنَ	لِیُقَاتِلْنَ		لِیُقَاتِلْنَ	لِیُقَاتِلْنَ
بحث نہی حاضر مجہول			بحث نہی حاضر معروف		
لَا تُقَاتِلُوا	لَا تُقَاتِلَا	لَا تُقَاتِلْ	لَا تُقَاتِلُوا	لَا تُقَاتِلَا	لَا تُقَاتِلْ
لَا تُقَاتِلْنِ	لَا تُقَاتِلَا	لَا تُقَاتِلِي	لَا تُقَاتِلْنِ	لَا تُقَاتِلَا	لَا تُقَاتِلِي
بحث نہی غائب مجہول			بحث نہی غائب معروف		
لَا یُقَاتِلُوا	لَا یُقَاتِلَا	لَا یُقَاتِلْ	لَا یُقَاتِلُوا	لَا یُقَاتِلَا	لَا یُقَاتِلْ
لَا یُقَاتِلْنِ	لَا یُقَاتِلَا	لَا یُقَاتِلْ	لَا یُقَاتِلْنِ	لَا یُقَاتِلَا	لَا یُقَاتِلْ
	لَا یُقَاتِلْ	لَا یُقَاتِلْ		لَا یُقَاتِلْ	لَا یُقَاتِلْ

بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید ثقیلہ			بحث نہی حاضر مجہول بانون تاکید ثقیلہ		
لَا تُقَاتِلَنَّ	لَا تُقَاتِلَانِ	لَا تُقَاتِلُنَّ	لَا تُقَاتِلَنَّ	لَا تُقَاتِلَانِ	لَا تُقَاتِلُنَّ
لَا تُقَاتِلَنَّ	لَا تُقَاتِلَانِ	لَا تُقَاتِلُنَّ	لَا تُقَاتِلَنَّ	لَا تُقَاتِلَانِ	لَا تُقَاتِلُنَّ
بحث نہی غائب معروف بانون تاکید ثقیلہ			بحث نہی غائب مجہول بانون تاکید ثقیلہ		
لَا يُقَاتِلَنَّ	لَا يُقَاتِلَانِ	لَا يُقَاتِلُنَّ	لَا يُقَاتِلَنَّ	لَا يُقَاتِلَانِ	لَا يُقَاتِلُنَّ
لَا يُقَاتِلَنَّ	لَا يُقَاتِلَانِ	لَا يُقَاتِلُنَّ	لَا يُقَاتِلَنَّ	لَا يُقَاتِلَانِ	لَا يُقَاتِلُنَّ
لَا أُقَاتِلَنَّ	لَا نُقَاتِلَنَّ		لَا أُقَاتِلَنَّ	لَا نُقَاتِلَنَّ	
بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید خفیفہ			بحث نہی حاضر مجہول بانون تاکید خفیفہ		
لَا تُقَاتِلَنَّ	لَا تُقَاتِلَانِ	لَا تُقَاتِلُنَّ	لَا تُقَاتِلَنَّ	لَا تُقَاتِلَانِ	لَا تُقَاتِلُنَّ
لَا تُقَاتِلَنَّ	لَا تُقَاتِلَانِ	لَا تُقَاتِلُنَّ	لَا تُقَاتِلَنَّ	لَا تُقَاتِلَانِ	لَا تُقَاتِلُنَّ
بحث نہی غائب معروف بانون تاکید خفیفہ			بحث نہی غائب مجہول بانون تاکید خفیفہ		
لَا يُقَاتِلَنَّ	لَا يُقَاتِلَانِ	لَا يُقَاتِلُنَّ	لَا يُقَاتِلَنَّ	لَا يُقَاتِلَانِ	لَا يُقَاتِلُنَّ
لَا أُقَاتِلَنَّ	لَا نُقَاتِلَنَّ		لَا أُقَاتِلَنَّ	لَا نُقَاتِلَنَّ	
بحث اسم ظرف					
مُقَاتِلٌ	مُقَاتِلَانِ	مُقَاتِلَاتٌ			

تَقَابَلْتُ	تَقَابَلَتَا	تَقَابَلْنَ	تَقَوَّيْتُ	تَقَوَّيْتَا	تَقَوَّيْنَ
تَقَابَلْتُمْ	تَقَابَلْتُمَا	تَقَابَلْتُنَّ	تَقَوَّيْتُمْ	تَقَوَّيْتُمَا	تَقَوَّيْتُنَّ
تَقَابَلْتُ	تَقَابَلْتُمَا	تَقَابَلْتُنَّ	تَقَوَّيْتُ	تَقَوَّيْتُمَا	تَقَوَّيْتُنَّ
تَقَابَلْتُ	تَقَابَلْنَا		تَقَوَّيْتُ	تَقَوَّيْنَا	

تنبیہ: اس کے شروع میں ”ما“ نفی لگانے سے ماضی منفی بن جائے گا۔

بحث اثبات فعل مضارع مجہول			بحث اثبات فعل مضارع معروف		
يُتَقَابَلُونَ	يُتَقَابَلَانِ	يُتَقَابَلُ	يَتَقَابَلُونَ	يَتَقَابَلَانِ	يَتَقَابَلُ
يُتَقَابَلْنَ	يُتَقَابَلَنِ	يُتَقَابَلْنِ	يَتَقَابَلْنَ	يَتَقَابَلَنِ	يَتَقَابَلْنِ
يُتَقَابَلُونَ	يُتَقَابَلَانِ	يُتَقَابَلُ	يَتَقَابَلُونَ	يَتَقَابَلَانِ	يَتَقَابَلُ
يُتَقَابَلْنَ	يُتَقَابَلَنِ	يُتَقَابَلْنِ	يَتَقَابَلْنَ	يَتَقَابَلَنِ	يَتَقَابَلْنِ
	يُتَقَابَلُ	يُتَقَابَلُ		يَتَقَابَلُ	يَتَقَابَلُ

تنبیہ: اس کے شروع میں ”لا“ نفی لگانے سے مضارع منفی بن جائے گا۔

بحث نفی تاکید بہن در فعل مستقبل مجہول			بحث نفی تاکید بہن در فعل مستقبل معروف		
لَنْ يُتَقَابَلُوا	لَنْ يُتَقَابَلَا	لَنْ يُتَقَابَلَ	لَنْ يَتَقَابَلُوا	لَنْ يَتَقَابَلَا	لَنْ يَتَقَابَلَ
لَنْ يُتَقَابَلْنَ	لَنْ يُتَقَابَلَنِ	لَنْ يُتَقَابَلْنِ	لَنْ يَتَقَابَلْنَ	لَنْ يَتَقَابَلَنِ	لَنْ يَتَقَابَلْنِ
لَنْ يُتَقَابَلُوا	لَنْ يُتَقَابَلَا	لَنْ يُتَقَابَلَ	لَنْ يَتَقَابَلُوا	لَنْ يَتَقَابَلَا	لَنْ يَتَقَابَلَ
لَنْ يُتَقَابَلْنَ	لَنْ يُتَقَابَلَنِ	لَنْ يُتَقَابَلْنِ	لَنْ يَتَقَابَلْنَ	لَنْ يَتَقَابَلَنِ	لَنْ يَتَقَابَلْنِ
	لَنْ يُتَقَابَلُ	لَنْ يُتَقَابَلُ		لَنْ يَتَقَابَلُ	لَنْ يَتَقَابَلُ

بحث نفی حمد بہ لم در فعل مستقبل مجهول			بحث نفی حمد بہ لم در فعل مستقبل معروف		
لَمْ يُتَقَابَلُوا	لَمْ يُتَقَابَلَا	لَمْ يُتَقَابَلْ	لَمْ يَتَقَابَلُوا	لَمْ يَتَقَابَلَا	لَمْ يَتَقَابَلْ
لَمْ تُتَقَابَلْنَ	لَمْ تُتَقَابَلَا	لَمْ تُتَقَابَلْ	لَمْ يَتَقَابَلْنَ	لَمْ تَتَقَابَلَا	لَمْ تَتَقَابَلْ
لَمْ تُتَقَابَلُوا	لَمْ تُتَقَابَلَا	لَمْ تُتَقَابَلْ	لَمْ تَتَقَابَلُوا	لَمْ تَتَقَابَلَا	لَمْ تَتَقَابَلْ
لَمْ تُتَقَابَلْنِ	لَمْ تُتَقَابَلَا	لَمْ تُتَقَابَلِيْ	لَمْ تَتَقَابَلْنَ	لَمْ تَتَقَابَلَا	لَمْ تَتَقَابَلِيْ
		لَمْ تُتَقَابَلْ			لَمْ تُتَقَابَلْ
بحث لام تاکید بانون تاکید ثقیلہ مجهول			بحث لام تاکید بانون تاکید ثقیلہ معروف		
لِيتَقَابَلَنَّ	لِيتَقَابَلَانِ	لِيتَقَابَلَنَّ	لِيتَقَابَلَنَّ	لِيتَقَابَلَانِ	لِيتَقَابَلَنَّ
لِيتَقَابَلَنَّ	لِيتَقَابَلَانِ	لِيتَقَابَلَنَّ	لِيتَقَابَلَنَّ	لِيتَقَابَلَانِ	لِيتَقَابَلَنَّ
لِيتَقَابَلَنَّ	لِيتَقَابَلَانِ	لِيتَقَابَلَنَّ	لِيتَقَابَلَنَّ	لِيتَقَابَلَانِ	لِيتَقَابَلَنَّ
لِيتَقَابَلَنَّ	لِيتَقَابَلَانِ	لِيتَقَابَلَنَّ	لِيتَقَابَلَنَّ	لِيتَقَابَلَانِ	لِيتَقَابَلَنَّ
		لَا تُتَقَابَلَنَّ			لَا تُتَقَابَلَنَّ
بحث لام تاکید بانون تاکید خفیفہ مجهول			بحث لام تاکید بانون تاکید خفیفہ معروف		
لِيتَقَابَلَنَّ	لِيتَقَابَلَنَّ	لِيتَقَابَلَنَّ	لِيتَقَابَلَنَّ	لِيتَقَابَلَنَّ	لِيتَقَابَلَنَّ
		لَا تُتَقَابَلَنَّ			لَا تُتَقَابَلَنَّ
بحث امر حاضر مجهول			بحث امر حاضر معروف		
لِيتَقَابَلُوا	لِيتَقَابَلَا	لِيتَقَابَلْ	تَقَابَلُوا	تَقَابَلَا	تَقَابَلْ
لِيتَقَابَلْنَ	لِيتَقَابَلَا	لِيتَقَابَلِيْ	تَقَابَلْنَ	تَقَابَلَا	تَقَابَلِيْ

بحث امر غائب معروف			بحث امر غائب مجہول		
لِيتَقَابِلْ	لِيتَقَابَلَا	لِيتَقَابَلُوا	لِيتَقَابِلْ	لِيتَقَابَلَا	لِيتَقَابَلُوا
لِتَتَقَابِلْ	لِتَتَقَابَلَا	لِتَتَقَابَلْنَ	لِتَتَقَابِلْ	لِتَتَقَابَلَا	لِتَتَقَابَلْنَ
لَا تَقَابِلْ	لِتَتَقَابِلْ		لَا تُقَابِلْ	لِتَتَقَابِلْ	
بحث امر حاضر معروف بانون تاکید ثقیلہ			بحث امر حاضر مجہول بانون تاکید ثقیلہ		
تَقَابِلْنَ	تَقَابَلَانِ	تَقَابَلْنَ	لِتَتَقَابِلْنَ	لِتَتَقَابَلَانِ	لِتَتَقَابَلْنَ
تَقَابِلْنَ	تَقَابَلَانِ	تَقَابَلْنَانِ	لِتَتَقَابِلْنَ	لِتَتَقَابَلَانِ	لِتَتَقَابَلْنَانِ
بحث امر غائب معروف بانون تاکید ثقیلہ			بحث امر غائب مجہول بانون تاکید ثقیلہ		
لِيتَقَابِلْنَ	لِيتَقَابَلَانِ	لِيتَقَابَلْنَ	لِيتَقَابِلْنَ	لِيتَقَابَلَانِ	لِيتَقَابَلْنَ
لِتَتَقَابِلْنَ	لِتَتَقَابَلَانِ	لِتَتَقَابَلْنَانِ	لِتَتَقَابِلْنَ	لِتَتَقَابَلَانِ	لِتَتَقَابَلْنَانِ
لَا تَقَابِلْنَ	لِتَتَقَابِلْنَ		لَا تُقَابِلْنَ	لِتَتَقَابِلْنَ	
بحث امر حاضر معروف بانون تاکید خفیفہ			بحث امر حاضر مجہول بانون تاکید خفیفہ		
تَقَابِلْنَ	تَقَابَلْنَ	تَقَابِلْنِ	لِتَتَقَابِلْنَ	لِتَتَقَابَلْنَ	لِتَتَقَابِلْنِ
بحث امر غائب معروف بانون تاکید خفیفہ			بحث امر غائب مجہول بانون تاکید خفیفہ		
لِيتَقَابِلْنَ	لِيتَقَابَلْنَ	لِتَتَقَابِلْنَ	لِيتَقَابِلْنَ	لِيتَقَابَلْنَ	لِتَتَقَابِلْنَ
لَا تَقَابِلْنَ	لِتَتَقَابِلْنَ		لَا تُقَابِلْنَ	لِتَتَقَابِلْنَ	
بحث نہی حاضر معروف			بحث نہی حاضر مجہول		
لَا تَتَقَابِلْ	لَا تَتَقَابَلَا	لَا تَتَقَابَلُوا	لَا تُتَقَابِلْ	لَا تُتَقَابَلَا	لَا تُتَقَابَلُوا
لَا تَتَقَابِلِيْ	لَا تَتَقَابَلَا	لَا تَتَقَابَلْنَ	لَا تُتَقَابِلِيْ	لَا تُتَقَابَلَا	لَا تُتَقَابَلْنَ

بحث نہی غائب مجہول			بحث نہی غائب معروف		
لَا يُتَقَابَلُ	لَا يُتَقَابَلَا	لَا يُتَقَابَلُ	لَا يَتَقَابَلُوا	لَا يَتَقَابَلَا	لَا يَتَقَابَلُ
لَا تُتَقَابَلْنَ	لَا تُتَقَابَلَا	لَا تُتَقَابَلُ	لَا يَتَقَابَلْنَ	لَا تَتَقَابَلَا	لَا تَتَقَابَلُ
	لَا تُتَقَابَلُ	لَا أُتَقَابَلُ		لَا نَتَقَابَلُ	لَا أَتَقَابَلُ
بحث نہی حاضر مجہول بانون تاکید ثقیلہ			بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید ثقیلہ		
لَا تُتَقَابَلْنَ	لَا تُتَقَابَلَانِ	لَا تُتَقَابَلَنَّ	لَا تَتَقَابَلْنَ	لَا تَتَقَابَلَانِ	لَا تَتَقَابَلَنَّ
لَا تُتَقَابَلْنَ	لَا تُتَقَابَلَانِ	لَا تُتَقَابَلَنَّ	لَا تَتَقَابَلْنَ	لَا تَتَقَابَلَانِ	لَا تَتَقَابَلَنَّ
بحث نہی غائب مجہول بانون تاکید ثقیلہ			بحث نہی غائب معروف بانون تاکید ثقیلہ		
لَا يُتَقَابَلْنَ	لَا يُتَقَابَلَانِ	لَا يُتَقَابَلَنَّ	لَا يَتَقَابَلْنَ	لَا يَتَقَابَلَانِ	لَا يَتَقَابَلَنَّ
لَا يُتَقَابَلْنَ	لَا يُتَقَابَلَانِ	لَا يُتَقَابَلَنَّ	لَا يَتَقَابَلْنَ	لَا يَتَقَابَلَانِ	لَا يَتَقَابَلَنَّ
	لَا يُتَقَابَلَنَّ	لَا أُتَقَابَلَنَّ		لَا نَتَقَابَلَنَّ	لَا أَتَقَابَلَنَّ
بحث نہی حاضر مجہول بانون تاکید خفیفہ			بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید خفیفہ		
لَا تُتَقَابَلْنَ	لَا تُتَقَابَلْنَ	لَا تُتَقَابَلَنَّ	لَا تَتَقَابَلْنَ	لَا تَتَقَابَلَنَّ	لَا تَتَقَابَلَنَّ
لَا تُتَقَابَلْنَ	لَا تُتَقَابَلَنَّ	لَا تُتَقَابَلَنَّ	لَا تَتَقَابَلْنَ	لَا تَتَقَابَلَنَّ	لَا تَتَقَابَلَنَّ
بحث نہی غائب مجہول بانون تاکید خفیفہ			بحث نہی غائب معروف بانون تاکید خفیفہ		
لَا يُتَقَابَلْنَ	لَا يُتَقَابَلَنَّ	لَا يُتَقَابَلَنَّ	لَا يَتَقَابَلْنَ	لَا يَتَقَابَلَنَّ	لَا يَتَقَابَلَنَّ
	لَا يُتَقَابَلَنَّ	لَا أُتَقَابَلَنَّ		لَا نَتَقَابَلَنَّ	لَا أَتَقَابَلَنَّ
بحث اسم ظرف					
		مُتَقَابَلَاتٌ	مُتَقَابَلَانِ	مُتَقَابَلٌ	

بُعْثَرْتُ	بُعْثَرْتَا	بُعْثَرْنَا	بُعْثَرْتُمْ	بُعْثَرْتُمَا	بُعْثَرْنَا
بُعْثَرْتُ	بُعْثَرْتُمَا	بُعْثَرْتُمْ	بُعْثَرْتُمْ	بُعْثَرْتُمَا	بُعْثَرْنَا
بُعْثَرْتُ	بُعْثَرْتُمْ	بُعْثَرْتُمْ	بُعْثَرْتُمْ	بُعْثَرْتُمْ	بُعْثَرْتُمْ
بُعْثَرْتُ	بُعْثَرْنَا	بُعْثَرْنَا	بُعْثَرْنَا	بُعْثَرْنَا	بُعْثَرْنَا

تنبیہ: ماضی مثبت کے شروع میں ”ما“ نفی لگا دینے سے ماضی منفی بن جائے گا۔

بحث اثبات فعل مضارع معروف			بحث اثبات فعل مضارع مجہول		
يُبْعَثِرُ	يُبْعَثِرَانِ	يُبْعَثِرُونَ	يُبْعَثِرُ	يُبْعَثِرَانِ	يُبْعَثِرُونَ
تُبْعَثِرُ	تُبْعَثِرَانِ	تُبْعَثِرُونَ	تُبْعَثِرُ	تُبْعَثِرَانِ	تُبْعَثِرُونَ
تُبْعَثِرُ	تُبْعَثِرَانِ	تُبْعَثِرُونَ	تُبْعَثِرُ	تُبْعَثِرَانِ	تُبْعَثِرُونَ
تُبْعَثِرِينَ	تُبْعَثِرَانِ	تُبْعَثِرُونَ	تُبْعَثِرِينَ	تُبْعَثِرَانِ	تُبْعَثِرُونَ
أُبْعَثِرُ	أُبْعَثِرُ		أُبْعَثِرُ	أُبْعَثِرُ	

تنبیہ: مضارع مثبت کے شروع میں ”لا“ نفی لگا دینے سے مضارع منفی بن جائے گا۔

بحث نفی تاکید بہ لن در فعل مستقبل معروف			بحث نفی تاکید بہ لن در فعل مستقبل مجہول		
لَنْ يُبْعَثِرَ	لَنْ يُبْعَثِرَا	لَنْ يُبْعَثِرُوا	لَنْ يُبْعَثِرَ	لَنْ يُبْعَثِرَا	لَنْ يُبْعَثِرُوا
لَنْ تُبْعَثِرَ	لَنْ تُبْعَثِرَا	لَنْ تُبْعَثِرُونَ	لَنْ تُبْعَثِرَ	لَنْ تُبْعَثِرَا	لَنْ تُبْعَثِرُونَ
لَنْ تُبْعَثِرَ	لَنْ تُبْعَثِرَا	لَنْ تُبْعَثِرُوا	لَنْ تُبْعَثِرَ	لَنْ تُبْعَثِرَا	لَنْ تُبْعَثِرُوا
لَنْ تُبْعَثِرِي	لَنْ تُبْعَثِرَا	لَنْ تُبْعَثِرُونَ	لَنْ تُبْعَثِرِي	لَنْ تُبْعَثِرَا	لَنْ تُبْعَثِرُونَ
لَنْ أُبْعَثِرَ	لَنْ أُبْعَثِرَ		لَنْ أُبْعَثِرَ	لَنْ أُبْعَثِرَ	

بحث نفی جہد بہ لم در فعل مستقبل مجهول			بحث نفی جہد بہ لم در فعل مستقبل معروف		
لَمْ يُعْثِرُوا	لَمْ يُعْثِرَا	لَمْ يُعْثِرْ	لَمْ يُعْثِرُوا	لَمْ يُعْثِرَا	لَمْ يُعْثِرْ
لَمْ تُعْثِرَنَّ	لَمْ تُعْثِرَا	لَمْ تُعْثِرْ	لَمْ يُعْثِرُونَ	لَمْ تُعْثِرَا	لَمْ تُعْثِرْ
لَمْ تُعْثِرُوا	لَمْ تُعْثِرَا	لَمْ تُعْثِرْ	لَمْ تُعْثِرُوا	لَمْ تُعْثِرَا	لَمْ تُعْثِرْ
لَمْ تُعْثِرِي	لَمْ تُعْثِرَا	لَمْ تُعْثِرِي	لَمْ تُعْثِرُونَ	لَمْ تُعْثِرَا	لَمْ تُعْثِرْ
	لَمْ نُعْثِرْ	لَمْ أُعْثِرْ		لَمْ نُعْثِرْ	لَمْ أُعْثِرْ
بحث لام تاکید بانون تاکید ثقیله مجهول			بحث لام تاکید بانون تاکید ثقیله معروف		
لَيُعْثِرَنَّ	لَيُعْثِرَانِ	لَيُعْثِرَنَّ	لَيُعْثِرُونَ	لَيُعْثِرَانِ	لَيُعْثِرُونَ
لَتُعْثِرَنَّ	لَتُعْثِرَانِ	لَتُعْثِرَنَّ	لَتُعْثِرُونَ	لَتُعْثِرَانِ	لَتُعْثِرُونَ
لَتُعْثِرَنَّ	لَتُعْثِرَانِ	لَتُعْثِرَنَّ	لَتُعْثِرُونَ	لَتُعْثِرَانِ	لَتُعْثِرُونَ
لَتُعْثِرَنَّ	لَتُعْثِرَانِ	لَتُعْثِرَنَّ	لَتُعْثِرُونَ	لَتُعْثِرَانِ	لَتُعْثِرُونَ
	لَنُعْثِرَنَّ	لَأُبْعَثِرَنَّ		لَنُعْثِرَنَّ	لَأُبْعَثِرَنَّ
بحث لام تاکید بانون تاکید خفیفه مجهول			بحث لام تاکید بانون تاکید خفیفه معروف		
لَيُعْثِرَنَّ	لَيُعْثِرَانِ	لَيُعْثِرَنَّ	لَيُعْثِرُونَ	لَيُعْثِرَانِ	لَيُعْثِرُونَ
لَتُعْثِرَنَّ	لَتُعْثِرَانِ	لَتُعْثِرَنَّ	لَتُعْثِرُونَ	لَتُعْثِرَانِ	لَتُعْثِرُونَ
	لَنُعْثِرَنَّ	لَأُبْعَثِرَنَّ		لَنُعْثِرَنَّ	لَأُبْعَثِرَنَّ
بحث امر حاضر مجهول			بحث امر حاضر معروف		
لِتُعْثِرُوا	لِتُعْثِرَا	لِتُعْثِرْ	بُعْثِرُوا	بُعْثِرَا	بُعْثِرْ
لِتُعْثِرَنَّ	لِتُعْثِرَا	لِتُعْثِرِي	بُعْثِرُونَ	بُعْثِرَا	بُعْثِرِي

بحث امر غائب مجهول			بحث امر غائب معروف		
لِيُبْعَثُوا	لِيُبْعَثَا	لِيُبْعَثْ	لِيُبْعَثُوا	لِيُبْعَثَا	لِيُبْعَثْ
لَتُبْعَثَنَّ	لَتُبْعَثَا	لَتُبْعَثْ	لَتُبْعَثَنَّ	لَتُبْعَثَا	لَتُبْعَثْ
	لَنُبْعَثْ	لَا بُعْثُ		لَنُبْعَثْ	لَا بُعْثُ
بحث امر حاضر مجهول بانون تاکید ثقیله			بحث امر حاضر معروف بانون تاکید ثقیله		
لَتُبْعَثَنَّ	لَتُبْعَثَانِ	لَتُبْعَثَنَّ	بَعَثَنَّ	بَعَثَانِ	بَعَثَنَّ
لَتُبْعَثَنَّ	لَتُبْعَثَانِ	لَتُبْعَثَنَّ	بَعَثَنَّ	بَعَثَانِ	بَعَثَنَّ
بحث امر غائب مجهول بانون تاکید ثقیله			بحث امر غائب معروف بانون تاکید ثقیله		
لِيُبْعَثَنَّ	لِيُبْعَثَانِ	لِيُبْعَثَنَّ	لِيُبْعَثَنَّ	لِيُبْعَثَانِ	لِيُبْعَثَنَّ
لَتُبْعَثَنَّ	لَتُبْعَثَانِ	لَتُبْعَثَنَّ	لَتُبْعَثَنَّ	لَتُبْعَثَانِ	لَتُبْعَثَنَّ
	لَنُبْعَثَنَّ	لَا بُعْثَنَّ		لَنُبْعَثَنَّ	لَا بُعْثَنَّ
بحث امر حاضر مجهول بانون تاکید خفیفه			بحث امر حاضر معروف بانون تاکید خفیفه		
لَتُبْعَثَنَّ	لَتُبْعَثَنَّ	لَتُبْعَثَنَّ	بَعَثَنَّ	بَعَثَنَّ	بَعَثَنَّ
بحث امر غائب مجهول بانون تاکید خفیفه			بحث امر غائب معروف بانون تاکید خفیفه		
لِيُبْعَثَنَّ	لِيُبْعَثَنَّ	لِيُبْعَثَنَّ	لَتُبْعَثَنَّ	لَتُبْعَثَنَّ	لَتُبْعَثَنَّ
	لَنُبْعَثَنَّ	لَا بُعْثَنَّ		لَنُبْعَثَنَّ	لَا بُعْثَنَّ
بحث نهی حاضر مجهول			بحث نهی حاضر معروف		
لَا تُبْعَثُوا	لَا تُبْعَثَا	لَا تُبْعَثْ	لَا تُبْعَثُوا	لَا تُبْعَثَا	لَا تُبْعَثْ
لَا تُبْعَثَنَّ	لَا تُبْعَثَا	لَا تُبْعَثْ	لَا تُبْعَثَنَّ	لَا تُبْعَثَا	لَا تُبْعَثْ

بحث نہی غائب مجهول			بحث نہی غائب معروف		
لَا يُبْعَثِرُوا	لَا يُبْعَثِرَا	لَا يُبْعَثِرُ	لَا يُبْعَثِرُوا	لَا يُبْعَثِرَا	لَا يُبْعَثِرُ
لَا يُبْعَثِرْنَ	لَا تُبْعَثِرَا	لَا تُبْعَثِرُ	لَا يُبْعَثِرْنَ	لَا تُبْعَثِرَا	لَا تُبْعَثِرُ
	لَا نُبْعَثِرُ	لَا أُبْعَثِرُ		لَا نُبْعَثِرُ	لَا أُبْعَثِرُ
بحث نہی حاضر مجهول بانون تاکید ثقیلہ			بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید ثقیلہ		
لَا تُبْعَثِرْنَ	لَا تُبْعَثِرَانِ	لَا تُبْعَثِرَنَّ	لَا تُبْعَثِرْنَ	لَا تُبْعَثِرَانِ	لَا تُبْعَثِرَنَّ
لَا تُبْعَثِرَنَّ	لَا تُبْعَثِرَانِ	لَا تُبْعَثِرَنَّ	لَا تُبْعَثِرَنَّ	لَا تُبْعَثِرَانِ	لَا تُبْعَثِرَنَّ
بحث نہی غائب مجهول بانون تاکید ثقیلہ			بحث نہی غائب معروف بانون تاکید ثقیلہ		
لَا يُبْعَثِرْنَ	لَا يُبْعَثِرَانِ	لَا يُبْعَثِرَنَّ	لَا يُبْعَثِرْنَ	لَا يُبْعَثِرَانِ	لَا يُبْعَثِرَنَّ
لَا يُبْعَثِرَنَّ	لَا يُبْعَثِرَانِ	لَا يُبْعَثِرَنَّ	لَا يُبْعَثِرَنَّ	لَا يُبْعَثِرَانِ	لَا يُبْعَثِرَنَّ
	لَا نُبْعَثِرَنَّ	لَا أُبْعَثِرَنَّ		لَا نُبْعَثِرَنَّ	لَا أُبْعَثِرَنَّ
بحث نہی حاضر مجهول بانون تاکید خفیفہ			بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید خفیفہ		
لَا تُبْعَثِرْنَ	لَا تُبْعَثِرَانِ	لَا تُبْعَثِرَنَّ	لَا تُبْعَثِرْنَ	لَا تُبْعَثِرَانِ	لَا تُبْعَثِرَنَّ
بحث نہی غائب مجهول بانون تاکید خفیفہ			بحث نہی غائب معروف بانون تاکید خفیفہ		
لَا يُبْعَثِرْنَ	لَا يُبْعَثِرَانِ	لَا يُبْعَثِرَنَّ	لَا يُبْعَثِرْنَ	لَا يُبْعَثِرَانِ	لَا يُبْعَثِرَنَّ
	لَا نُبْعَثِرَنَّ	لَا أُبْعَثِرَنَّ		لَا نُبْعَثِرَنَّ	لَا أُبْعَثِرَنَّ
بحث اسم ظرف					
		مُبْعَثِرَاتُ	مُبْعَثِرَانِ	مُبْعَثِرٌ	

تَسْرُبُلْتُ	تَسْرُبُلْتُمَا	تَسْرُبُلْتُمْ	تَسْرُبُلْتِ	تَسْرُبُلْتُمَا	تَسْرُبُلْتُنَّ
		تَسْرُبُلْتُ	تَسْرُبُلْنَا		

بحث نفی فعل ماضی معروف

مَا تَسْرُبَلْ	مَا تَسْرُبَلَا	مَا تَسْرُبَلُوا	مَا تَسْرُبَلْتَ	مَا تَسْرُبَلْتَا	مَا تَسْرُبَلْنَ
مَا تَسْرُبَلْتَ	مَا تَسْرُبَلْتُمَا	مَا تَسْرُبَلْتُمْ	مَا تَسْرُبَلْتَ	مَا تَسْرُبَلْتُمَا	مَا تَسْرُبَلْتُنَّ
		مَا تَسْرُبَلْتُ	مَا تَسْرُبَلْنَا		

بحث اثبات فعل مضارع معروف

يَتَسْرَبُلْ	يَتَسْرَبَلَانِ	يَتَسْرَبَلُونَ	يَتَسْرَبُلُ	يَتَسْرَبَلَانِ	يَتَسْرَبَلْنَ
يَتَسْرَبُلْ	يَتَسْرَبَلَانِ	يَتَسْرَبَلُونَ	يَتَسْرَبِلِينَ	يَتَسْرَبَلَانِ	يَتَسْرَبَلْنَ
		أَتَسْرَبُلْ	نَتَسْرَبُلْ		

بحث نفی فعل مضارع معروف

لَا يَتَسْرَبُلْ	لَا يَتَسْرَبَلَانِ	لَا يَتَسْرَبَلُونَ	لَا تَسْرَبُلْ	لَا تَسْرَبَلَانِ	لَا يَتَسْرَبَلْنَ
لَا تَسْرَبُلْ	لَا تَسْرَبَلَانِ	لَا تَسْرَبَلُونَ	لَا تَسْرَبِلِينَ	لَا تَسْرَبَلَانِ	لَا تَسْرَبَلْنَ
		لَا أَتَسْرَبُلْ	لَا نَتَسْرَبُلْ		

بحث نفی تاکید بہ لن در فعل مستقبل معروف

لَنْ يَتَسْرَبُلْ	لَنْ يَتَسْرَبَلَا	لَنْ يَتَسْرَبَلُوا	لَنْ تَسْرَبُلْ	لَنْ تَسْرَبَلَا	لَنْ يَتَسْرَبَلْنَ
لَنْ تَسْرَبُلْ	لَنْ تَسْرَبَلَا	لَنْ تَسْرَبَلُوا	لَنْ تَسْرَبِلِي	لَنْ تَسْرَبَلَا	لَنْ تَسْرَبَلْنَ
		لَنْ أَتَسْرَبُلْ	لَنْ نَتَسْرَبُلْ		

بحث نفی جحد بہ لم در فعل مستقبل معروف

لَمْ يَتَسَرَّبْ	لَمْ يَتَسَرَّبْ بَلَا	لَمْ يَتَسَرَّبُوا	لَمْ تَتَسَرَّبْ	لَمْ تَتَسَرَّبْ بَلَا	لَمْ تَتَسَرَّبُوا
لَمْ تَتَسَرَّبْ	لَمْ تَتَسَرَّبْ بَلَا	لَمْ تَتَسَرَّبُوا	لَمْ تَتَسَرَّبْ بَلَا	لَمْ تَتَسَرَّبُوا	لَمْ تَتَسَرَّبُوا
		لَمْ أَتَسَرَّبْ	لَمْ أَتَسَرَّبْ		

بحث لام تاکید بانون تاکید ثقیلہ معروف

لَيَتَسَرَّبَنَّ	لَيَتَسَرَّبَنَّ بَلَا	لَيَتَسَرَّبُونَنَّ	لَتَتَسَرَّبَنَّ	لَتَتَسَرَّبَنَّ بَلَا	لَتَتَسَرَّبُونَنَّ
لَتَتَسَرَّبَنَّ	لَتَتَسَرَّبَنَّ بَلَا	لَتَتَسَرَّبُونَنَّ	لَتَتَسَرَّبَنَّ	لَتَتَسَرَّبَنَّ بَلَا	لَتَتَسَرَّبُونَنَّ
		لَا أَتَسَرَّبَنَّ	لَا أَتَسَرَّبَنَّ		

بحث لام تاکید بانون تاکید خفیفہ معروف

لَيَتَسَرَّبَنَّ	لَيَتَسَرَّبَنَّ بَلَا	لَتَتَسَرَّبَنَّ	لَتَتَسَرَّبَنَّ بَلَا	لَتَتَسَرَّبُونَنَّ	لَتَتَسَرَّبُونَنَّ بَلَا
		لَا أَتَسَرَّبَنَّ	لَا أَتَسَرَّبَنَّ		

بحث امر حاضر معروف

تَسَرَّبْ	تَسَرَّبْ بَلَا	تَسَرَّبُوا	تَسَرَّبْ بَلَا	تَسَرَّبُوا	تَسَرَّبُوا بَلَا

بحث امر غائب معروف

لَيَتَسَرَّبْ	لَيَتَسَرَّبْ بَلَا	لَيَتَسَرَّبُوا	لَتَتَسَرَّبْ	لَتَتَسَرَّبْ بَلَا	لَتَتَسَرَّبُوا
		لَا أَتَسَرَّبْ	لَا أَتَسَرَّبْ		

بحث امر حاضر معروف بانون تاکید ثقیلہ

تَسَرَّبَنَّ	تَسَرَّبَنَّ بَلَا	تَسَرَّبُونَنَّ	تَسَرَّبَنَّ	تَسَرَّبَنَّ بَلَا	تَسَرَّبُونَنَّ

بحث امر غائب معروف بانون تاکید ثقیلہ

لِیْتَسَرْ بَلَنْ	لِیْتَسَرْ بَلَانِ	لِیْتَسَرْ بَلَنْ	لِیْتَسَرْ بَلَانِ	لِیْتَسَرْ بَلَنْ	لِیْتَسَرْ بَلَانِ
		لَا تَسَرْ بَلَنْ	لِیْتَسَرْ بَلَنْ		

بحث امر حاضر معروف بانون تاکید خفیفہ

تَسَرْ بَلَنْ	تَسَرْ بَلَنْ	تَسَرْ بَلَنْ	تَسَرْ بَلَنْ		

بحث امر غائب معروف بانون تاکید خفیفہ

لِیْتَسَرْ بَلَنْ	لِیْتَسَرْ بَلَنْ	لِیْتَسَرْ بَلَنْ	لِیْتَسَرْ بَلَنْ	لِیْتَسَرْ بَلَنْ	

بحث نہی حاضر معروف

لَا تَسَرْ بَلْ	لَا تَسَرْ بَلَا	لَا تَسَرْ بَلُوا	لَا تَسَرْ بَلِیْ	لَا تَسَرْ بَلَا	لَا تَسَرْ بَلَنْ

بحث نہی غائب معروف

لَا یَتَسَرْ بَلْ	لَا یَتَسَرْ بَلَا	لَا یَتَسَرْ بَلُوا	لَا تَسَرْ بَلْ	لَا تَسَرْ بَلَا	لَا یَتَسَرْ بَلَنْ
		لَا اَتَسَرْ بَلْ	لَا تَسَرْ بَلْ		

بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید ثقیلہ

لَا تَسَرْ بَلَنْ	لَا تَسَرْ بَلَانِ	لَا تَسَرْ بَلَنْ	لَا تَسَرْ بَلَنْ	لَا تَسَرْ بَلَانِ	لَا تَسَرْ بَلَنْ

بحث نہی غائب معروف بانون تاکید ثقیلہ

لَا یَتَسَرْ بَلَنْ	لَا یَتَسَرْ بَلَانِ	لَا یَتَسَرْ بَلَنْ	لَا تَسَرْ بَلَنْ	لَا تَسَرْ بَلَانِ	لَا یَتَسَرْ بَلَنْ
		لَا اَتَسَرْ بَلَنْ	لَا تَسَرْ بَلَنْ		

بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید خفیفہ

لَا تَسَرْ بَلَنْ	لَا تَسَرْ بَلَنْ	لَا تَسَرْ بَلَنْ	لَا تَسَرْ بَلَنْ		

بحث نہی غائب معروف بانون تاکید خفیفہ				
لَا يَتَسَرَّبَلْنَ	لَا يَتَسَرَّبَلْنَ	لَا تَتَسَرَّبَلْنَ	لَا أَتَسَرَّبَلْنَ	لَا نَتَسَرَّبَلْنَ
بحث اسم ظرف				
مُتَسَرَّبَلٌ	مُتَسَرَّبَلَانِ	مُتَسَرَّبَلَاتٌ		

باب دوم

صرف صغیر فعل رباعی مزید فیہ صحیح

از باب اِغْنَال

چوں اَلْاُخْرُنَجَمُ: جمع ہونا۔

علامت اس باب کی یہ ہے کہ اس کی ماضی میں چھ حرف ہوتے ہیں، چار اصلی دوزائد یعنی شروع میں ہمزہ وصلی اور چوتھی جگہ نون۔ یہ باب بھی لازمی ہے۔

اُخْرُنَجَمٌ يُّخْرُنَجِمُ اُخْرُنَجَامًا فَهُوَ مُخْرُنَجِمٌ وَاُخْرُنَجِمٌ يُّخْرُنَجِمُ اُخْرُنَجَامًا
فَذَاكَ مُخْرُنَجِمٌ مَا اُخْرُنَجِمَ مَا اُخْرُنَجِمَ لَمْ يُّخْرُنَجِمَ لَمْ يُّخْرُنَجِمَ
لَا يُّخْرُنَجِمُ لَا يُّخْرُنَجِمُ لَنْ يُّخْرُنَجِمَ لَنْ يُّخْرُنَجِمَ لِيُّخْرُنَجِمَ لِيُّخْرُنَجِمَ
لِيُّخْرُنَجِمَ لِيُّخْرُنَجِمَ لِيُّخْرُنَجِمَ لِيُّخْرُنَجِمَ لِيُّخْرُنَجِمَ لِيُّخْرُنَجِمَ
لِيُّخْرُنَجِمَ لِيُّخْرُنَجِمَ لِيُّخْرُنَجِمَ لِيُّخْرُنَجِمَ لِيُّخْرُنَجِمَ لِيُّخْرُنَجِمَ
لِيُّخْرُنَجِمَ لِيُّخْرُنَجِمَ لِيُّخْرُنَجِمَ لِيُّخْرُنَجِمَ لِيُّخْرُنَجِمَ لِيُّخْرُنَجِمَ
لَا يُّخْرُنَجِمُ لَا يُّخْرُنَجِمُ لَا يُّخْرُنَجِمُ لَا يُّخْرُنَجِمُ لَا يُّخْرُنَجِمُ لَا يُّخْرُنَجِمُ
لَا يُّخْرُنَجِمُ لَا يُّخْرُنَجِمُ لَا يُّخْرُنَجِمُ لَا يُّخْرُنَجِمُ لَا يُّخْرُنَجِمُ لَا يُّخْرُنَجِمُ

الظرف منه: مُحَرَّنَجَمٌ مُحَرَّنَجَمَانِ مُحَرَّنَجَمَاتٌ.

مصادر: الْأَبْرُنَشَاقُ (خوش ہونا) الْأَبْلُنْدَاحُ (فراخ ہونا)

صرف کبیر

بحث اثبات فعل ماضی معروف					
اِحْرَنْجَمَ	اِحْرَنْجَمَا	اِحْرَنْجَمُوا	اِحْرَنْجَمْتُ	اِحْرَنْجَمْتَا	اِحْرَنْجَمْتُنَّ
اِحْرَنْجَمْتُ	اِحْرَنْجَمْتُمَا	اِحْرَنْجَمْتُمْ	اِحْرَنْجَمْتِ	اِحْرَنْجَمْتُمَا	اِحْرَنْجَمْتُنَّ
		اِحْرَنْجَمْتُ	اِحْرَنْجَمْنَا		

تنبیہ: ماضی مثبت کے شروع میں ”ما“ نفی کا لگا دینے سے ماضی منفی بن جائے گا۔

بحث اثبات فعل مضارع معروف					
يَحْرَنْجِمُ	يَحْرَنْجِمَانِ	يَحْرَنْجِمُونَ	تَحْرَنْجِمُ	تَحْرَنْجِمَانِ	يَحْرَنْجِمْنَ
تَحْرَنْجِمُ	تَحْرَنْجِمَانِ	تَحْرَنْجِمُونَ	تَحْرَنْجِمِينَ	تَحْرَنْجِمَانِ	تَحْرَنْجِمْنَ
		أَحْرَنْجِمُ	نَحْرَنْجِمُ		

تنبیہ: مضارع مثبت کے شروع میں ”لا“ نفی کا لگا دینے سے مضارع منفی بن جائے گا۔

بحث نفی تاکید بہ لن در فعل مستقبل معروف					
لَنْ يَحْرَنْجِمَ	لَنْ يَحْرَنْجِمَا	لَنْ يَحْرَنْجِمُوا	لَنْ تَحْرَنْجِمَ	لَنْ تَحْرَنْجِمَا	لَنْ يَحْرَنْجِمْنَ
لَنْ تَحْرَنْجِمَ	لَنْ تَحْرَنْجِمَا	لَنْ تَحْرَنْجِمُوا	لَنْ تَحْرَنْجِمِي	لَنْ تَحْرَنْجِمَا	لَنْ تَحْرَنْجِمْنَ
		لَنْ أَحْرَنْجِمَ	لَنْ نَحْرَنْجِمَ		
بحث نفی تجد بہ لم در فعل مستقبل معروف					
لَمْ يَحْرَنْجِمَ	لَمْ يَحْرَنْجِمَا	لَمْ يَحْرَنْجِمُوا	لَمْ تَحْرَنْجِمَ	لَمْ تَحْرَنْجِمَا	لَمْ يَحْرَنْجِمْنَ

لَمْ تَحْرُنْجِمَ	لَمْ تَحْرُنْجِمَا	لَمْ تَحْرُنْجِمِي	لَمْ تَحْرُنْجِمُوا	لَمْ تَحْرُنْجِمْنَ	لَمْ تَحْرُنْجِمْنَ
		لَمْ تَحْرُنْجِمِ	لَمْ تَحْرُنْجِمِ		

بحث لام تاکید بانون تاکید ثقیله معروف

لَيَحْرُنْجِمَنَّ	لَيَحْرُنْجِمَانِ	لَيَحْرُنْجِمُنَّ	لَيَحْرُنْجِمُونَ	لَيَحْرُنْجِمْنِ	لَيَحْرُنْجِمْنِ
لَتَحْرُنْجِمَنَّ	لَتَحْرُنْجِمَانِ	لَتَحْرُنْجِمُنَّ	لَتَحْرُنْجِمُونَ	لَتَحْرُنْجِمْنِ	لَتَحْرُنْجِمْنِ
		لَنَحْرُنْجِمَنَّ	لَنَحْرُنْجِمَنَّ		

بحث لام تاکید بانون تاکید خفیفه معروف

لَيَحْرُنْجِمَنَّ	لَيَحْرُنْجِمُنَّ	لَتَحْرُنْجِمَنَّ	لَتَحْرُنْجِمُنَّ	لَتَحْرُنْجِمَنَّ	لَتَحْرُنْجِمُنَّ
		لَنَحْرُنْجِمَنَّ	لَنَحْرُنْجِمَنَّ		

بحث امر حاضر معروف

اِحْرُنْجِمِ	اِحْرُنْجِمَا	اِحْرُنْجِمِي	اِحْرُنْجِمُوا	اِحْرُنْجِمْنَ	اِحْرُنْجِمْنَ

بحث امر غائب معروف

لَيَحْرُنْجِمَ	لَيَحْرُنْجِمَا	لَيَحْرُنْجِمُوا	لَيَحْرُنْجِمْنَ	لَيَحْرُنْجِمَنَّ	لَيَحْرُنْجِمَنَّ
		لَاَحْرُنْجِمَ	لَاَحْرُنْجِمَ		

بحث امر حاضر معروف بانون تاکید ثقیله

اِحْرُنْجِمَنَّ	اِحْرُنْجِمَانِ	اِحْرُنْجِمُنَّ	اِحْرُنْجِمُونَ	اِحْرُنْجِمْنِ	اِحْرُنْجِمْنِ

بحث امر غائب معروف بانون تاکید ثقیله

لَيَحْرُنْجِمَنَّ	لَيَحْرُنْجِمَانِ	لَيَحْرُنْجِمُنَّ	لَيَحْرُنْجِمُونَ	لَيَحْرُنْجِمْنِ	لَيَحْرُنْجِمْنِ
		لَنَحْرُنْجِمَنَّ	لَنَحْرُنْجِمَنَّ		

بحث امر حاضر معروف بانون تاکید خفیفہ

اِحْرَنْجِمُنْ	اِحْرَنْجِمُنْ	اِحْرَنْجِمُنْ

بحث امر غائب معروف بانون تاکید خفیفہ

لِیَحْرَنْجِمُنْ	لِیَحْرَنْجِمُنْ	لِیَحْرَنْجِمُنْ	لِیَحْرَنْجِمُنْ	لِیَحْرَنْجِمُنْ

بحث نہی حاضر معروف

لَا تَحْرَنْجِمْ	لَا تَحْرَنْجِمَا	لَا تَحْرَنْجِمُوا	لَا تَحْرَنْجِمِی	لَا تَحْرَنْجِمَا	لَا تَحْرَنْجِمُنْ

بحث نہی غائب معروف

لَا یَحْرَنْجِمْ	لَا یَحْرَنْجِمَا	لَا یَحْرَنْجِمُوا	لَا تَحْرَنْجِمْ	لَا تَحْرَنْجِمَا	لَا یَحْرَنْجِمُنْ

		لَا اَحْرَنْجِمْ	لَا تَحْرَنْجِمْ		

بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید ثقیلہ

لَا تَحْرَنْجِمَنَّ	لَا تَحْرَنْجِمَانِ	لَا تَحْرَنْجِمُوا	لَا تَحْرَنْجِمِی	لَا تَحْرَنْجِمَا	لَا تَحْرَنْجِمُنَّ

بحث نہی غائب معروف بانون تاکید ثقیلہ

لَا یَحْرَنْجِمَنَّ	لَا یَحْرَنْجِمَانِ	لَا یَحْرَنْجِمُوا	لَا تَحْرَنْجِمَنَّ	لَا تَحْرَنْجِمَانِ	لَا تَحْرَنْجِمُنَّ

		لَا اَحْرَنْجِمَنَّ	لَا تَحْرَنْجِمَنَّ		

بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید خفیفہ

لَا تَحْرَنْجِمَنَّ	لَا تَحْرَنْجِمَنَّ	لَا تَحْرَنْجِمَنَّ

بحث نہی غائب معروف بانون تاکید خفیفہ

لَا یَحْرَنْجِمَنَّ	لَا یَحْرَنْجِمَنَّ	لَا یَحْرَنْجِمَنَّ	لَا تَحْرَنْجِمَنَّ	لَا تَحْرَنْجِمَنَّ	لَا تَحْرَنْجِمَنَّ

مصادر: الْأَقْمِطَرَاؤُ (سخت ناخوش ہونا) الْأَشْفِطَرَاؤُ (پراگندہ ہونا)

صرف کبیر

بحث اثبات فعل ماضی معروف

أَقْشَعَرْتُ	أَقْشَعَرْنَا	أَقْشَعَرْتُمْ	أَقْشَعَرْتُمْ	أَقْشَعَرْتُمْ	أَقْشَعَرْتُمْ
أَقْشَعَرْتُ	أَقْشَعَرْنَا	أَقْشَعَرْتُمْ	أَقْشَعَرْتُمْ	أَقْشَعَرْتُمْ	أَقْشَعَرْتُمْ
		أَقْشَعَرْنَا	أَقْشَعَرْنَا		

تنبیہ: اس کے شروع میں ”ما“ نفی کا لگا دینے سے ماضی منفی بن جائے گا۔

بحث اثبات فعل مضارع معروف

يَقْشَعِرُ	يَقْشَعِرَانِ	يَقْشَعِرُونَ	يَقْشَعِرُونَ	يَقْشَعِرُونَ	يَقْشَعِرُونَ
يَقْشَعِرُ	يَقْشَعِرَانِ	يَقْشَعِرُونَ	يَقْشَعِرُونَ	يَقْشَعِرُونَ	يَقْشَعِرُونَ
		نَقْشَعِرُ	نَقْشَعِرُ		

تنبیہ: اس کے شروع میں ”لا“ نفی کا لگا دینے سے مضارع منفی بن جائے گا۔

بحث نفی تاکید بہ لن در فعل مستقبل معروف

لَنْ يَقْشَعِرَ	لَنْ يَقْشَعِرَا	لَنْ يَقْشَعِرُوا	لَنْ يَقْشَعِرُوا	لَنْ يَقْشَعِرُوا	لَنْ يَقْشَعِرُوا
لَنْ يَقْشَعِرَ	لَنْ يَقْشَعِرَا	لَنْ يَقْشَعِرُوا	لَنْ يَقْشَعِرُوا	لَنْ يَقْشَعِرُوا	لَنْ يَقْشَعِرُوا
		لَنْ نَقْشَعِرَ	لَنْ نَقْشَعِرَ		

بحث نفی محمد بہ لم در فعل مستقبل معروف

لَمْ يَقْشَعِرْ	لَمْ يَقْشَعِرَا	لَمْ يَقْشَعِرُوا	لَمْ يَقْشَعِرُوا	لَمْ يَقْشَعِرُوا	لَمْ يَقْشَعِرُوا
لَمْ يَقْشَعِرْ	لَمْ يَقْشَعِرَا	لَمْ يَقْشَعِرُوا	لَمْ يَقْشَعِرُوا	لَمْ يَقْشَعِرُوا	لَمْ يَقْشَعِرُوا

لَمْ تَقْشَعِرْ	لَمْ تَقْشَعِرَا	لَمْ تَقْشَعِرُوا	لَمْ تَقْشَعِرِي	لَمْ تَقْشَعِرَا	لَمْ تَقْشَعِرُونَ
لَمْ أَقْشَعِرْ	لَمْ أَقْشَعِرْ	لَمْ أَقْشَعِرْ	لَمْ نَقْشَعِرْ	لَمْ نَقْشَعِرْ	لَمْ نَقْشَعِرْ

بحث لام تاکید بانون تاکید ثقیله معروف

لَيَقْشَعِرَنَّ	لَيَقْشَعِرَنَّ	لَيَقْشَعِرَنَّ	لَيَقْشَعِرَنَّ	لَيَقْشَعِرَنَّ	لَيَقْشَعِرَنَّ
لَتَقْشَعِرَنَّ	لَتَقْشَعِرَنَّ	لَتَقْشَعِرَنَّ	لَتَقْشَعِرَنَّ	لَتَقْشَعِرَنَّ	لَتَقْشَعِرَنَّ
		لَأَقْشَعِرَنَّ	لَأَقْشَعِرَنَّ		

بحث لام تاکید بانون تاکید خفیفه معروف

لَيَقْشَعِرَنَّ	لَيَقْشَعِرَنَّ	لَيَقْشَعِرَنَّ	لَيَقْشَعِرَنَّ	لَيَقْشَعِرَنَّ	لَيَقْشَعِرَنَّ
		لَأَقْشَعِرَنَّ	لَأَقْشَعِرَنَّ		

بحث امر حاضر معروف

اقْشَعِرْ	اقْشَعِرْ	اقْشَعِرْ	اقْشَعِرْ	اقْشَعِرَا	اقْشَعِرُوا
		اقْشَعِرَا	اقْشَعِرُوا		

بحث امر غائب معروف

لَيَقْشَعِرْ	لَيَقْشَعِرْ	لَيَقْشَعِرْ	لَيَقْشَعِرْ	لَيَقْشَعِرُوا	لَيَقْشَعِرُوا
لَتَقْشَعِرْ	لَتَقْشَعِرْ	لَتَقْشَعِرْ	لَتَقْشَعِرْ	لَأَقْشَعِرْ	لَأَقْشَعِرْ
		لَأَقْشَعِرْ	لَأَقْشَعِرْ	لَنَقْشَعِرْ	لَنَقْشَعِرْ

بحث امر حاضر معروف بانون تاکید ثقیله

اقْشَعِرَنَّ	اقْشَعِرَنَّ	اقْشَعِرَنَّ	اقْشَعِرَنَّ	اقْشَعِرَنَّ	اقْشَعِرَنَّ

بحث امر غائب معروف بانون تاکید ثقیلہ

لِیَقْشَعِرَنَّ	لِیَقْشَعِرَانِ	لِیَقْشَعِرُ	لِیَقْشَعِرَنَّ	لِیَقْشَعِرَانِ	لِیَقْشَعِرَنَّ
		لِأَقْشَعِرَنَّ	لِأَقْشَعِرَنَّ		

بحث امر حاضر معروف بانون تاکید خفیفہ

اِقْشَعِرَنَّ	اِقْشَعِرَنَّ	اِقْشَعِرَنَّ	اِقْشَعِرَنَّ		

بحث امر غائب معروف بانون تاکید خفیفہ

لِیَقْشَعِرَنَّ	لِیَقْشَعِرَنَّ	لِیَقْشَعِرَنَّ	لِأَقْشَعِرَنَّ	لِأَقْشَعِرَنَّ	لِیَقْشَعِرَنَّ

بحث نہی حاضر معروف

لَا تَقْشَعِرْ	لَا تَقْشَعِرْ	لَا تَقْشَعِرْ	لَا تَقْشَعِرْ	لَا تَقْشَعِرُوا	لَا تَقْشَعِرُوا
		لَا تَقْشَعِرْ	لَا تَقْشَعِرْ		

بحث نہی غائب معروف

لَا یَقْشَعِرْ	لَا یَقْشَعِرْ	لَا یَقْشَعِرْ	لَا یَقْشَعِرْ	لَا یَقْشَعِرُوا	لَا یَقْشَعِرُوا
لَا تَقْشَعِرْ	لَا تَقْشَعِرْ	لَا تَقْشَعِرْ	لَا تَقْشَعِرْ	لَا أَقْشَعِرْ	لَا أَقْشَعِرْ
		لَا نَقْشَعِرْ	لَا نَقْشَعِرْ	لَا نَقْشَعِرْ	

بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید ثقیلہ

لَا تَقْشَعِرَنَّ	لَا تَقْشَعِرَانِ	لَا تَقْشَعِرَنَّ	لَا تَقْشَعِرَنَّ	لَا تَقْشَعِرَانِ	لَا تَقْشَعِرَنَّ

بحث نہی غائب معروف بانون تاکید ثقیلہ

لَا یَقْشَعِرَنَّ	لَا یَقْشَعِرَانِ	لَا یَقْشَعِرَنَّ	لَا یَقْشَعِرَنَّ	لَا یَقْشَعِرَانِ	لَا یَقْشَعِرَنَّ
		لَا أَقْشَعِرَنَّ	لَا أَقْشَعِرَنَّ		

بحث نہی حاضر معروف بانون تاکید خفیفہ					
	لَا تَقْشَعِرُونَ	لَا تَقْشَعِرُونَ	لَا تَقْشَعِرُونَ		
بحث نہی غائب معروف بانون تاکید خفیفہ					
لَا يَقْشَعِرُونَ	لَا يَقْشَعِرُونَ	لَا تَقْشَعِرُونَ	لَا أَقْشَعِرُونَ	لَا نَقْشَعِرُونَ	
بحث اسم ظرف					
مُقْشَعِرٌ	مُقْشَعِرَانِ	مُقْشَعِرَاتٌ			

نمبر	مصدر	معنی	نمبر	مصدر	معنی
مصادر صحیحہ باب نصر ینصر			۱۹	الْفَرَزُ	چھوٹا
۱	الْخُرُوجُ	نکلنا	۲۰	النَّقْصُ	توڑنا
۲	الدُّخُولُ	داخل ہونا	۲۱	الْمَكْتُ	ٹھیرنا
۳	الْقُعُودُ	بیٹھنا	۲۲	النَّشْرُ	پھیلا نا
۴	الْهَرَبُ	بھاگنا	۲۳	الْقَنُوتُ	فرمانبرداری کرنا
۵	الْحَرْتُ	کھیتی کرنا	۲۴	الرَّكْضُ	ٹھوکر لگانا
۶	الْسِتْرُ	چھپانا	۲۵	النَّقْصُ	کم کرنا
۷	الْمَطَرُ	مینہ برسنا	۲۶	النَّقْلُ	بدلنا
۸	الْسُّكُوتُ	چپ رہنا	۲۷	الْخَلْقُ	پیدا کرنا
۹	الْخُلُودُ	ہمیشہ رہنا	۲۸	الزَّجْرُ	جھڑکنا
۱۰	الْخَلْطُ	ملا نا	۲۹	النَّبْتُ	اُگنا
۱۱	الْلَّمْسُ	چھونا	۳۰	الْبَذْلُ	خرچ کرنا
۱۲	الْسَّقُوطُ	گرنا	۳۱	الْبَسْطُ	پھیلا نا
۱۳	الْبُلُوغُ	پہنچنا	۳۲	النَّفْوَذُ	جاری ہونا
۱۴	النَّسْجُ	بُننا	۳۳	الْعُرُوجُ	چڑھنا
۱۵	الرُّقُودُ	سونا	۳۴	الْبَطْلَانُ	بے کار ہونا
۱۶	الْفَتْلُ	بٹنا	۳۵	الْعَطْسُ	چھینکنا
۱۷	النَّفْحُ	پھونکنا	۳۶	الْفِسْقُ	گناہ کرنا
۱۸	الْتَرَكُ	چھوڑنا	۳۷	الْفَجُورُ	بدکار ہونا

نمبر	مصدر	معنی	نمبر	مصدر	معنی
۳۸	الشُّعُورُ	جاننا	۱۴	الْفَزْلُ	کاتنا
۳۹	الرَّجْمُ	سنگسار کرنا	۱۵	الْحَلْقُ	موٹنا
۴۰	الْحَشْرُ	جمع کرنا	۱۶	السَّرَقَةُ	چرانا
۴۱	الْحَصَادُ	کھیتی کاشنا	۱۷	الْهَلَاكُ	تباہ ہونا، مرجانا
۴۲	الصُّدُورُ	واپس ہونا	۱۸	الْحَمْلُ	اٹھانا
مصادر صحیحہ باب ضرب یضرب			۱۹	الْعَدْلُ	انصاف کرنا
۱	الْغَلْبُ	غلبہ کرنا	۲۰	النُّزُولُ	اُترنا
۲	الْكَذِبُ	جھوٹ بولنا	۲۱	الْلَطْمُ	طمانچہ مارنا
۳	الْكُسْبُ	کمانا	۲۲	الْعَبْسُ	ترش روئی کرنا
۴	الْقَصْدُ	ارادہ کرنا	۲۳	الْعَمَزُ	اشارہ کرنا
۵	الْمَغْفِرَةُ	بخشنا	۲۴	الْفَرَضُ	مچھر کا کاشنا
۶	الْكِسْرَةُ	توڑنا	۲۵	الْجَذْبُ	کھینچنا
۷	الصَّبْرُ	صبر کرنا	۲۶	الْعِصْمَةُ	حفاظت کرنا
۸	الْحَبْسُ	قید کرنا	۲۷	السَّفْكُ	خون بہانا
۹	الرُّجُوعُ	لوٹنا	۲۸	الْلَمَزُ	عیب نکالنا
۱۰	الصَّرْفُ	پھیرنا	۲۹	الْكُنْزُ	مال جمع کرنا
۱۱	الْمَعْرِفَةُ	پہچاننا	۳۰	الرَّبْطُ	باندھنا
۱۲	الْكُشْفُ	کھولنا	۳۱	الْتَفُّ	بال اُکھیننا
۱۳	الْعَصْرُ	نچوڑنا	۳۲	الْتَذْفُ	روئی دھنا

نمبر	مصدر	معنی	نمبر	مصدر	معنی
۳۳	الْقَبْضُ	پکڑنا	۱۷	الْجَزَعُ	بے صبر ہونا
۳۴	الْفَلَقُ	پھاڑنا	۱۸	الْفَرَعُ	ڈرنا، گھبرانا
مصادر صحیحہ باب سمع یسمع			۱۹	الْقَنُوطُ	ناامید ہونا
۱	الشَّرْبُ	پینا	مصادر صحیحہ باب فتح یفتح		
۲	الْلَبْتُ	ٹھہرنا	۱	الذَّهَابُ	جانا
۳	السَّعَادَةُ	نیک بخت ہونا	۲	الْجَرْحُ	زخمی کرنا
۴	الْلَعُوقُ	چاشا	۳	الْمَدْحُ	تعریف کرنا
۵	الشَّهَادَةُ	گواہی دینا	۴	الْجُحُودُ	انکار کرنا
۶	الْعَطَشُ	پیا سا ہونا	۵	النُّهُوضُ	اٹھنا
۷	الْلُبْسُ	پہننا	۶	الرَّفْعُ	اٹھانا
۸	الْحِفْظُ	نگاہ رکھنا	۷	الدَّفْعُ	دور کرنا
۹	الضَّحْكُ	ہنسنا	۸	الزَّرْعُ	کھیتی کرنا
۱۰	الْجَهْلُ	نہ جاننا	۹	الْقَطْعُ	کاٹنا
۱۱	الْفَهْمُ	سمجھنا	۱۰	الْجَعْلُ	کرنا، بنانا
۱۲	الْقُدُومُ	آنا	۱۱	الطَّبْخُ	پکانا
۱۳	الرُّكُوبُ	سوار ہونا	۱۲	الْمَضْغُ	چبانا
۱۴	الْكِرَاهَةُ	ناپسند ہونا	۱۳	الطَّحْنُ	پینا
۱۵	اللزُّوقُ	چپکنا	۱۴	السَّحْقُ	گھسنا
۱۶	السَّبْعُ	سیر ہونا	۱۵	الصَّرْخَةُ	چیخنا، چلانا

نمبر	مصدر	معنی	نمبر	مصدر	معنی
۱۶	السَّباحَةُ	تیرنا	۳۵	الْخُشُوعُ	عاجزی کرنا
۱۷	الْخَلْعُ	ٹکانا	۳۶	الصَّهْلُ	گھوڑے کا ہنہانا
۱۸	الْقَلْعُ	اُکھیرنا	۳۷	النُّحُولُ	دبلا ہونا
۱۹	الْلَمْعُ	چمکنا	۳۸	الْبُعْثُ	اٹھانا
۲۰	النَّجْعُ	اثر کرنا	۳۹	الزَّهْقُ	مٹنا
۲۱	الْجَدْعُ	ناک کاٹنا	۴۰	الرَّكْنُ	مائل ہونا
۲۲	الْفَرْعُ	کھٹکھٹانا	۴۱	الْجَهْرُ	ظاہر ہونا
۲۳	النَّزْعُ	ٹکانا	۴۲	النَّهْبُ	لوٹنا
۲۴	الضَّجْعُ	کروٹ پر لیٹنا	مصادر صحیحہ باب کرم یکریم		
۲۵	الْلَسْعُ	سانپ بچھو کا کاٹنا	۱	الْبَصَارَةُ	بینا ہونا
۲۶	الْلَدَغُ	سانپ بچھو کا کاٹنا	۲	الْكَثْرَةُ	زیادہ ہونا
۲۷	الْبَلْعُ	نگلنا	۳	الصُّعُوبَةُ	مشکل ہونا
۲۸	السَّمْعُ	بخشش حاصل کرنا	۴	الشَّرَافَةُ	بزرگ ہونا
۲۹	النُّصْحُ	نصیحت کرنا	۵	الْعِظْمَةُ	بزرگ ہونا
۳۰	السَّلْعُ	کھال کھینچنا	مصادر صحیحہ باب حسب يحسب		
۳۱	الْمَسْخُ	صورت بدلنا	۱	الْبِعْمَةُ، النُّعُومَةُ	خوش عیش ہونا
۳۲	النَّسْخُ	لکھنا	مصادر صحیحہ باب افتعال		
۳۳	الْهَجُوعُ	سونا	۱	الْأَقْتِرَابُ	نزدیک ہونا
۳۴	الْخُضُوعُ	عاجزی کرنا	۲	الْإِغْتِسَالُ	نہانا

نمبر	مصدر	معنی	نمبر	مصدر	معنی
۳	الْإِتْهَابُ	بھڑکنا	۲۲	الْإِنْتِشَارُ	پھیلنا
۴	الْإِنْتِخَابُ	چھاٹنا	۲۳	الْإِلْتِقَامُ	لقمہ دینا
۵	الْإِعْتِمَادُ	بھروسہ رکھنا	۲۴	الْإِتْبَاعُ	پیروی کرنا
۶	الْإِسْتِتَارُ	چھپنا	۲۵	الْإِرْتِيقَابُ	انتظار کرنا
۷	الْإِحْتِرَازُ	پرہیز کرنا	۲۶	الْإِرْتِكَابُ	گناہ کرنا
۸	الْإِلْتِمَاسُ	ڈھونڈنا	۲۷	الْإِعْتِصَامُ	مضبوط پکڑنا
۹	الْإِحْتِلَاطُ	ملنا	۲۸	الْإِلْتِحَادُ	پناہ لینا
۱۰	الْإِسْتِمَاعُ	سننا	۲۹	الْإِضْطِجَاعُ	کروٹ سے لیٹنا
۱۱	الْإِنْتِفَاعُ	نفع اٹھانا	۳۰	الْإِسْتِبَاقُ	آگے بڑھنا
۱۲	الْإِحْتِرَاقُ	جلنا	۳۱	الْإِعْتِرَافُ	اقرار کرنا
۱۳	الْإِحْتِمَالُ	اٹھانا	۳۲	الْإِعْتِرَافُ	چلو لینا
۱۴	الْإِخْتِطَافُ	اچک لینا	۳۳	الْإِرْتِدَاعُ	چھڑکنا
۱۵	الْإِشْتِغَالُ	مشغول ہونا	۳۴	الْإِبْتِدَاعُ	نئی بات نکالنا
۱۶	الْإِعْتِدَالُ	سیدھا ہونا	۳۵	الْإِمْتِحَانُ	آزمائنا
۱۷	الْإِنْتِقَالُ	جگہ بدلنا	۳۶	الْإِغْتِنَامُ	غنیمت ہونا
۱۸	الْإِخْتِبَارُ	آزمائنا	۳۷	الْإِرْتِبَاطُ	ملنا
۱۹	الْإِرْتِعَادُ	کاغیا	مصادر صحیحہ باب استفعال		
۲۰	الْإِنْتِبَاهُ	خبردار ہونا	۱	الْإِسْتِخْرَاجُ	نکالنا
۲۱	الْإِجْتِهَادُ	کوشش کرنا	۲	الْإِسْتِشَارُ	خوش ہونا

نمبر	مصدر	معنی	نمبر	مصدر	معنی
۳	الْإِسْتِخْبَارُ	خبر دریافت کرنا	۴	الْإِنْعَاسُ	الٹنا
۴	الْإِسْتِحْقَارُ	حقیر سمجھنا	۵	الْإِنْخِدَاعُ	فریفتہ ہونا
۵	الْإِسْتِفْسَارُ	پوچھنا	۶	الْإِنْقِطَاعُ	کٹنا
۶	الْإِسْتِخْلَافُ	خلیفہ ہونا	۷	الْإِنْكِشَافُ	کھلنا
۷	الْإِسْتِبدَالُ	بدلنا	۸	الْإِنْخِرَاقُ	پھٹنا
۸	الْإِسْتِخْدَامُ	خدمت چاہنا	۹	الْإِنْطِلَاقُ	چلنا
۹	الْإِسْتِفْهَامُ	پوچھنا	۱۰	الْإِنْفِصَالُ	جدا ہونا
۱۰	الْإِسْتِعْبَادُ	دور ہونا	۱۱	الْإِنْقِسَامُ	بٹنا
۱۱	الْإِسْتِمْتَاعُ	نفع اٹھانا	۱۲	الْإِنْهَادُ	گرنا
۱۲	الْإِسْتِنْكَافُ	شرم دلانا	۱۳	الْإِنْحِرَافُ	پھر جانا
۱۳	الْإِسْتِصْوَابُ	درستی چاہنا	۱۴	الْإِنْهِسَامُ	چور چور ہونا
۱۴	الْإِسْتِمْسَاكُ	مضبوط پکڑنا	۱۵	الْإِنْهَزَامُ	بھاگنا
۱۵	الْإِسْتِفْتَاخُ	مدد چاہنا	۱۶	الْإِنْبِسَاطُ	خوش ہونا
۱۶	الْإِسْتِنْسَاخُ	لکھنا	۱۷	الْإِنْطِطَامُ	بچے کا دودھ چھڑانا
۱۷	الْإِسْتِعْرَاقُ	پورا گھیر لینا	۱۸	الْإِنْفِجَارُ	پھٹنا
مصادر صحیحہ باب انفعال			۱۹	الْإِنْقِبَاضُ	رکنا
۱	الْإِنْشِعَابُ	شاخ در شاخ ہونا	۲۰	الْإِنْفِرَادُ	اکیلا ہونا
۲	الْإِنْقِلَابُ	لوٹنا	۲۱	الْإِنْحِفَارُ	نیچے اترنا
۳	الْإِنْشِرَاحُ	دل کی رکاوٹ دور ہونا			

نمبر	مصدر	معنی	نمبر	مصدر	معنی
مصادر صحیحہ باب افعال			۳	الْإِنْبَاتُ	اُگنا
۱	الْأَصْفَرَارُ	زرد ہونا	۴	الْإِنْصَاتُ	چپ ہونا
۲	الْأَسْوَدَادُ	سیاہ ہونا	۵	الْإِخْرَاجُ	نکالنا
۳	الْأَبْيَضَاضُ	سفید ہونا	۶	الْإِبْعَادُ	دور کرنا
۴	الْإِعْوِجَاجُ	ٹیڑھا ہونا	۷	الْإِرْشَادُ	راہ دکھانا
مصادر صحیحہ باب افعیال			۸	الْإِبْصَارُ	دیکھنا
۱	الْإِحْمِيرَارُ	سرخ ہونا	۹	الْإِحْضَارُ	حاضر کرنا
۲	الْإِسْمِيرَارُ	گندم گول ہونا	۱۰	الْإِخْبَارُ	خبر دینا
۳	الْإِضْحِيرَارُ	گھاس خشک ہونا	۱۱	الْإِنْزَالُ	اُتارنا
مصادر صحیحہ باب افعیال			۱۲	الْإِجْلَاسُ	بٹھانا
۱	الْإِخْوِیْرَاقُ	کپڑا پھٹ جانا	۱۳	الْإِسْقَاطُ	گرانہ
مصادر صحیحہ باب الفاعل			۱۴	الْإِنْذَارُ	ڈرانا
۱	الْإِشَابَةُ	ہم شکل ہونا	۱۵	الْإِغْلَاقُ	بند کرنا
مصادر صحیحہ باب افعال			۱۶	الْإِبْلَاجُ	پہنچانا
۱	الْإِضْرَعُ	عاجزی کرنا	۱۷	الْإِخْرَاقُ	جلانا
۲	الْإِجْنَبُ	دور ہونا	۱۸	الْإِهْلَاكُ	ہلاک کرنا
مصادر صحیحہ باب افعال			۱۹	الْإِبْطَالُ	باطل کرنا
۱	الْإِبْدَالُ	بدل کرنا	۲۰	الْإِطْعَامُ	کھانا کھلانا
۲	الْإِسْكَاتُ	دوسرے کو چپ کرنا	۲۱	الْإِعْرَاضُ	منہ پھیرنا

نمبر	مصدر	معنی	نمبر	مصدر	معنی
۲۲	الْإِبْدَاعُ	پیدا کرنا	۴۱	الْإِرْضَاعُ	بچے کو دودھ پلانا
۲۳	الْإِرْسَالُ	بھیجنا	۴۲	الْإِفْلَاحُ	فلاح پانا
۲۴	الْإِعْلَامُ	آگاہ کرنا	۴۳	الْإِفْحَامُ	لاجواب کرنا
۲۵	الْإِنْظَارُ	مہلت دینا	۴۴	الْإِقْسَاطُ	انصاف کرنا
۲۶	الْإِمْسَاكُ	روکنا	۴۵	الْإِكْرَاهُ	زبردستی کرنا
۲۷	الْإِطْرَاقُ	سر نیچے جھکانا	۴۶	الْإِعْجَازُ	عاجز کرنا
۲۸	الْإِعْمَادُ	تلوار میان میں رکھنا	۴۷	الْإِعْتَابُ	خوش کرنا
۲۹	الْإِحْصَارُ	روکنا	۴۸	الْإِنْقَادُ	نجات دینا
۳۰	الْإِنْشَادُ	شعر پڑھنا	۴۹	الْإِغْرَاقُ	غرق کرنا
۳۱	الْإِذْرَاكُ	پانا	۵۰	الْإِنْعَامُ	نعمت دینا
۳۲	الْإِزْلَاقُ	پھسلانا	مصادر صحیحہ باب تفعیل		
۳۳	الْإِلْحَاقُ	ملانا	۱	الْتَكْبِيرُ	بزرگی بیان کرنا
۳۴	الْإِلْصَاقُ	ملانا	۲	الْتَبْكِيرُ	سویرے کام کرنا
۳۵	الْإِحْدَاثُ	پیدا کرنا	۳	الْتَسْهِيلُ	آسان کرنا
۳۶	الْإِبْرَامُ	مضبوط کرنا	۴	الْتَعْيِيرُ	مطلب بیان کرنا
۳۷	الْإِدْبَارُ	پشت پھیرنا	۵	الْتَبْشِيرُ	خوش خبری دینا
۳۸	الْإِقْبَالُ	سامنے رخ کرنا	۶	الْتَحْدِيثُ	بیان کرنا
۳۹	الْإِفْرَاقُ	ڈالنا	۷	الْتَفْيِيرُ	نفرت دلانا
۴۰	الْإِلْهَامُ	دل میں بات ڈالنا	۸	الْتَبْلِيغُ	پہنچانا

نمبر	مصدر	معنی	نمبر	مصدر	معنی
۹	التَّسْوِیحُ	پاکی بیان کرنا	۲۷	التَّقْرِيبُ	نزدیک کرنا
۱۰	التَّحْمِيدُ	حمد بیان کرنا	۲۸	التَّكْذِيبُ	جھٹلانا
۱۱	التَّثْبِیْتُ	ثابت رکھنا	۲۹	التَّصْدِیقُ	سچا کرنا
۱۲	التَّلْیِینُ	نرم کرنا	۳۰	التَّرْجِیحُ	ایک کو دوسرے پر زیادتی دینا
۱۳	التَّغْسِیرُ	دشوار کرنا	۳۱	التَّصْرِیحُ	ظاہر کرنا
۱۴	التَّنْزِیْہُ	پاک کرنا	۳۲	التَّحْقِیْرُ	حقیر کرنا
۱۵	التَّنْشِیْطُ	خوش کرنا	۳۳	التَّذْکِیْرُ	یاد دلانا
۱۶	التَّحْرِیْفُ	بدلنا	۳۴	التَّشْہِیْرُ	مشہور کرنا
۱۷	التَّكْفِیْرُ	کافر کہنا، کفارہ دینا	۳۵	التَّطْہِیْرُ	پاک کرنا
۱۸	التَّطْلِیقُ	طلاق دینا	۳۶	التَّقْصِیْرُ	کوٹا ہی کرنا
۱۹	التَّمْرِیْنُ	مشق کرنا	۳۷	التَّقْدِیْسُ	پاک کرنا
۲۰	التَّحْکِیْمُ	حکم بنانا	۳۸	التَّفْطِیْشُ	تلاش کرنا
۲۱	التَّكْرِیْہُ	مکروہ سمجھنا	۳۹	التَّسْلِیْطُ	مسلط کرنا
۲۲	التَّصْلِیْبُ	سولی دینا	۴۰	التَّعْرِیْفُ	تعریف کرنا
۲۳	التَّلْیِیْسُ	شبہ میں ڈالنا	۴۱	التَّحْرِیْکُ	حرکت دینا
۲۴	التَّنْعِیْمُ	نعمت دینا	۴۲	التَّمْلِیْکُ	مالک بنانا
۲۵	التَّرْغِیْبُ	رغبت دلانا	۴۳	التَّبْدِیْلُ	بدلنا
۲۶	التَّعْذِیْبُ	عذاب دینا	۴۴	التَّعْجِیْلُ	جلدی کرنا

نمبر	مصدر	معنی	نمبر	مصدر	معنی
۳۵	التَّحْرِيمُ	حرام کرنا	۸	التَّفَرُّدُ	یکتا ہونا
۳۶	التَّعْلِيمُ	سکھانا	۹	التَّحَسُّرُ	حسرت کھانا
۳۷	التَّفْهِيمُ	سمجھانا	۱۰	التَّذَكُّرُ	نہایت قبول کرنا
۳۸	التَّسْلِيمُ	سپرد کرنا	۱۱	التَّطَهُّرُ	پاک ہونا
۳۹	التَّكْمِيلُ	پورا کرنا	۱۲	التَّفَكُّرُ	سوچنا
۵۰	التَّقْسِيمُ	باٹنا	۱۳	التَّقْدُسُ	پاک ہونا
۵۱	التَّنْبِيْهُ	خبردار کرنا	۱۴	التَّخْلُصُ	چھوٹنا
۵۲	التَّجَرِبَةُ	آزما نا	۱۵	التَّقْلُسُ	سکڑنا
۵۳	التَّنْشِيفُ	صاف کرنا	۱۶	التَّجَرُّعُ	گھونٹ گھونٹ پینا
۵۴	التَّقْبِيلُ	بوسہ لینا	۱۷	التَّفَرُّقُ	جدا جدا کرنا
۵۵	التَّنْقِيْدُ	جانچنا، پرکھنا	۱۸	التَّعْلَمُ	سیکھنا
مصادر صحیحہ باب تفعّل					
۱	التَّجَنَّبُ	ایک طرف ہونا	۱۹	التَّقَدُّمُ	آگے ہونا
۲	التَّقَرُّبُ	نزدیکی ڈھونڈنا	۲۰	التَّكَلُّمُ	بات کرنا
۳	التَّلَبُّثُ	دیری کرنا	۲۱	التَّكْلُفُ	بناوٹ کرنا
۴	التَّرْشُحُ	نپکنا	۲۲	التَّحَرُّكُ	ہلنا
۵	التَّفْسُخُ	پھشنا	۲۳	التَّضَرُّعُ	زاری کرنا
۶	التَّلَطُّخُ	آلودہ ہونا	۲۴	التَّخْلُقُ	عادت پکڑنا
۷	التَّجَرُّدُ	برہنہ ہونا	۲۵	التَّسْحَرُ	سحری کھانا
			۲۶	التَّزْوُجُ	نکاح کرنا

نمبر	مصدر	معنی	نمبر	مصدر	معنی
۲۷	التَّقَلُّبُ	بدلنا	۱۱	الْمُجَاهَدَةُ	جہاد کرنا، کوشش کرنا
۲۸	التَّكْفُلُ	کفیل ہونا	۱۲	الْمُحَارَبَةُ	باہم جنگ کرنا
۲۹	التَّبَرُّكُ	برکت حاصل کرنا	۱۳	الْمُطَالَبَةُ	مانگنا
۳۰	التَّخَلُّفُ	خلاف ہونا	۱۴	الْمُعَاقِبَةُ	عذاب کرنا
۳۱	التَّرْبُصُ	انتظار کرنا	۱۵	الْمُبَاعَدَةُ	دور کرنا
۳۲	التَّشْبِثُ	چنگل مارنا	۱۶	الْمُعَاتَبَةُ	عتاب کرنا
۳۳	التَّصَلُّبُ	سخت ہونا	۱۷	الْمُجَالَسَةُ	پاس بیٹھنا
مصادر صحیحہ باب مفاعلة					
۱	الْمُخَاصَمَةُ	جھگڑا کرنا	۱۸	الْمُخَادَعَةُ	فریب دینا
۲	الْمُسَامَحَةُ	آسان کرنا	۱۹	الْمُمَانَعَةُ	روکنا
۳	الْمُكَانَدَةُ	مصیبت جھیلنا	۲۰	الْمُنَازَعَةُ	جھگڑا کرنا
۴	الْمُجَامَعَةُ	جماع کرنا	۲۱	الْمُخَالَفَةُ	خلاف کرنا
۵	الْمُنَاقَشَةُ	باہم جھگڑا کرنا	۲۲	الْمُبَارَكَةُ	برکت دینا
۶	الْمُحَاصِرَةُ	چار طرف سے گھیرنا	۲۳	الْمُشَارَكَةُ	باہم شریک ہونا
۷	الْمَلَامَسَةُ	چھونا، جماع کرنا	۲۴	الْمُجَادَلَةُ	لڑائی کرنا
۸	الْمُسَابَقَةُ	ایک دوسرے سے آگے بڑھنا	۲۵	الْمُقَابَلَةُ	ایک دوسرے کے آمنے سامنے ہونا
۹	الْمُضَاعَفَةُ	دو چند یا زیادہ کرنا	۲۶	الْمُلَازِمَةُ	لازم پکڑنا
۱۰	الْمُؤَاخَذَةُ	گرفت کرنا	۲۷	الْمُشَابَهَةُ	ہم شکل ہونا

نمبر	مصدر	معنی	نمبر	مصدر	معنی
مصادر صحیحہ باب تفاعل			۱۲	التَّشَاوَرُ	باہم جھگڑا کرنا
۱	التَّقَابُلُ	ایک دوسرے کے سامنے ہونا	۱۳	التَّحَادُثُ	باہم باتیں کرنا
۲	التَّعَاقُبُ	ایک دوسرے کے پیچھے ہونا	۱۴	التَّقَاطُرُ	ٹپکنا
۳	التَّعَاتُبُ	ایک دوسرے پر عتاب کرنا	۱۵	التَّخَافُتُ	آہستہ بات کرنا
۴	التَّبَاعُدُ	ایک دوسرے سے دور ہونا	۱۶	التَّقَارُبُ	نزدیک ہونا
۵	التَّفَاخُرُ	آپس میں فخر کرنا	۱۷	التَّكَاثُرُ	زیادتی پر فخر کرنا
۶	التَّمَارُضُ	اپنے کو بیمار بنانا	۱۸	التَّنَاسُبُ	باہم مناسب ہونا
۷	التَّسَاقُطُ	گر پڑنا	۱۹	التَّنَاسُلُ	باہم نسل چلنا
۸	التَّكَاسُلُ	ست ہونا	مصادر صحیحہ باب فاعلة		
۹	التَّنَافُرُ	باہم نفرت کرنا	۱	الزَّعْفَرَةُ	زعفران میں رنگ ڈالنا
۱۰	التَّعَارُفُ	باہم شناسائی کرنا	۲	الْقَنْطَرَةُ	پل باندھنا
۱۱	التَّسَامُحُ	سستی کرنا	۳	الْبَرْقَعَةُ	برقع اوڑھنا
			۴	الْفَرْقَعَةُ	انگلیاں چٹکانا
			۵	الْحَمْلَقَةُ	گھورنا

تَمَّتْ

مكتبة البشير

المطبوعة

ملونة كرتون مقوي

السراجي	شرح عقود رسم المفتي
الفوز الكبير	متن العقيدة الطحاوية
تلخيص المفتاح	المرقاة
دروس البلاغة	زاد الطالبين
الكافية	عوامل النحو
تعليم المتعلم	هداية النحو
مبادئ الأصول	إيساغوجي
مبادئ الفلسفة	شرح مائة عامل
	المعلقات السبع
	هداية النحو (مع الخلاصة والتمارين)
	متن الكافي مع مختصر الشافي

ستطبع قريباً بعون الله تعالى ملونة مجلدة / كرتون مقوي

الجامع للترمذي	الصحيح للبخاري
	شرح الجامي

ملونة مجلدة

(٧ مجلدات)	الصحيح لمسلم
(مجلدين)	الموطأ للإمام محمد
(٣ مجلدات)	الموطأ للإمام مالك
(٨ مجلدات)	الهداية
(٤ مجلدات)	مشكاة المصابيح
	التيان في علوم القرآن
	تفسير البيضاوي
	شرح العقائد
	تيسير مصطلح الحديث
(٣ مجلدات)	تفسير الجلالين
	المسند للإمام الأعظم
(مجلدين)	مختصر المعاني
	الحسامي
	الهدية السعيدية
(مجلدين)	نور الأنوار
	القطبي
(٣ مجلدات)	كنز الدقائق
	أصول الشاشي
	نفحة العرب
	شرح التهذيب
	مختصر القدوري
	تعريب علم الصيغة
	نور الإيضاح
	البلاغة الواضحة
	ديوان الحماسة
	ديوان المتنبي
	النحو الواضح (البتدائية، لائويه)
	المقامات الحريرية
	آثار السنن

Books in English

Tafsir-e-Uthmani (Vol. 1, 2, 3)

Lisaan-ul-Quran (Vol. 1, 2, 3)

Key Lisaan-ul-Quran (Vol. 1, 2, 3)

Al-Hizb-ul-Azam (Large) (H. Binding)

Al-Hizb-ul-Azam (Small) (Card Cover)

Other Languages

Riyad Us Saliheen (Spanish)(H. Binding)

Fazail-e-Aamal (German)(H. Binding)

Muntakhab Ahdees (German) (H. Binding)

To be published Shortly Insha Allah

Al-Hizb-ul-Azam(French) (Coloured)

مکتبہ اہل بیت

طبع شدہ

رنگین مجلد

تیسیر المنطق	فارسی زبان کا آسان قاعدہ
تاریخ اسلام	علم الصرف (اولین، آخرین)
بہشتی گوہر	تہذیب المبتدی
فوائد مکیہ	جوامع الکلم مع چہل ادعیہ مسنونہ
علم الخو	عربی کا معلم (اول، دوم، سوم، چہارم)
جمال القرآن	عربی صفوۃ المصادر
نحو میر	صرف میر
تعلیم العقائد	تیسیر الابواب
سیر الصحابیات	نام حق
کریما	فصول اکبری
چند نامہ	میزان و منہج
پنج سورۃ	نماز مدلل
سورۃ لیس	نورانی قاعدہ (چھوٹا/ بڑا)
آسان نماز	عم پارہ درسی
منزل	عم پارہ

تفسیر عثمانی (۲ جلد)
خطبات الاحکام لجمعات العام
حصن حصین
الحزب الاعظم (سینے کی ترتیب پر مکمل)
الحزب الاعظم (پٹے کی ترتیب پر مکمل)
لسان القرآن (اول، دوم، سوم)
معلم الحجاج
فضائل حج
خصائل نبوی شرح شاکل ترمذی
تعلیم الاسلام (مکمل)
بہشتی زیور (تین حصے)

رنگین کارڈ کور

کارڈ کور / مجلد	اکرام مسلم
فضائل اعمال	مفتاح لسان القرآن
منتخب احادیث	(اول، دوم، سوم)

زیر طبع

مکمل قرآن حافظی ۱۵ سطری

آداب المعاشرت	حیات المسلمین
زاد السعید	تعلیم الدین
جزاء الاعمال	خیر الاصول فی حدیث الرسول
روضۃ الادب	الحجامہ (پچھتا لگانا) (جدید ایڈیشن)
آسان اصول فقہ	الحزب الاعظم (سینے کی ترتیب پر) (مکمل)
معین القلفہ	الحزب الاعظم (پٹے کی ترتیب پر) (مکمل)
معین الاصول	عربی زبان کا آسان قاعدہ